

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sara Pišek

Medgeneracijske razlike v razumevanju spolnih vlog in
njihov vpliv na vsakdanje življenje

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sara Pišek

Medgeneracijske razlike v razumevanju spolnih vlog in
njihov vpliv na vsakdanje življenje

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2018

Iskreno se zahvaljujem mentorici Vesni Leskošek za odzivnost, strokovne nasvete in usmeritve, ki so mi pomagale pri pisanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se mami za izkazano brezpogojno ljubezen in podporo ter za vse spodbude, ki so mi pomagale v negotovih trenutkih.

Zahvalila bi se tudi družini Školc, ki mi je tekom študija nesebično odprla vrata v svoj dom.

Diplomsko delo posvečam svoji babici Stanislavi Pišek.

Dekleta učimo, naj se skrčijo, naj se naredijo manjše. Dekletom govorimo: lahko ste ambiciozne, a ne preveč. Morale bi si prizadevati biti uspešne, a ne preveč uspešne, saj boste sicer ogrozile moške. Ker sem ženska, vsi pričakujejo, da si bom prizadevala za poroko. Pričakujejo, da bom odločitve v življenju vedno sprejemala z mislijo, da je najpomembnejša poroka. Poroka je lahko krasna stvar, vir sreče, ljubezni in vzajemne podpore. A zakaj dekleta učimo, naj si prizadevajo za poroko, fantov pa ne učimo, naj si želijo enako? Dekleta vzgajamo, naj druga na drugo gledajo kot na tekmice – in to ne za delovna mesta ali dosežke, kar je po mojem mnenju lahko zelo dobro – temveč za pozornost moških. Učimo jih, da ne morejo biti spolna bitja na enak način kot fantje. Težava s spolom je v tem, da predpisuje, kakšni bi morali biti, namesto da bi pripoznaval, kakšni smo v resnici. Samo predstavljajte si, koliko srečnejši bi bili, koliko svobodneje bi lahko živeli svoj pravi jaz, če nas ne bi bremenila pričakovanja, povezana s spolom.

Chimamanda Ngozi Adichie

(povzeto po eseju *Vsi moramo biti feministi*, ki je izšel pri založbi Sanje)

POVZETEK

Naslov: Medgeneracijske razlike v razumevanju spolnih vlog in njihov vpliv na vsakdanje življenje

Povzetek: Spolne vloge nas spremljajo v vsakodnevnem življenju vse od otroštva pa do starosti. Tekom življenja se spreminjajo, nadgrajujejo, povezujejo, hkrati pa nas tudi stereotipno označujejo, ovirajo in nas spodbujajo. Spolne vloge vidno in nevidno vplivajo na naše življenje, saj vplivajo na naše odločitve, na naš pogled na svet ter na dojetje samega sebe. Vseeno pa so spolne vloge mnogokrat potisnjene v ozadje našega razmišljanja, so pogosto spregledane in pojasnjene kot nekaj naravnega oziroma kot nekaj, o čemer se ne sprašujemo, ker tako pač je. Vendar pa menim, da je potrebno o spolnih vlogah kritično razmišljati, jih upoštevati, najpomembneje pa je znanje, s katerim jih lahko spregledamo ter na njih opozorimo. Nekateri avtorji trdijo, da sta bili spolni vlogi moškega in ženske na neki točki v preteklosti enakovredni, vendar je kasneje prišlo do podreditve žensk. V Sloveniji je bilo že veliko že storjenega na področju prizadevanja k enakosti spolov, pa vendar ženske niso enakovredne moškim, še vedno je moč opaziti veliko diskriminacije na podlagi spola kljub spolni enakopravnosti. Družbeni diskurz in osvetlitev te problematike bi po mojem mnenju doprinesla k boljši enakosti spolov v prihodnosti, saj bo prihodnost najverjetneje prinašala še več novih znanj o spolu, novih oblik spola ter novih prilagoditev, do katerih bomo morali priti, če želimo ustvariti kar se le da vključujočo družbo. Družbene spremembe se počasi že dogajajo, to je moč opaziti skozi besede predstavnikov treh različnih generacij, ki so z mano soustvarjali raziskovalni del diplomske naloge. Na starejšo generacijo je med odraščanjem veliko bolj vplivalo okolje, medtem ko je pri mlajši generaciji do izraza že prišla vzgoja in socialna mreža posameznika. Okolje je pomembno vplivalo na proces uspoljenja pri starejši generaciji, sploh na ženske, ki so jim bile ponujene tradicionalne spolne vloge, zato so dosegale tudi nižjo izobrazbo, kot so jo dosegale ženske iz mlajše generacije, ki niso več odraščale v tako zelo tradicionalnih spolnih vlogah. Največjo neenakost med spoloma vidimo v starejši generaciji, kjer se od žensk pričakuje skrb za gospodinjstvo in otroke, mlajša generacija pa izraža željo po egalitarnem načinu življenja. Čeprav so skoraj vse sogovornice spregovorile o izkušnji z diskriminacijo na podlagi spola, je pri moških opaziti razmišljanje o spremembi, nekateri pa so svoje vedenje že spremenili. Pokazalo se je tudi zavračanje družbenih spolnih vlog oziroma le delno sprejemanje družbenih spolnih vlog. Predvsem pri mlajši generaciji je vidna manjša obremenjenost s spolnimi vlogami, saj vloge, s katerimi se ne strinja, enostavno preoblikuje. Mlajši generaciji je potrebno pomagati, da obdrži to manjšo neobremenjenost, oziroma prispevati k temu, da bo to obremenjenost zmanjšala do točke ničnosti. Da pa bi to dosegli, je potrebno o temi spolnih vlog spregovoriti na vseh področjih življenja. Še naprej je potrebno ozaveščati javnost, delati na preprečevanju in izkoreninjanju spolnih neenakosti, otroke vzgajati na način sprejemanja in vključevanja, ženske pa bi pridobile na svoji legitimnosti, če bi jih podprli tudi moški in tako osvetlili obstoj spolnih neenakosti ter razvili družbeni diskurz, ki bi prispeval k večji enakosti spolnih vlog.

Ključne besede: spolne vloge, medgeneracijskost, uspoljenje, enakost spolov

ABSTRACT

Title: Intergenerational differences in understanding gender roles and their influence on everyday life

Abstract: We hold gender roles all our life, from our childhood to our oldness. During our life, gender roles change, upgrade and connect, but they also simultaneously designate us stereotypically, they hinder and encourage us. Gender roles have a visible and an invisible influence on our life, because they affect our decisions, our world view and our perception of ourselves. Nevertheless, gender roles are being pushed in the back of our minds, and many times they are being overlooked and explained as something natural. We do not ask ourselves about gender roles, simply because they are self-evident. However I think that we should critically think about gender roles and take them into consideration, but most importantly, we should have the knowledge to see through them and to identify them when needed. Some authors claim that at some point in the past, male gender role and female gender role were equal in the society, but later female gender role became submissive to male gender role. In Slovenia many measures have been taken to ensure gender equality, yet women are not equal to men. Still we can notice a substantial amount of gender based discrimination, despite gender equality. Social discourse and exposure of this problem would contribute to better gender equality in the future. If we want to build inclusive society, we need to learn more about gender and about new gender forms, and make adjustments which will ensure the inclusion of these new gender forms into society. The process of social change is already visible in the words of the representatives of three different generations, which co-created the research part of my graduation thesis with me. The environment had a major impact on the older generation, meanwhile in the younger generation, the education and the social network of the individuals have already come to terms. The environment in which the elderly generation grew up had a substantial impact on the gendering process, especially on the women, which were pushed into traditional gender roles. Traditional gender roles were also the reason for the lack of education for women in older generation, in the meantime women from younger generation achieved higher education, because they were not raised in traditional gender roles mentality. The biggest gender inequality is seen in between the older generation and the younger generation. Women from older generation are expected to take care of the household and children, while women in the younger generation are expressing the desire for egalitarian lifestyle. Almost all of the female interviewees spoke about the experience of discrimination based on gender. However we can see that men are considering about changing the female role in society, some of them have even already changed their behaviour. Distinguishable rejection of social gender roles is seen in the opinions of the interviewees, or only partial acceptance of social gender roles. Especially in the younger generation, there is a smaller burden of gender roles present, since they simply reshape the roles with which they disagree. The younger generation needs to be helped to keep the burden of gender roles as small as possible, or to reduce the burden to the point of non-existence. In order to achieve this, it is necessary to talk about the theme of gender roles in all areas of life. It is still necessary to raise public awareness, work on the prevention and eradication of gender inequalities, by raising the children in the spirit of acceptance and integration. Women would also gain legitimacy if men would support them in their fight to gender equality. Support would also lead to bigger recognition of the existence of gender inequalities and develop a social discourse that would contribute to the greater equality of gender roles.

Key words: gender roles, intergenerational, gendering, gender equality

Kazalo vsebine

1.	Uvod	1
1.1	Zgodovina spola.....	1
1.2	Spol.....	2
1.2.1	Biološke razlike med spoloma.....	2
1.2.2	Spolne vloge	3
1.2.3	Spolna identiteta	4
1.2.4	Spolna diferenciacija	5
1.2.5	Spolna vzgoja	6
1.2.6	Spol in družina.....	7
1.3	Družbeni položaj spola	11
1.3.1	Izvori spolne neenakosti	11
1.3.2	Spolni stereotipi.....	14
1.3.3	Spolna diskriminacija	16
1.3.4	Enakost in enakopravnost spolov	17
1.3.5	Pravice žensk	18
1.3.6	Pomembnejši premiki v pridobivanju in urejanju področja enakosti med spoloma v Sloveniji	19
1.4	Vloga države pri zagotavljanju enakosti v Sloveniji	21
1.5	Spol in prihodnost.....	24
2.	Problem.....	26
3.	Metodologija.....	28
3.1	Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke.....	28
3.2	Raziskovalni instrumenti in viri podatkov.....	28
3.3	Populacija in vzorčenje	28
3.4	Zbiranje podatkov	29
3.5	Obdelava in analiza podatkov	29
4.	Rezultati.....	33
4.1	Uspoljenje	34
4.1.1	Odraščanje	34
4.1.2	Podporna in nepodporna socialna mreža	38
4.1.3	Osebnost	40
4.2	Spolne vloge	40
4.2.1	Učenje spolnih vlog	40
4.2.2	Partnerski odnos	42
4.2.3	Diskriminacija na podlagi spola	45

4.3	Življenjski cilji.....	46
4.3.1	Načrtovani življenjski cilji	46
4.3.2	Doseženi življenjski cilji	47
4.3.3	Nedoseženi življenjski cilji	48
4.4	Družbene norme	49
4.4.1	Družba	49
4.4.2	Neenakost spolov	51
4.4.3	Osebnost	52
4.5	Uspoljenje naslednje generacije	53
4.5.1	Novi vzorci.....	53
4.5.2	Naučeni vzorci.....	54
4.5.3	Družbene spremembe	55
4.5.4	Spol otroka	55
5.	Razprava.....	57
6.	Sklepi.....	67
7.	Predlogi	69
8.	Uporabljena literatura.....	71
9.	Priloge	76
9.1	Vprašalnik.....	76
9.2	Zapisi intervjujev	76
9.3	Kodirni listi.....	80
9.3.1	Odprto kodiranje intervjuja B	80
9.3.2	Osno kodiranje intervjuja B	91
9.3.3	Odnosno kodiranje	93

Kazalo tabel

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja	30
---	----

Kazalo shem

Shema 3.1: Učenje spolnih vlog in diskriminacije pri starejši generaciji	32
--	----

1. Uvod

1.1 Zgodovina spola

Na Slovenskem je bila Angela Vode ena prvih avtoric, ki je naredila sociološko študijo razmerja med spoloma. V tridesetih letih prejšnjega stoletja je izdala nekaj knjig s področja spola. V knjigi *Spol in usoda* zapiše, da so družboslovci mnenja, da so ljudje v prazgodovini živeli v krdelih, v katerih so bili enakopravni, kasneje pa so se pričeli oblikovati v skupine s skupnim imetjem in gospodarstvom. Takrat so se pričele delitve po spolu, starosti in moči. Sicer se je kasneje položaj spolov ponovno malce izboljšal, ko so v času zadrug vsi člani imeli enake pravice in dolžnosti, vendar pa je v času materinskih zadrug postal pomembnejši ženski spol. Takrat je bil pomemben materin rod in ne očetov, mož se je priženil v ženino družino in je kasneje ženo odslužil z delom. Veljalo je materinsko pravo, kjer so bili otroci last matere. V tem času je bil ženin socialni položaj na najvišji stopnji v vsej zgodovini. Napočil je prestop v patriarhat, vzroki so tičali v gospodarskem razvoju, saj se je mož, ki je bil včasih lovec, ustalil in pričel kmetovati in trgovati. Moški so torej prevzeli ženska opravila in ženske so se umaknile v hiše, kjer so se posvetile hišnim opravilom in otrokom. Lastnina in zemlja sta prešli v last moškega, skupaj z njima pa je v last moškega prešla tudi ženska. V tem trenutku je ženska prenehala biti samostojen človek in prešla v lastnino moških. Ženski spol postane podrejen moškemu spolu v vseh oblikah; žena je prešla iz očetovega varstva v moževo varstvo, v primeru smrti moža pa je varstvo prevzel lasten sin.

Položaj žensk se je sicer malo izboljšal v času Rimljanov, do večje spremembe pa je prišlo, ko so ženske in otroci morali oditi na delo v tovarne. Za takratne delodajalce je bilo to zelo dobrodošlo, saj so bile ženske in otroci manj plačani delavci, kasneje pa so začeli moške obračati proti ženskam, češ da jim konkurirajo in nižajo mezdo. Pričel se je boj žensk za dosego enakih pravic, še več, zahtevale so boljše pravice za zaposlene matere in čez čas, ko so dosegle izpolnitev svojih zahtev, so se znašle v slabšem položaju kot prej, saj so delodajalci raje zaposlovali moške delavce. Vendar pa se je v času druge svetovne vojne izkazalo, da so ženske ob odhodu moških v vojno polnovredno nameščale moške. Takrat je ženskam uspel preboj v mnoge poklice, pravica do dela pa se je spremenila v potrebo do zaslužka, saj po vojni družine niso mogle preživeti samo z eno plačo. Pojavilo se je vprašanje, ki je aktualno še danes, in sicer usklajevanje materinstva in gospodinjskih opravil (Vode, 1998).

1.2 Spol

1.2.1 Biološke razlike med spoloma

Spol je po mnenju Johna Moneya (Money, 1950 v Fausto-Sterling, 2014) sestavljen iz različnih plasti. Prva plast spola se imenuje hormonski spol in nastane po tem, ko se jajčece in spermij združita. Hormonski spol je rezultat dvojnega niza avtomosomov in X in Y kromosoma (nosilci so moški) ali pa dvojnega niza avtomosomov ter dveh X kromosomov (nosilke so ženske). Ko se po osmih tednih pri zarodku z Y kromosomom razvija embrionalna testisa ali ko se po dvanajstih tednih pri zarodku z dvema X kromosomoma razvijejo embrionalni jajčniki, se pri zarodku pojavijo gonade in razvije se fetalni gonadni spol. Kasneje se ob pojavu fetalnih gonadnih hormonov razvije fetalni hormonski spol, le ta pa poskrbi za nastanek notranjega reproduktivnega spola; pri ženskah se torej oblikuje maternica, maternični vrat ter jajcevod, pri moških pa semenovod, prostata ter obmodek. Ob koncu četrtega meseca nosečnosti se pri zarodku razvije še genitalni spol, oblikuje se torej vagina in klitoris pri ženskah, pri moških pa penis ter modnik. Novorojenček se torej ob rojstvu rodi s petimi biološko oblikovanimi plastmi spola in glede na obliko genitalij se novorojenčku pripiše biološki spol (Fausto-Sterling, 2014).

Prav oblika genitalij pa je zelo pomembna za teorije, ki so se razvijale v preteklosti, saj naj bi ženske bile glede na izgled svojih genitalij pasivne in podrejene, ker imajo negativno inverzijo falusa oziroma prazno vagino, medtem ko so moški aktivni in ženskam nadrejeni, ker imajo falus, ki nabrekne. Ženske so bile zapostavljene tudi na področju medicine, saj do renesanse sploh ni bilo anatomskega izraza za ženski spolni organ. Moški so v zgodovini svoj izgled genitalij obravnavali kot prednost, ki je izhajala iz temeljnih bioloških razlik, takšno mnenje pa je še podkrepil Boswell John, ki je trdil, da sta penetracija in moč podpravic moške elite (Bourdieu, 2010). Vendar pa, če se vrnem nazaj na biološke razlike med moškim in žensko, lahko ugotovimo, da se moški in ženske biološko razlikujemo samo na podlagi kromosomov, notranjih in zunanjih genitalij ter na ravni hormonskih nivojev, ki pri ženskah in moških skrbijo za stopnje spolnega razvoja. Razlike med nami so torej bolj na biološki ravni, pa vendar spol močno vpliva na prihodnost posameznika (Fausto-Sterling, 2014). Spol tako pomembno vpliva na prihodnost posameznika, ker je temelj osebnega identificiranja, samouresničevanja in je osredna tema mnogih gibanj in pravic. Na biološke lastnosti spola pa je najbolj navezan spol pripisan ob rojstvu, saj ga zdravniško osebje pripiše novorojenčku glede na podobo genitalij (Koletnik, Grm in Gramc, 2015).

1.2.2 Spolne vloge

Poglavitna biološka razlika med moškim in žensko je sposobnost rojevanja. Ravno ta sposobnost pa je za ženske tekom zgodovine predstavljala prednost in šibkost, obenem pa so se spolne vloge oblikovale ravno okoli te sposobnosti. Ženske so se v obdobju pred poljedelstvom rokovala s težkimi opravili, ravno tako kot moški, vendar pa je bila naloga moških tudi ta, da ščitijo ženske v obdobju nosečnosti in kasnejšega materinstva, ko je otrok še nesamostojen in potrebuje pomoč starša. De Beauvoir je mnenja, da je bila za ženske usodna odločitev, da ne smejo sodelovati v vojskovanju. V človeštvu se namreč bolj ceni spol, ki ubija, kot spol, ki rojeva, saj v aktu ubijanja človek tvega tudi lastno življenje in ravno zaradi te lastnosti naj bi bili ljudje večvredni od živali. Ženske pa so bile za daljša obdobja odvisne od moških in to dejstvo je nosilo daljnosežne posledice (Beauvoir, 2013).

Mnogo let kasneje je tudi vera pripomogla k temu, da so se ženske le še bolj utrdile v spolne vloge, ki so podrejene, saj je krščanstvo izkoristilo željo žensk po izobrazbi. Literatura, ki je bila ponujena ženskam, je ženske učila predvsem ponižnosti, uslužnosti in bogaboječnosti, literatura pa je navajala tudi tri statuse žensk, ki so bili sprejemljivi, in sicer: devica, vdova ter zakonska žena ter kasneje mati. Vendar pa so bili vsi ti statusi tako zelo idealistično zastavljeni, da jih ženske niso mogle doseči, torej so bile že vnaprej obsojene na neuspeh. Za ženske pa so bili te neuspehi ter grožnje s kaznimi usodne, saj so jih le še bolj potlačile, ženske pa o sebi niso mogle razviti drugačnega mišljenja, saj so te tri vloge bile njihovi referenčni modeli za vse življenje (Leskošek, 2002). Ann Oakley je pripomogla k boljšemu položaju žensk, ko je zavrgla tri mite o materinstvu. Prvi mit o materinstvu trdi, da mora biti ženska mati, vendar je Oakley izpostavila tri argumente, ki zavračajo prvi mit. Družba na ženske, ki se ne odločijo za materinstvo, gleda kot da so zavrnile svojo ženskost, čeprav materinstvo ne definira stopnje ženske ženskosti. Če pa se ženske odločijo za materinstvo in občasno ali pogosteje skrb za otroka prepustijo partnerju ali drugim, naletijo na družbeno neodobravanje, saj bi morale one neprestano skrbeti za svojega otroka. Pa tudi dojenje morajo matere skrivati, na mnogih javnih mestih je označeno kot neprimerno, saj je družba seksualizirala ženske dojke do te meje, da v javnosti niso primerne niti, ko gre za hranjenje otroka. Drugi mit o materinstvu trdi, da ženska potrebuje svojega otroka. Vendar materinskega nagona, ki bi se skrival v vsaki ženski, ni, dobra mati je tista mati, ki otroku nameni čas in voljo, ženski geni pa ženski ne zagotavljajo, da bo (dobra) mati. Zadnji, tretji mit pa zatrjuje, da otrok potrebuje svojo mater, vendar temu ni nujno tako. Če na primer otroku mati umre ob rojstvu, otrok potrebuje primarnega skrbnika, ki mu bo namenjal skrb,

za otroka pa po navadi skrbimo v kontekstu dveh oseb, zato ne zanemarjajmo pomena druge osebe. Na splošno moški namreč zelo povečujejo materinstvo, ker tako ženske še bolj privežejo na otroka, tiste ženske, ki pa se odločijo za udejstvovanje na profesionalnem področju, mnogokrat zasmehujejo. Zaposlena mati je namreč vedno problem, zaposlen oče pa nikoli (Oakley, 2000).

Trenutno pa so spolne vloge po definiciji opredeljene kot družbeno oblikovani in predpisani vzorci vedenja, ki v naši družbi temeljijo glede na binarnost ženskosti in moškosti. V naši družbi so osnovane na patriarhatu, zato imajo moške spolne vloge v naši družbi večjo družbeno moč kot ženske spolne vloge. Binarnost ženskosti in moškosti pomeni spolni sistem, ki ločuje ženske in moške in je povezan z biološkim spolom, saj ženskam pripisuje stereotipne ženske družbene vloge, moškim pa stereotipne moške družbene vloge. Takšen spolni sistem ne dovoljuje ali omogoča svobodnega izražanja spolne identitete ali izraza. Oseba lahko torej izraža svoj spolni izraz oziroma zunanjo predstavitev osebne spolne identitete, če se spolni izraz ujema z spolnimi vlogami ali spolno identiteto, ki velja za določen spol. V primeru, ko se spolni izraz ne ujema s spolno identiteto ali s spolnimi vlogami, ki so pripisane glede na spol pripisan ob rojstvu, tudi medicina vsak tak odklon obravnava kot motnjo spolnega razvoja ali motnjo spolne identitete (Koletnik, Grm, & Gramc, 2015).

1.2.3 Spolna identiteta

Socialni psihologi so mnenja, da se spolna identiteta oblikuje kot posledica učenja, kognitivnega razvoja in družbenega pogojevanja. Otroci namreč spola ne sprejemajo kot trajne kategorije, temveč sčasoma ponotranjijo prevladujoče kulturne vzorce (Fausto-Sterling, 2014). Ravno različne kulture pa so ovrgle pomembnost biološkega spola pri vzpostavljanju spolne identitete, saj ne obstajajo absolutne razlike v karakteristikah moških in žensk, temveč se te karakteristike razlikujejo tudi glede na kulturo, v kateri moški in ženske živijo. Vendar pa pot pridobivanja spolne identitete ni enaka za deklice in dečke. Otrok se namreč na začetku ustvarjanja identitete identificira s staršem, ki prvi skrbi zanj, po navadi je to v naši kulturi ženska oziroma otrokova mati. Dečki skozi odraščanje spoznajo, da ne morejo postati to, kar jim predstavlja mati, spoznajo pa, da jo lahko imajo, da pa bi jo lahko dobili, morajo prekiniti identifikacijo z mamo oziroma žensko in se povezati oziroma identificirati z drugim, moškim spolom. Od tod si lahko razlagamo tudi moško željo po moči, nadvladi, ker pa otroku le redko uspe prekiniti identifikacijo, ta proces ponavlja

večkrat in tako vedno znova objektivizira žensko ter zanika njeno subjektiviteto. Nasprotno pa hčeri nikoli ni potrebno prekiniti identifikacije z materjo, posledično je proces identifikacije olajšan, vendar pa je kakor materi tudi hčeri zanikana pravica do subjektivnosti. Zato pa so ženske pogosto pripravljene priznavati subjektiviteto drugih, ne da bi enako pričakovale v zameno. V dobi odraščanja pa se razlike med dečki in deklicami še poglobijo. Oče je namreč pri vzgoji po navadi manj vpleten kakor mati, deček tako nima prisotnega zgloda, zato se deček poistoveti z njegovo namišljeno podobo očeta. Dečki se ne morejo identificirati s stvarmi, ki jih oče počne, zato negirajo obstoječo vlogo matere, ki jo lahko opazujejo in se identificirajo z njo (Štular, 1998). Kuhar pa spolno identiteto razlaga kot del posameznikove identitete, ki predstavlja niz predstav, ki jih ima posameznik o sebi kot pripadnik moškega ali ženskega spola. Na oblikovanje spolne identitete pa vplivata biološka determiniranost ter družbeni vpliv. Ravno družbeni vplivi pa so lahko težavni, saj imajo moč socialnega nadzora nad oblikovanjem spolne identitete, ki ustreza vsem družbenim normam (Kuhar, 2001).

1.2.4 Spolna diferenciacija

Spolno diferenciacijo Bourdieu (2010) pojasnjuje kot poudarjanje znakov moškega in ženske, da ustrezata družbeni diferenciaciji spolnega razločevanja. Dodaja, da spolna diferenciacija preprečuje neustrezno vedenje, še posebno pa preprečuje vedenja, ki so značilna za nasprotni spol. Pri tem opozori na osamosvajanje dečkov od mater, poudarja pomembnost prekinitve simbioze z materjo, medtem ko naj bi deklice ostale v simbiozi z materjo, ta simbioza pa se pozneje prikaže v omejitvah povezanih z dekličinim telesom, še posebej v načinu vedenja in oblačenja (Bourdieu, 2010).

Obsedenost s spolom otroka se je pričela v 20. stoletju, ko so pričeli novorojenčke oblačiti v rožnato in modro barvo. Pred drugo svetovno vojno je sicer rdeča oziroma rožnata barva predstavljala simbol za moč in pogum, modra pa je simbolizirala vero in zvestobo. Med drugo svetovno vojno pa so pričeli izdelovati modre vojaške uniforme, ki so simbolizirale moškost. Še v osemdesetih letih 19. stoletja so bili vsi novorojenčki oblečeni v bele ohlapne obleke, saj so takrat obleke razločevale predvsem otroke in odrasle. Ob koncu devetdesetih let 19. stoletja pa se je to obdobje zaključilo, pričelo pa se je obdobje razločevanja dečkov in deklic s pomočjo barve obleke, pričelo se je torej obdobje zgodnje spolne diferenciacije otrok (Fausto-Sterling, 2014). Spolna diferenciacija pa se lahko le še pogloblja preko socialnih, bioloških ter kognitivnih vplivov. Na otroka imajo velike socialne vplive njegova

družina, prijatelji ter mediji. Otroci, ki jih vzgajajo tradicionalni starši, se pogosteje odločijo za udejanjanje tradicionalnih navad ter vlog, medtem ko so otroci, ki so vzgojeni s strani istospolno usmerjenih staršev, po navadi bolj odprti. Na dekleta družinski vzorci vplivajo malce bolj kot na fante. Dekleta, ki izhajajo iz družin, kjer so gospodinjska opravila deljena glede na spol, dosegajo v šoli slabše uspehe kot dekleta, ki odraščajo v egalitarnih družinah. Starši, ki na svoje hčerke prenašajo prepričanja, da so dekleta manj uspešna na primer pri matematičnih predmetih, po navadi namenijo tudi manj časa za pomoč otrokom pri njihovi domači nalogi, jih manj opogumljajo in posledično podcenjujejo hčerine poskuse uspešnosti na akademskem področju. Tudi sovrstniki prenašajo spolno diferenciacijo med seboj, bolj kot se dečki družijo samo s sovrstniki, bolj se zanimajo za fantovske igrače in aktivnosti. Dekleta pa med pogovori o lepoti in fizičnem izgledu vse bolj ponotranjajo ideale, ki ustvarjajo nezadovoljstva z njihovimi telesi (Perry in Pauletti, 2011).

Biološki vplivi pa vplivajo na spolno diferenciacijo med spoloma preko hormonov. V puberteti lahko na primer hormoni vplivajo na željo po agresiji pri fantih in spodbujajo njihovo zanimanje za spolno aktivnost. Pri nekaterih dekletih pa ravno hormoni vzpodbudijo njihovo dozorevanje, pri čemer se lahko zgodi, da dekleta razvijejo slabo samopodobo, ker so bolj razvita od ostalih vrstnic, nekatere pa se pričnejo zgodaj zanimati za spolne odnose s starejšimi fanti. Nekateri avtorji menijo, da spolne kognicije, kot so spolna identiteta in spolni stereotipi, vplivajo na spolno diferenciacijo. Posamezniki naj bi namreč adaptirali značilnosti, ki jih povezujejo z določenim spolom (ali spolne stereotipe), zato da bi se še lažje poistovetili z tem spolom (Perry in Pauletti, 2011).

1.2.5 Spolna vzgoja

Leta 2012 je bila izvedena raziskava na temo spolne vzgoje med 890 dijaki različnih srednjih šol v Sloveniji. 76,5 % teh dijakov je spolno vzgojo tekom izobraževalnega programa že poslušalo, 17,3 % dijakov pa spolne vzgoje še ni poslušalo, preostali odstotki pa predstavljajo dijake, ki so bili v času spolne vzgoje odsotni. 25,3 % dijakov se je o spolni vzgoji izobraževala le od nič do dveh ur, večina dijakov je bila deležna spolne vzgoje v obsegu od treh do petih ur, kar predstavlja 36,9 % dijakov. 16,2 % dijakov se je s spolno vzgojo spoznavalo od šest do deset ur, le 21,7 % dijakov pa se je s spolno vzgojo srečevalo v obsegu več kot 10 ur. Spolna vzgoja je dijakom po navadi predstavljena pri biologiji ali zdravstveni vzgoji, največkrat pa so predavatelji spolne vzgoje šolski učitelji (45,9 %), najredkeje pa so to študentje (6,2 %). Kar 82,6 % dijakov je povedalo, da so prejeli odgovore

na vsa vprašanja tekom spolne vzgoje, dobrodošel pa je tudi podatek, da 78,1 % anketiranih meni, da bodo pridobljena znanja lahko uporabili v vsakdanjem življenju. 69,4 % dijakov odobrava predavanja spolne vzgoje v šolskem okviru, 11,3 % vprašanih pa se s tem ne strinja oziroma se jim to ne zdi potrebno. 46,6 % vprašanih bi spolno vzgojo uvedli v okvir rednih predmetov v šoli, tisti, ki se s tem predlogom niso strinjali, so kot razlog navedli preobremenjenost z drugimi predmeti (gimnazijci), medtem ko njihovi sovrstniki na strokovnih šolah zagovarjajo uveljavitev spolne vzgoje kot posebnega predmeta. Zanimivi so rezultati o tem, kaj sploh spada pod izobraževanje na temo spolne vzgoje. Večji delež gimnazijk meni, da pogovor o medsebojnih odnosih med spoloma spada pod spolno vzgojo, medtem ko se njihove sovrstnice iz strokovnih šol ne poistovetijo s tem odgovorom. Vendar pa več dijakinj iz strokovnih šol meni, da k spolni vzgoji sodi tudi pogovor o spolnem nasilju. Večji delež moških dijakov pa se zanima za teme s področja pubertete ter spolnih odnosov. Statistika se ponovno razlikuje pri vključevanju kontracepcije v spolno vzgojo, saj se več gimnazijk strinja, da je to temo potrebno vključiti v spolno vzgojo, medtem ko delež sovrstnic iz strokovnih šol ni tako visok. Vse predstavnice ženskega spola pa predstavljajo visok delež strinjanja s pogovorom o kontracepciji pri spolni vzgoji, v nasprotju z udeleženi moškimi (Žalar, Leskovšek, Čeh in Cugmas, 2012).

Med Ljubljanskimi dijaki je bila izvedena manjša raziskava o vpletenosti staršev v spolno vzgojo, ki je obsegala 62 učencev v obdobju med sedemnajstim ter devetnajstim letom. 51,6 % dijakov je sicer menilo, da so dovolj informirani o spolnosti, vendar se je vseeno 51,6 % dijakov strinjalo, da bi lahko starši bolj pripomogli k njihovi informiranosti o spolnosti. Kar 65,6 % sodelujočih si je želelo več odkritih in sproščenih pogovorov s starši. Rezultati torej kažejo, da si mladostniki želijo večjo vpletenost staršev v spolno vzgojo. Avtorji opozarjajo, da je staršem pogosto težko spregovoriti o tej tematiki, saj kaže na dejstvo, da se njihovi mladostniki osamosvajajo, pogosto pa jih skrbi tudi to, če so mladim privzgojili dovolj vrednot in načel, da bodo pri spolnosti previdni in ne bodo podlegli pritiskom družbe. Avtorji so zatorej predlagali več izobraževanj za otroke in njihove starše na temo spolnosti (Hoyer in Stjepanovič, 1997).

1.2.6 Spol in družina

Na področju družine in spola je v zadnjih nekaj desetletjih največja stalnica ravno spreminjanje dosedanjih vzorcev. Družine postajajo vse bolj netradicionalne, spreminjajo se tako po spolni kot po starostni strukturi, posledično pa se spreminja tudi družinsko življenje

oziroma družinske vloge. Opazen je pojav pluraliziranja družinskih potekov, saj posamezniki sprejemamo vse bolj samostojne odločitve glede njihovega odločanja in kasneje izvajanja družinskega življenja. Maritalne spremembe, število reorganiziranih družin, število enostarševskih družin ter podaljševanje življenjske dobe so eni od najopaznejših vidikov pluralizacije družinskih potekov. Maritalne spremembe kažejo, da se vedno več parov odloča za neformalne zakonske zveze, kar pomeni, da število zakonskih zvez upada, narašča pa število razvez in število kohabitacij. Če pa se pari odločijo za sklenitev zakonske zveze, to po navadi storijo kasneje kot je bilo to v navadi v preteklosti (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006). V sedemdesetih letih je pričelo naraščati število zunajzakonskih zvez, pri popisu prebivalstva leta 1981 so jih našli približno deset tisoč, kar znaša 1,9 % vseh družin, leta 2002 pa je delež zunajzakonskih zvez narasel že na 7,6 %. Za zunajzakonske zveze se po podatkih Statističnega urada Slovenije odločajo predvsem mladi prebivalci in tisti, ki so se že srečali z razvezo in si ne želijo ponovnega sklepanja zakonske zveze. Zunajzakonska zveza pa se pogosto razvije v zakonsko zvezo, ko partnerja načrtujeta ali pričakujeta naraščaj (Šircelj, 2006). Naraščanje števila razvez pa pomeni reorganizacijo družinskega poteka, saj po razvezi lahko pride do reorganizirane družine, kar je še posebej pogost pojav, ko se razvežejo mlajše osebe ali osebe v srednjih letih. Reorganizirane družine predstavljajo novost, saj se v takšnih odnosih pogosto ohranijo sostarševske vezi med bivšima zakoncema ter otroki, kasneje pa se lahko oblikujejo vezi tudi med novim partnerjem in bivšim zakoncem, saj so po navadi vsi prisotni v otrokovem življenju. Takšne spremembe pa prinesejo s seboj tudi nove družinske vloge, saj ima lahko otrok svojega biološkega očeta in očeta, ki je nov partner biološke mame (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006). Takšnih družin so leta 2011 v registrskem popisu našli enajst tisoč petsto devet ali 4,1 %, popis pa navaja tudi podatek, da imata nova partnerja v dveh od treh reorganiziranih družin skupnega vsaj enega otroka. Otroci, ki pa pridejo v reorganizirano družino, so po navadi biološki otroci matere oziroma je takšnih 86 % družin (Dolenc, Miklič, Razpotnik, Šter in Žnidaršič, 2013).

V Sloveniji pa narašča tudi število enostarševskih družin, posebno odkar niso več tako stigmatizirane kot so bile včasih. Eden od glavnih razlogov povečanja enostarševskih družin je večja neodvisnost žensk, ki so si jo zagotovile z vstopom na trg plačanega dela. Razlikuje se že sam izraz za enostarševske družine, saj so bile v preteklosti označene kot "nepopolne družine", že sam izraz pa kaže na takratno manjvredno miselnost o enostarševskih družinah. Enostarševske družine so po navadi sestavljene iz mater in otrok, pojavljajo pa se tudi

enostarševske družine sestavljene iz očetov in otrok, vendar so v veliki manjšini. So pa ravno enostarševske družine tiste, ki se soočajo z največjimi ekonomskimi stiskami, saj se podpirajo samo z enim prihodkom, zato so socialno bolj ranljive kot dvostarševske družine (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006). Statistični podatki kažejo, da je bilo leta 2011 v Sloveniji 25,2 % enostarševskih družin, od tega 21,1 % družin je bilo mater z otroci, 4,1 % družin pa očetov z otroci. Enostarševske družine pa so se v zadnjih tridesetih letih tako zelo razmnožile, da je bilo leta 2011 že vsaka četrta družina enostarševska (Dolenc, Miklič, Razpotnik, Šter in Žnidaršič, 2013).

Zaradi daljšanja življenjske dobe ter kvalitete življenja se Slovenija uvršča tudi med starajoče se družbe, saj je bilo leta 2005 v Sloveniji kar 20,6 % ljudi starejših od šestdeset let. Doseganje daljše življenjske dobe pa pomeni tudi povečano potrebo po negi za starejše. Ker državni sistem pri tej potrebi ne pripomore, se odgovornost za skrb pogosto prenese na družino oziroma na ženske. Ravno tako kot je pogosto skrb za otroke prenesena na starejše, obenem pa starejši svojim otrokom pogosto pomagajo prebroditi stanovanjsko in ekonomsko stisko (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006). Pri skrbi za starejše so najbolj aktivne ženske, ki so izpostavljene revščini, ženske ki niso visoko izobražene, ali pa prihajajo iz bivše Jugoslavije. Neformalno oskrbo starejših najpogosteje opravljajo ženske, ki so bile včasih zaposlene v domovih za starejše ali pa so še vedno tam zaposlene. Takšno delo pa posebno pri starih, ki se soočajo z demenco, zahteva veliko časa in energije, saj takšen človek potrebuje celodnevno oskrbo. Vseeno pa država takšna siva polje ekonomije potihoma tolerira, saj se sama zaveda, da ne zmore zagotavljati dovolj javnih kapacitet glede na povpraševanje, poleg tega pa si mnogi stroška pomoči na domu ne morejo privoščiti (Hrženjak, 2010).

Poleg pluralizacije družinskih potekov pa je možno zaznati tudi strukturne spremembe družin na področju materinstva, očetovstva, otroštva in na področju družinskega dela. Materinstvo danes ni več pogoj za žensko izpopolnitev, vendar pa se je ravno materinska vloga najmanj spremenila. Kljub temu, da so ženske vstopile na trg dela, še vedno zaznavamo spolno delitev dela na področju plačanega in neplačanega dela. Posledično so ženske pogosto dvojno obremenjene, saj morajo poleg zaposlitve izpolnjevati svoje naloge in vloge v družini (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006). Usklajevanje dela in družine je težje predvsem za ženske, saj se morajo večkrat kot moški odločiti za prilagajanje službenih potreb glede na potrebe družine. Posledično so ženske podvržene negativnim vplivom na področju plačanega dela (Žakelj in Švab, 2009). O tem pričajo tudi rezultati slovenske

raziskave, saj je kar 9,1 % žensk potrdilo, da so bile družinske obveznosti ovira za njihovo napredovanje v službi, medtem ko delež moških znaša le 2,3 %. Kar 31,6 % žensk pa je že zamenjalo službo z razlogom, da bi lažje usklajevale družinsko življenje in poklicne obveznosti, medtem ko je delež moških za polovico manjši in znaša 14,7 % (Robnik, 2012).

Novo očetovstvo moške spodbuja k večji prisotnosti in aktivnosti v družinskem življenju. Očetje lahko od leta 2001 dalje koristijo očetovski dopust, kar je njihova neprenosljiva pravica, obenem pa lahko po dogovoru z materjo otroka koristijo tudi dopust za nego in varstvo otroka. Kot navaja *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih* (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 10/08, 62/10 – ZUPJS, 99/13 – ZSVarPre-C in 26/14 – ZSDP-1) v 27. členu, ima oče pravico do najmanj petnajstih dni očetovskega dopusta od dneva rojstva otroka do najpoznejše enega meseca po poteku starševskega dopusta ter petnajst dni očetovskega dopusta najpoznejše do otrokovega končanega prvega razreda osnovne šole. Vsak od staršev ima tudi pravico do sto trideset dni starševskega dopusta, zanimivo pa je, da lahko mati na očeta prenese največ sto dni starševskega dopusta, oče pa lahko na mati prenese vseh sto trideset dni starševskega dopusta. Prvi izsledki raziskav o očetovskem dopustu kažejo, da ima očetovski dopust pozitiven učinek na oblikovanje očetovske identitete ter na aktivno sodelovanje s partnerko ob prihodu otroka. Očetovski dopust tako pripomore predvsem na odnosni ravni z otrokom, zaradi premajhnega števila dni, ki obsegajo očetovski dopust, pa ne pripomore v zadostni meri pri deljenju opravil in skrbi za otroka med moškim in žensko; torej pri delitvi opravil med spoloma. V tradicionalno delitev opravil ženska zdrsne še posebno v času, ko je doma z otrokom, saj po navadi sama skrbi za otroka in skrbi za vsa gospodinjska opravila, medtem ko moški dela (Rener, Švab, Žakelj in Humer, 2005). Očetje so v zadnjem času res bolj vpleteni v vzgojo in skrb za otroke, torej so bolj aktivno vpleteni kot so bili njihovi očetje, še vedno pa so ženskam po navadi prepuščena vsakodnevna in manj prijetna opravila, ki sestavljajo celoto skrbi za otroke. Pojavlja se torej vprašanje ali gre za dejansko večjo participacijo pri vzgoji in skrbi za otroke ali gre le za spreminjanje neke ideologije o novem očetovstvu oziroma za spreminjanje ideologije moške identitete (Švab, 2000). Raziskava iz leta 2012 je pokazala, da si čas partnerja za igro in druženje z otroki omogočita skupaj, tudi v nadzor nad šolskimi obveznostmi otrok sta v dveh tretjinah vseh anketiranih vpletena oba starša. Oblačenje otrok in urejanje administrativnih zadev za otroke pa je v več kakor polovici primerov prepuščeno ženskam. Le dve petini vseh anketiranih se skupaj s partnerjem odloča o organizaciji varstva otrok, večinoma so za to ponovno odgovorne

ženske, dobrodošel pa je podatek, da sta v veliki večini primerov oba starša vpletena v organizacijo prevoza otrok na prostočasne dejavnosti (Robnik, 2012).

V Sloveniji pa spolna konstrukcija družinskega dela še vedno ostaja spolno specifična, čeprav vse več mladih izraža željo po egalitarni delitvi družinskega dela. Spreminjajo se sicer vrednote in stališča, vendar se spremembe zelo počasi pretvarjajo v dejanja. Še vedno namreč večino gospodinjskega dela opravljajo ženske, ko pa pride do delitve del, ženskam po navadi ostanejo manj prijetna gospodinjska dela. Moško vključevanje v domača opravila je pogosto razumljeno kot pomoč in podpora partnerici sami ne pa kot opravljanje domačih opravil (Rener, Sedmak, Švab, & Urek, 2006). Pri vsakodnevnih opravilih za dom, ki zajemajo pripravo hrane, pospravljanje stanovanja, pomivanje posode ali zlaganje posode v pralni stroj, pranje perila, čiščenje stanovanja in likanje perila so najbolj aktivne udeleženke ravno ženske. Za vsako od naštetih postavk je raziskava pokazala, da so večinoma v ženski domeni. Pripravo hrane izvede le vsak osemnajsti moški, le vsak šestindvajseti moški pa pospravlja stanovanje. Le vsak triinštirideseti moški pere perilo, vsak osemindvajseti moški pa perilo tudi lika. So pa moški bolj aktivni pri večjih opravilih za dom. Odločanje in izvajanje manjših popravil v stanovanju in hiši je po navadi v moški domeni, v njihovi domeni pa je tudi skrb za avto ter urejanje ali obnova stanovanja ali obnova hiše. Pogosto pa se partnerji skupaj odločajo in izvajajo delo na vrtu in urejanje okolice hiše (Robnik, 2012).

1.3 Družbeni položaj spola

1.3.1 Izvori spolne neenakosti

Radikalni feminizem krivi moške za izkoriščanje žensk, saj imajo moški koristi od podrejenosti ženske, ker ženska skrbi za gospodinjska dela, neguje otroke, poleg tega pa je ženski tako onemogočen dostop do položajev moči. Radikalne feministke vidijo družbo kot patriarhalno, saj so ženske del podrejenega razreda, obenem pa trdijo, da je družina eden od glavnih krivcev za zatiranje žensk v modernih družbah. Radikalni feminizem zagovarja tezo, da so bile ženske vedno izkoriščane in da bodo izkoriščane tudi v prihodnosti, le v primeru revolucije pa bi se ženske lahko osvobodile, vendar pa radikalne feministke ne pristajajo na kakršnokoli pomoč s strani moških. Radikalne feministke si prizadevajo za enakost med spoloma, ne pa za nadvlado enega spola, kakor si to prizadevajo ženske supremacistke, ki menijo, da so ženske večvredne kot moški (Haralambos in Holborn, 1995).

Shulamith Firestone (Firestone, 1970 v Haralambos in Holborn, 1995) je ena od radikalnih feministk, ki je mnenja, da je spolno zatiranje prva in najosnovnejša oblika zatiranja žensk. Kot prvo obliko stratifikacije namreč navaja sistem spolnih razredov, obenem pa trdi, da so biološke razlike med moškim in žensko podlaga za neenakosti med spoloma in za način delitve dela. Na podlagi bioloških razlik pa se oblikuje družbena organiziranost, imenovana biološka družina. Biološka družina temelji na štirih temeljnih premisah. Ženska je zaradi svojih bioloških značilnosti v obdobju nosečnosti in v obdobju po rojstvu odvisna od moških okoli sebe, saj je takrat fizično šibkejša. Ženska odvisnost od moškega se še podaljša za čas, ko so dojenčki odvisni od matere. Ravno ženska odvisnost od moškega in otrokova odvisnost od matere pa moškemu ponudi več moči, kar pripelje do neenakih odnosov moči. Zadnja značilnost biološke družine pa je ta, da ponuja vse predpostavke za vse tipe neenakosti, zato Firestone zagovarja tezo, da je potrebno sistem spolnih razredov, ki so izhodiščna točka za druge sisteme neenakosti, izkoreniniti. Avtorica sicer navede razširjenost kontracepcijskih sredstev kot ukrep, ki je pomagal ženskam izstopiti iz globoke spolne neenakosti, saj imajo več nadzora nad zanositvijo, vendar pa bi ženske pridobile celoten nadzor nad nosečnostjo in svojim telesom le v primeru zaploditve in donositve otrok izven maternice. Le na ta način bi bile ženske popolnoma neodvisne od moških.

Marksistični in socialistični feminizem krivi kapitalizem za zatiranje žensk, obenem pa izpostavljajo kapitaliste kot tiste, ki imajo največ koristi od zatiranja žensk, saj je neplačano delo gospodinj glavni način izkoriščanja žensk. Izpostavljajo pa tudi izkoriščanje zaposlenih žensk, saj ženske niso lastnice proizvodnih sredstev in posledično ne posedujejo moči. Skupna želja marksističnih in socialističnih feministk je revolucionarna sprememba v družbi, vendar pa si marksistične feministke prizadevajo za doseg dolgoročnih ciljev in sprememb. Prizadevajo si namreč za ustanovitev komunistične družbe, kjer bi bila proizvodna sredstva v lasti skupnosti in bi posledično neenakosti med spoloma izginile (Haralambos in Holborn, 1995).

Liberalni feminizem uživa največjo podporo javnosti, saj strmi k postopnim spremembam v sistemu družbe. Liberalne feministke zagovarjajo tezo, da nihče nima koristi od neenakosti med spoloma in da neenakosti med spoloma škodujejo tako moškim kot ženskam, saj je potencial obeh spolov zatrt. Glavni cilj liberalnih feministk je ustvarjanje enakih možnosti, še posebej na področju izobraževanja in dela, svoje cilje pa uresničujejo preko uvajanja zakonodaje in spreminjanja stališč družbe. Prizadevajo si izkoreniniti seksizem in stereotipne poglede, ki smo jih vajeni iz otroških knjig in stereotipnih oblačil. Liberalne

feministke so pripravljene sodelovati z vsemi člani družbe, ki podpirajo njihova prepričanja in cilje. Liberalni feminizem prinaša pomembne družbene spremembe, ena od takšnih sprememb je enak dostop žensk in moških do poklicev z visokim statusom (Haralambos in Holborn, 1995).

Eden od feminizmov, ki v Sloveniji mogoče ni tako poznan, je črnski feminizem, ki se je razvil iz nezadovoljstva z drugimi tipi feminizma. Črnske feministke opozarjajo, da črnske ženske trpijo zaradi barve svoje kože, zaradi tega, ker so ženske in zaradi svoje lege v delavskem razredu. Vendar pa so težave s katerimi se srečujejo črnske feministke veliko večje od seštevka vseh treh postavk črnega feminizma, postavke se namreč ne seštevajo, vendar se množijo (Haralambos in Holborn, 1995).

Kljub vsem naštetim feminističnim pogledom na spolne neenakosti pa še vedno ne moremo trditi, da lahko vsako feministko uvrstimo pod določeno vrsto feminizma, saj se feministke ne strinjajo o izvoru neenakosti med spoloma. Haralambos in Holborn (1995) navajata, da Sherry B. Ortner ravno tako kot Firestone meni, da so ženske zatirane, vendar vzroka ne pripiše biologiji, temveč kulturi. Kultura je namreč tista, ki opredeljuje, kako bo cenjena ženska biologija. Ortner zagovarja dejstvo, da je kultura človeško sredstvo, s katerim nadzorujemo in reguliramo naravo. Ortner prav tako kot Firestone ponudi štiri argumente o svoji teoriji. Ženske naj bi bile bližje naravi zaradi svoje spodobnosti rojevanja in menstruiranja. Poleg tega pa ženske z naravo združijo otroci sami, saj so tudi otroci zelo blizu narave, v času, ko ženska socializira otroka, pa se še bolj zbliža z naravo. Posledično je tudi celotna družina bližje naravi, posebno, če jo primerjamo z aktivnostmi, v katerih se udeležujejo moški (kot na primer politika). Dejavnosti, v katerih se udeležujeta moški in ženska, Ortner predstavljajo še zadnjo predpostavko njene teorije, saj se glede na aktivnosti, s katerimi se ukvarjata ženska in moški, oblikuje tudi njun psihološki ustroj.

Michelle Z. Rosaldo (v Haralambos in Holborn, 1995, str. 605) pa žensko podrejenost povezuje z delitvijo med javnim in zasebnim svetom. Avtorica trdi, da obstajata dve ločeni področji družabnega življenja, domače področje je organizirano okoli matere in njenih otrok, javno področje pa je sprva namenjeno moškim, v njem pa se organizirajo skupine mater in otrok. Rosaldo se strinja z Ortner, saj sta obe mnenja, da je pogled na žensko biologijo tisti, ki žensko potiska v podrejen položaj. Središče življenja ženske je namreč domače področje, medtem ko moški prehaja med domačim in javnim področjem, saj sam nima toliko obveznosti do otrok in ženske ki se zadržujejo v domačem področju, sam se namreč

udeležuje političnih, gospodarskih in religioznih aktivnosti na javnem področju. Rosaldo pa poudari, da se družbe in posledično tudi jakosti neenakosti med spoloma razlikujejo in da ne moremo posploševati iz ene družbe na vse druge družbe (Haralambos in Holborn, 1995).

Radikalna feministka Kate Millett (Millett, 1970 v Haralambos in Holborn, 1995) se osredotoča na sodobne družbe in na spolno politiko. Odnose med moškimi in ženskami ureja tudi spolna politika, ki v naši družbi temelji na patriarhatu. Millett kot temelje patriarhata navaja naslednje: prvi temelj patriarhata je učenje vedenja moških in žensk v času zgodnje socializacije, ki veča obstoječe biološke razlike med moškim in žensko. Drugi temelj patriarhata je socializacija moških, saj so moški so že od majhnega socializirani tako, da dominirajo ženskam. Tretji temelj patriarhata izhaja iz statusa očetov in mož, na katerega so vezani tudi statusi otrok in žene, v četrtem temelju Millett opozori na nepovezanost med razredom in podrejenostjo žensk, saj so tudi ženske, ki pripadajo najvišjemu socialnemu razredu, v podrejenem položaju v primerjavi z moškimi iz najvišjega socialnega razreda. Peti temelj patriarhata se naslanja na izobraževanje žensk, saj je znano, da se večina žensk izobražuje v humanističnih smereh, ki so manj cenjene od naravoslovnih smeri. Šesti temelj patriarhata je povezan z religijo, v kateri so ženske predstavljene kot izvor človeškega trpljenja. Sedmi temelj patriarhata je psihologija, ki jo ženske ponotranjijo tekom odraščanja; ženske imajo namreč pogosto občutke manjvrednosti in pasivnosti, ker taka sporočila prejemajo tekom življenja. Zadnji temelj patriarhata pa je fizična sila, ki je mnogokrat uporabljena s strani moških v primerih nasilja nad ženskami.

1.3.2 Spolni stereotipi

Stereotipe predstavljajo prepričanja in razmišljanja o določeni skupini ljudi. Tej skupini ljudi se pripišejo lastnosti, ki jih povezujejo v skupino. S pomočjo stereotipov ljudi posplošujemo naše razmišljanje (Brander, Gomes, Cardenas, Taylor in Vicente Abad, 2006). Stereotipi nosijo pomemben pomen pri posameznikovi etiki in morali, saj glede na njih posameznik oblikuje svoj pogled na svet. Posebej problematični so tisti stereotipi, ki so zakoreninjeni globoko v družbi, zato je za posameznika pomembno, da kritično razmišlja o njih, oziroma, da se zaveda neutemeljenih sodb in jim ne pripisuje velikega pomena (Lippmann, 2004, str.43). Spolni stereotipi pa vsebujejo predstave o ženskah in moških in vplivajo na posameznikovo vedenje. Spolni stereotipi se organizirajo glede na vzorce zaznavanja, preko katerih si posameznik razlaga svoje socialne izkušnje. Poleg tega pa na spolne stereotipe vpliva tudi kulturni in družbeni pomen spola. Spolni stereotipi so eden od

sestavnih delov posameznikove spolne identitete (Cankar, Milekšič in Slivar, 2004). Spolni stereotipi imajo lahko pomemben vpliv na naše življenje, saj vplivajo na posameznikovo poistovetenje z njegovim družbenim spolom, spolni stereotipi nam namreč povejo, kaj je primerno za ženski in kaj za moški spol. Spolni stereotipi so povezani tudi s pričakovanji okolice, takšen pritisk pa lahko na posameznika vpliva pri odločitvi glede področja izobraževanja, poklicnih odločitvah, glede količine izraženih čustev, saj je v družbi dobro poznan spolni stereotip, da moški ne jokajo, spolni stereotipi pa predvsem pri ženskah velevajo načine oblačenja in vedenja. S spolnimi stereotipi se srečujemo že v otroštvu, eden najbolj poznanih stereotipov je ta, da se dečki igrajo z avtomobilčki, deklice pa s punčkami. Ker pa so igrače za razvoj otroka pomembne, je dobrodošlo, da otroci sami izberejo željeno igračo, saj se bodo skozi igro tudi lažje in bolje izražali.

Med odraščanjem se deklice pogosto srečujejo s pohvalami, ki so vezane na njihov videz, dečki pa so pogosteje pohvaljeni na račun njihovega znanja ali moči. V takšnih pohvalah se ponovno skrivajo spolni stereotipi, ki deklicam sporočajo, da je pomembno, da so lepe, dečkom pa poudarjajo njihovo moč. Če se želimo izogniti takšnim spolno stereotipnim pohvalam, raje pohvalimo otrokove dosežke ne glede na spol otroka. Posebej razširjen je spolni stereotip, ki trdi, da je v ženski naravi potreba, da postavlja druge ljudi na prvo mesto. Ta stereotip izvira že iz same vzgoje deklic, saj jih družba spodbuja k bolj skrbstvenim igram, kasneje pa dekleta to ponotranjijo in kot rezultat prejmemo večjo zastopanost žensk v skrbstvenih poklicih in večjo aktivnost žensk pri gospodinjskih opravilih. Že zaradi boljših kariernih priložnosti žensk je pomembno, da ta spolni stereotip presežemo in si delo razdelimo. Ženske pogosto same spolno stereotipno razmišljajo, ko trdijo, da neko opravilo raje postorijo same, ker je potem to opravilo bolje izvedeno. Vendar pa se ženske ravno s takšnim razmišljanjem in vedenjem zapirajo v začarani krog preobremenjenosti. Da bi dosegli izhod iz začaranega kroga, morajo tako ženske kot moški vztrajati pri enakomerni prerezporeditvi dela. Spolne stereotipe pa je možno zaznati tudi s strani strokovnega osebja, pogosti so na primer primeri, ko v primeru bolezni otroka zdravniško osebje nagovarja samo mater otroka ne pa oba starša. Tudi sama raba jezika se lahko sprevrže v spolne stereotipe, saj pogosto uporabljamo izključujoč jezik, namesto da bi uporabljali obe jezikovni obliki za ženske in moške, ki ponujata jezikovno spolno pravičnost in vključevanje (Aktivni.Vsi : smernice za odpravljanje stereotipov ter krepitev enakosti žensk in moških, 2017).

1.3.3 Spolna diskriminacija

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (*Uradni list RS*, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg) v četrtem členu opredeli diskriminacijo: "Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti." Obenem pa poudari, da je kakršnakoli diskriminacija prepovedana. V nadaljnjih členih zakon opredeli tudi neposredno in posredno diskriminacijo, kjer opiše glavno razliko med pojmom, kot tako, kjer je diskriminacija vršena direktno, je torej bolj očitna ter indirektno, v teh primerih pa je diskriminacija skrita za navidezno nevtralne določbe. ZVarD pod pojem diskriminacije zajema tudi spolno nadlegovanje, navodilo za diskriminiranje posameznika, pozivanje k diskriminaciji ter viktimizacijo. *Zakon o enakih možnostih žensk in moških* (*Uradni list RS*, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A in 33/16 – ZVarD) pa v petem členu eksplicitno navaja, da enako obravnavanje obeh spolov pomeni odsotnost neposredne ali posredne diskriminacije na podlagi spola. Slovenija je bila leta 2009 kot del Evropske unije udeležena v raziskavi o enakosti spolov. Kar 47 % Evropejk se je strinjalo, da bi lahko v Evropski Uniji sprejeli več ukrepov, ki bi zagotavljali enakost med spoloma, medtem ko se je večina moških (45 %) strinjala, da se v Evropski Uniji sprejme dovolj ukrepov, ki zagotavljajo enakost med spoloma (Eurobarometer, 2010). Rezultati nam pokažejo, da še vedno ravno ženske bolj občutijo in opozarjajo na neenakosti med spoloma. Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk pa opisuje področja, na katerih si Republika Slovenija prizadeva za odpravo diskriminacije na podlagi spola. Na področju izobraževanja za enakosti spolov so po dveletni raziskavi izdali zbornik z naslovom *Vzgoja za enake možnosti spolov*, v projektu Enakost v raznolikosti pa je nastal mladinski film "Smehljaji", ki obravnava problematiko spolnih stereotipov. Izobraževanj na temo o enakosti spolov so bili deležni tudi različni kadri iz državnega sektorja, organizirane pa so bile tudi razne konference. Na področju nasilja nad ženskami in nasilja v družini je bil leta 2008 sprejet *Zakon o preprečevanju nasilja v družini* (*Uradni list RS*, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H), ki je bil pomembna podlaga za štiri podzakonske akte, ki urejajo delovanje centrov za socialno delo, policije, zdravstva ter vzgojno-izobraževalnih zavodov ob zaznavi nasilja. Leta 2008 je bil sprejet tudi *Kazenski zakonik* (*Uradni list RS*, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17), ki je prinesel pomembno novost, saj je prvič opredelil kaznivo dejanje nasilja v

družini (Peto in šesto periodično poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil *Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*, 2014).

Izvedena je bila tudi prva nacionalna raziskava o nasilju nad ženskami v zasebni sferi in partnerskih odnosih, ki je pokazala, da je bila vsaka druga ženska po dopolnjenem petnajstem letu starosti deležna nasilja (56,6 %), najpogostejše so ženske preživljale psihično nasilje (49,3 %), najredkeje pa spolno nasilje (6,5 %). Raziskava je pokazala, da vse več institucij nasilje zaznava in prepozna, posledično je na primer izvedenih vse več prepovedi približevanja zaradi nasilja (Leskošek, Urek in Zaviršek, 2010). Opravljena so bila tudi usposabljanja za strokovne delavke in delavce, ki se srečujejo z osebami z izkušnjo nasilja, okrepljene pa so bile tudi kapacitete varnih hiš, ki sprejemajo osebe z izkušnjami nasilja. Izvedeni so bili tudi ukrepi na področju spolnega nadlegovanja na delovnem mestu, saj je *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih*, ki je bil sprejet leta 2007 v šestem členu prepovedal spolno ali drugo nadlegovanje na delovnem mestu. Delodajalec mora poskrbeti, da se delavci in delavke na srečujejo z diskriminacijo in nadlegovanjem na delovnem mestu. Na področju zaposlovanja pa *Zakon o delovnih razmerjih* ščiti ženske pred diskriminacijo zaradi nosečnosti ali koriščenja starševskega dopusta. Po zakonu je materam omogočen tudi najmanj enourni dnevni odmor za dojenje, ki ga lahko delavka koristi do osemnajstega meseca otrokove starosti (Peto in šesto periodično poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil *Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*, 2014). Glede na konvencijo lahko torej sklenemo, da poskuša Republika Slovenija svojim državljanke omogočiti zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola, predvsem na področjih izobraževanja, nasilja nad ženskami, spolnega nadlegovanja žensk ter zaposlovanja, to so najpogostejša področja, kjer je diskriminacija prepovedana, diskriminatorne prakse pa še vedno obstajajo.

1.3.4 Enakost in enakopravnost spolov

Pojma enakost in enakopravnost spolov se mnogokrat napačno uporabljata zaradi njune podobnosti, čeprav zajemata različne pomene. Enakopravnost med spoloma je vezano bolj na zakonodajo in na osnovne človekove pravice, ki pripadajo vsakomur. Enakopravnost je z vidika modernega prava pomembna pridobitev, saj vključuje vse ljudi, ne glede na številne individualne razlike, tako so vsi posamezniki priznani kot subjekti prava (Bošnjak idr., 2005). *Splošna deklaracija človekovih pravic* tako v svojem drugem členu navaja, da je vsakdo upravičen do pravic in svoboščin ne glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero ali

kakršnokoli drugo okoliščino (Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, 1948). Tudi *Ustava Republike Slovenije* (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a) v svojem štirinajstem členu navaja, da so v Sloveniji vsem prebivalcem zagotovljene človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na spol, raso, jezik, vero in katerekoli druge osebne okoliščine. Tako namreč poudari, da smo vsi pred zakonom enaki. Pojem enakopravnost spolov pa se pogosto zamenjuje s pojmom enakost spolov, ker je prvi veljal v prejšnjem političnem sistemu in je označeval pravno enakost med moškimi in ženskami. Vendar pa je takšno imenovanje ozko, zato pojem enakost spolov zajema formalno in dejansko enakost spolov, torej zajema pravno enakopravnost ter enakost, ki se odvija v vsakdanjem življenju med spoloma. Vključen je torej tudi družbeni vidik enakosti. Enakost spolov prepoznava ženske in moške kot enako močne in enako zastopane ter udeležene na vseh področjih življenja. Enakost spolov torej ne gre interpretirati kot istost žensk in moških, temveč kot sprejemanje in enako vrednotenje razlik med moškimi in ženskami ter med njihovimi vlogami (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.a).

1.3.5 Pravice žensk

Za pravico žensk do poklicnega dela in zaslужka se je borilo meščansko žensko gibanje, ki se je zavzemalo za to, da bi bila tudi ženskam dostopna višja izobrazba in posledično tudi plačano delo. Sprva je gibanje naletelo na posmeh s strani takratne družbe, vendar so prve aktivistke hitro zgrabile priložnosti in se po končani izobrazbi usmerile v plačana dela. Ženske so tako pridobile gospodarsko neodvisnost, kar je za njih pomenilo na novo pridobljeno samozavest, status enakovrednega državljana in samostojnega človeka, kar pa je posledično prineslo tudi samostojno izbiranje moža in izogib zakonu brez ljubezni. Ženske so tako prodrle tudi na področje poklicev preko katerih so si širile obzorja, saj so prešle v skupinsko delo, ki ni bilo vezano samo na otroke (Vode, 1998). Irigaray te pridobljene pravice kot so odhod od doma, ekonomska samostojnost ter družbeno upoštevanje žensk šteje kot minimum pravic, ki si jih ženske lahko zagotovimo. Avtorica se sprašuje, zakaj sploh govorimo o pravicah žensk in si hkrati odgovarja, da o pravicah žensk govorimo, ker obstajajo pravice, ki so različne za moški in ženski spol in dokler jih ne bomo izenačili in vzpostavili družbeno ravnotežje, moramo vztrajati pri uveljavitvi vseh pravic žensk. Avtorica osvetli sedem pravic žensk, za katere si želi, da bi bile uzakonjene, saj so si moški v preteklosti uzakonili svoje pravice, v teh moških pravicah pa se skriva tudi prisvojitvev

ženskih teles, prostore gibanja glede na spol ter udeležnost v ekonomiji in družbeno udejanjanje. Kot prvo pravico avtorica navede človeško dostojanstvo, pri čemer poudari, kako pogosto se ženska telesa uporablja v komercialnih namenih ter kako pogosto oblasti izkoriščajo materinstvo. Druga pravica, ki bi morala biti uzakonjena, je pravica do človeške identitete, pod katero spada pomen devištva. Devištvo je celo v današnjem času še vedno materialno in denarno ocenjeno, je eden od glavnih dejavnikov pri trgovanju z ženskami. V takšnih primerih so pogoste poroke mladoletnic, zato avtorica predlaga dvig zakonite starosti za poroko, saj bi tako skrbniki, ki so po navadi določeni v takšnih primerih, imeli manj besede. Ob omembi ženskega telesa avtorica opozori še na žensko pravico do materinstva, oziroma o odločanju o materinstvu ter o odločanju o številu otrok. Tretja pravica je vzajemna dolžnost mater in otrok. Matere bi tako pridobile več možnosti ter predvsem večjo zakonsko podporo, da bi štitele svoje otroke v primerih posilstva, pretepanja ter ugrabitev. Pod četrto pravico je avtorica uvrstila državljansko pravico žensk, da branijo svoje življenje in življenje svojih otrok, doma ter kraja, kjer bivajo, pred enostranskimi odločitvami, ki izhajajo iz moških pravic, tu avtorica kot primer navede oboroževanje. Peta pravica bi zajemala področje financiranja, kjer bi vsak otrok prejel enak družinski dodatek, šesta pravica pa se nanaša na sisteme izmenjav, kjer se avtorica sklicuje predvsem na jezikovne izmenjave, v katerih prepoznavamo veliko več moških kakor ženskih oblik. Zadnja, sedma pravica pa je pravica do enake številčne zastopanosti žensk na vseh področjih civilne ter verske oblasti, še posebej na področjih, kjer vera pomeni tudi civilno moč (Irigaray, 1995).

1.3.6 Pomembnejši premiki v pridobivanju in urejanju področja enakosti med spoloma v Sloveniji

Na zakonodajnem področju od leta 1990 beležimo več pomembnejših premikov (Robnik, 2016, str.11):

-Leta 1990 je ustanovljena Komisija za žensko politiko, ki skrbi za zakonodajne predloge, ki omogočajo ženskam doseganje enakih položajev, kot jih dosegajo moški.

-Leta 1991 je sprejeta *Ustava Republike Slovenije*, v kateri je zapisano, da imajo tako ženske kot moški enako volilno pravico, ter da so vsem prebivalcem Slovenije zagotovljene vse temeljne človekove pravice ne glede na spol.

-Leta 1998 je spremenjen *Zakon o kazenskem postopku*, ki uvede prepoved približevanja kraju ali osebi ter tako pripomore ženskam, ki imajo izkušnjo nasilja v družini.

-Leta 2001 je sprejet *Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja*, ki podpira žensko podjetništvo, prispeva k zmanjševanju spolnih neenakosti na trgu dela ter na področju plačne neenakosti med spoloma.

-Leta 2002 je sprejet *Zakon o enakih možnostih žensk in moških*, ki opredeli posredno in neposredno diskriminacijo na podlagi spola ter uvede inštitut zagovorništva enakih možnosti žensk in moških.

-Leta 2003 je uvedena pravica očetov do očetovskega dopusta, ki je bila sprejeta leta 2001 v *Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*.

-Leta 2008 je sprejet *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, ki opredeli nasilje v družini ter pristojne organe spodbudi k medsebojnemu sodelovanju v primerih družinskega nasilja.

-Leta 2015 je ustanovljen Strokovni svet za enakost spolov, ki spremlja integracijo in uresničevanje zakonodaje na področju enakosti spolov ter skrbi za izobraževanje, raziskovanje in ozaveščanje na tem področju.

Na področju dela od leta 1995 obstajajo nezakonodajski mejniki pri uresničevanju enakosti spolov, slednji pa izstopajo (Robnik, 2016, str.68):

-Leta 2000 Urad za žensko politiko nasprotuje predlogu, da bi delodajalec kot razlog za odpust lahko navedel osebne razloge in tako prepreči odpuščanje žensk zaradi materinstva.

-Leta 2001 Zveza sindikatov ustanovi Odbor za enake možnosti.

-Leta 2004 Urad za enake možnosti izda brošuro *Moje pravice*, kjer izpostavi zakonske določbe, ki ženskam in moškim olajšujejo usklajevanje družinskega in poklicnega življenja.

Tudi na področju izobraževanja in znanosti so se leta 1994 začeli pojavljati pozitivni premiki, kot so:

-Leta 1996 je financirana prva večja raziskava o položaju žensk na področju izobraževanja in znanosti, ki pokaže, da obstajajo organizacijske in družbene ovire, ki onemogočajo ženskam aktivno udeležbo na tem področju.

-Leta 2001 je ustanovljena Komisija za uveljavitev vloge žensk v znanosti.

-Leta 2013 se organizira manifest *Za enake možnosti žensk v znanosti*, kjer je izražena zahteva za enako zastopanost žensk na položajih odločanja, enake možnosti za

napredovanje, enake možnosti za pridobivanje financ ter uporaba slovničnih izrazov, ki odsevajo spolno občutljiv jezik.

Prav tako se že od leta 1991 udeležujejo nezakonodajni ukrepi, ki prispevajo k odpravi spolnih stereotipov (Robnik, 2016, str.93):

-Leta 1991 je ustanovljen Mirovni inštitut, ki deluje tudi na področju spola.

-Leta 1994 je sprejet Slovenski oglaševalni kodeks v katerem so oglaševalci pozvani k spolno nestereotipnemu oglaševanju.

-Leta 1999 se prične uporabljati Standardna klasifikacija poklicev, kjer so poklici imenovani v obeh slovničnih oblikah.

-Leta 2002 je v Državnem zboru odločeno, da morata v besedilu temeljnih zakonskih členov biti uporabljeni obe slovnični spolni obliki.

-Leta 2009 se ustanovi Društvo Ženski lobi Slovenije, ki deluje na področju pravic žensk in se zavzema za enake možnosti žensk.

-Leta 2014 je ustanovljen portal spol.si, ki se odziva na spolne neenakosti, seksizem in spolne stereotipe.

1.4 Vloga države pri zagotavljanju enakosti v Sloveniji

V Sloveniji se Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve udeležuje pri zagotavljanju enakosti spolov. Pod delovna področja Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti namreč spada tudi Sektor za enake možnosti, ki že mnogo let deluje na področju raziskovanja spolov¹. Sektor za enake možnosti skrbi za integracijo načela enakosti spolov na področjih dela, znanja, družbene blaginje obeh spolov, odnosov med spoloma ter na področju procesov odločanja. Sektor preko Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti kandidira na Evropskih razpisih, preko katerih pridobiva finance za izvajanje študij spolov v Sloveniji. Sektor je tako v zadnjih letih izvedel več raziskovalnih projektov kot so: Odklikni, Aktivni.Vsi, Vključí.Vse, Intergracija načela enakosti spolov ter Doseči enakost v raznolikosti (MDDSZ, b.d.b). Najnovejši projekt, Odklikni!, poteka od leta 2017 pa do leta 2019 in je zasnovan na temo spletnega nasilja in nadlegovanja nad ženskami ter želi ozaveščati in izobraževati družbo o spletnem nasilju, ozavestiti mlade, kako se

---

¹ Pred združitvijo z MDDSZ leta 2012 je sektor deloval samostojno in neodvisno pod imenom Urad za enake možnosti (ustanovljen leta 2001), še prej pa pod imenom Urad za žensko politiko (ustanovljen leta 1992).

obvarovati spletnega nasilja ter poskrbeti za izboljšavo praktičnega znanja strokovnjakov. Projektni partnerji so tudi Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za notranje zadeve – Policija ter Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede (MDDSZ, b.d.c).

Projekt Vključi.vse, ki je potekal od leta 2007 pa do leta 2013, je temeljil na uravnoteženi zastopanosti žensk in moških v procesih odločanja, kar je eden od glavnih načel za enakost med spoloma. Pri tem projektu je bilo ponovno opaziti trdovratnost spolnih stereotipov, čeprav je več kakor 60% oseb s terciarno izobrazbo v Sloveniji prav žensk, ki vstopajo na trg dela bolj izobražene kakor moški, še vedno pa niso enakovredno zastopane na delovnih mestih ki skrbijo za gospodarske odločitve. Projekt je bil izveden v sodelovanju z Združenjem Manager – Sekcijo Managerk ter Komisijo za preprečevanje korupcije (MDDSZ, b.d.č).

Projekt Aktivni.vsi je potekal od leta 2016 do leta 2017 in je raziskoval usklajevanje zasebnega ter poklicnega življenja, pri čemer je poudarjal dejavno očetovstvo in osvetljeval spolne stereotipe, s katerimi se pri usklajevanju zasebnega in poklicnega življenja srečujemo ženske. Projekt je tudi spodbujal bolj enakovredno delitev skrbstvenega dela ter gospodinjskih opravil med oba spola. Projekt je analiziral potrebe na področju usklajevanja delovnega in družinskega življenja ter kasneje organiziral delavnice ter seminarje za delodajalce, oblikoval zloženke ter slikanico, zasnoval izobraževalno lutkovno predstavo, tematske dneve v vrtcih in osnovnih šolah, organiziral debatne dogodke v osnovnih šolah ter zaključil z mednarodno konferenco. Projekt je tako pritegnil k sodelovanju občino, center za socialno delo, osnovno šolo, vrtec, zdravstveni dom, ter druge lokalne ter tuje organizacije (MDDSZ, b.d.d).

Projekt Integracija načela enakosti spolov – strateško je bil izveden v letu 2010 ter 2011 in je poskušal vzpostaviti integracijo načela enakosti spolov ter presojo vpliva na spol kot del oblikovanja in izvajanja nacionalnih politik. Rezultat projekta je delovni pripomoček o enakosti spolov, delovni priročnik za vključevanje vidika spola v proračun ter smernice za integracijo načela enakosti spolov v politike razvojnega načrtovanja (MDDSZ, b.d.e). Projekt doseči enakost v raznolikosti se je prav tako odvijal v letu 2010 ter 2011. Namen projekta je osveščanje o obstoju diskriminatornih praks ter opozarjanje na dejstvo, da diskriminatorne prakse ne smejo obstajati v prihodnosti. Poleg obsežne medijske kampanje, so bili v okviru projekta usposabljanj deležni tudi: nevladne organizacije, državne uradnice

in uradniki, sodnice ter sodniki ter državne tožilke in tožilci. Sektor je ob koncu projekta ustvaril smernice za integracijo načela nediskriminacije (MDDSZ, b.d.f).

Vladna služba je torej izvajala veliko odmevnih projektov, obenem pa tudi pomaga sofinancirati projekte raznih nevladnih organizacij². Leta 2013 je Sektor sofinanciral Ženski lobi Slovenije pri projektu Protikrizni ukrepi in enakost spolov, kjer je nevladna organizacija raziskovala ali sprejeti ukrepi o integraciji enakosti spolov učinkujejo sorazmerno ali nesorazmerno na posamezen spol (Ženski lobi Slovenije, b.d.). Leta 2014 je Sektor sofinanciral projekt Mirovnega inštituta Enakost spolov in mediji, ki je prispeval k osveščenosti novinark in novinarjev ter drugega tehničnega osebja o odpravljanju spolnih stereotipov v medijih. Mediji namreč vplivajo na soustvarjanje družbenih vsebin ter na obstoječe spolne vzorce v družbi (Mirovni inštitut, b.d.). Leta 2015 je Sektor pomagal sofinancirati projekt Opolnomočenje romskih žensk, ki je romske ženske osveščal o pomembnosti izobraževanja, vključevanja v družbeno življenje, o enakosti spolov, o ukrepih proti diskriminaciji in podobno (Zveza Romov Slovenije, b.d.). Leta 2016 je bil sofinanciran projekt Društva SOS telefona za ženske in otroke – žrtve nasilja z imenom Z mediji nasproti nestereotipnemu poročanju o nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Mediji namreč soustvarjajo odnos javnosti do nasilja nad ženskami in nasilja v družini, javnost pa pogosto takšnega nasilja ne prepozna kot nekaj resnega in ne reagira dovolj odločno in zavzeto. Projekt je medije izpostavil kot ključne akterje pri preprečevanju, odkrivanju in zavzemanju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja, 2016). Leta 2017 pa je s pomočjo sofinanciranja Sektorja Inštitut za mladinsko politiko izvedel projekt Kažipot mladim do enakosti spolov. Projekt se je dotaknil pomena družbenih vlog ter prevzemanja družbenih vlog v mladosti. Projekt je ozaveščal mlade o pomenu enakosti spolov, prikazoval je načine, kako se neenakosti opazijo ter podiral spolno stereotipna razmišljanja mladih. Projekt je bil izveden v šolah in mladinskih centrih s pomočjo didaktičnih iger, delavnic in razprav na temo enakosti spolov (Inštitut za mladinsko politiko, b.d.). Sektor za enake možnosti torej vsako leto z različnimi organizacijami raziskuje področje spola in soustvarja boljše temelje za integracijo enakosti spolov na vseh področjih.

---

² Na spletni strani MDDZS so objavljeni vsi projekti nevladnih organizacij s področja enakih možnosti žensk in moških, ki so bili sofinancirani od leta 2013 do 2017. Informacije so dosegljive na sledeči spletni strani: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/sofinanciranje_projektov_nevladnih_organizacij/

1.5 Spol in prihodnost

V prihodnosti lahko pričakujemo, da bomo pridobili več znanja o biološkem in družbenem spolu, drugače pa je prihodnost spola bolj predvidljiva kakor nepredvidljiva. Do večje revolucije spolov bi lahko prišlo, če bi medicina toliko napredovala, da bi lahko zanosili tudi moški, vendar je to zaenkrat nekoliko nerealistično razmišljanje. Sicer pa se pojavljajo nove smernice kot so: brezspolna vzgoja, brezspolno oblačenje otrok, spolno fluidni toaletni prostori ter spolna fluidnost oziroma spolna neopredeljenost, ki bodo lahko pomembno vplivali na družbeno ravnovesje moči spolov v prihodnosti (Fausto-Sterling, 2014). Ker pa je spol večplastna socialna konstrukcija, moramo v prihodnosti iskati rešitve, ki bodo blagodejno vplivale na vse plasti spola, da ne bi prišlo do napredka na nekem področju, ki bi hkrati zaustavljal napredke na drugih področjih. Zato moramo rešitve v prihodnosti ustvarjati tako na individualni kot na strukturni ravni. Harkness in Hall (2010) zato predlagata meddisciplinarne raziskave, v katerih bi psihologi in sociologi raziskovali področje obstoječega spolnega sistema, saj bi skupen pogled lahko prinesel boljše razumevanje in reševanje spolnih neenakosti (Harkness in Hall, 2010). Cornwall (2012) pa si v prihodnosti želi predvsem več spolnega sprejemanja. Veliko ljudi se namreč srečuje z nepoistovetenjem s svojim binarnim spolom in za takšne ljudi imamo sedaj različne oznake, pod katere spadajo, avtorica pa si v prihodnosti želi, da teh posebnih oznak ne bi več bilo, da takšnih ljudi ne bi dojemali kot "posebne" ali "drugačne". Avtorica v članku poziva k sprejemanju posameznikov in njihovih teles takšnih kot so, posebno tistih posameznikov, ki so prešli iz enega spola v drugega in s tem tudi v drugačne spolne vloge. Posebno te ljudje bi morali biti vzpodbujani, da se polno izrazijo in zaživijo v svoji identiteti (Cornwall, 2012).

Binaren spolni sistem spol in spolnost označuje konkretno in predvidljivo, pravzaprav pa ravno v spolu in spolnosti naletimo na fluidnost. Spolno binaren sistem lahko mladim, ki se ne poistovetijo z binarnostjo, predstavlja težave predvsem v treh točkah. Prva točka je, da spolno binaren diskurz razdeli sprejemljiva izraza spola na moškost in ženskost, vsakršna odstopanja od teh dveh izrazov pa lahko vodijo v socialno izolacijo. Takšna delitev nekatere mlade spodbuja k temu, da se močno oprimejo teh dveh družbeno sprejetih kontekstov, brez da bi sploh razmislili o alternativnih spolnih izrazih, ki bi bili bolj v skladu z njihovimi individualnimi predstavami o spolu. Druga točka opozarja na težave, s katerimi se mladi lahko srečujejo pri oblikovanju spolne identitete. Okolje vpliva na našo konstrukcijo sebe in naše identitete, če živimo v okolju, ki zavrača identitete, ki se razlikujejo od najpogostejših, to lahko vodi v posameznikovo sramovanje samega sebe in svoje identitete. Takšne stiske

pa lahko vodijo v posameznikovo zmedo ter težave s sprejemanjem svoje identitete. Tretja točka pa osvetljuje družbi nevidne stiske, s katerimi se srečujejo posamezniki, ki ne zmorejo razkriti svojih občutkov in misli o svojem spolu, najprej sebi in svojim bližnjim, potem pa še neznancem, ki bi jih morali obiskovati, zato da bi lahko svoj spol še zakonsko spremenili. Takšni posamezniki se namreč vsakodnevno srečujejo z željo, da bi se lahko odkrito poistovetili s spolnimi vlogami, ki sicer veljajo za drug spol, to pa vpliva tudi na njihovo identiteto, ki je lahko zatirana in skrita večino življenja (Wiseman in Davidson, 2012).

V prihodnosti bo tudi vedno več družin, v katerih bodo starši vzgajali otroke, ki se ne poistovetijo s svojim spolom. Rahilly je izvedla raziskavo, v kateri je raziskovala, s kakšnimi izzivi so se soočali starši in njihovi otroci med vzgajanjem takšnih otrok. Starši so prve znake neujemanja z biološkim spolom običajno opazili pri starosti dveh let, ko so si otroci želeli oblačil ali igrač, ki so sicer značilna za nasprotni spol. Starši so navedli, da so se pričeli soočati z odločitvami ali bodo sinu dovolili, da obleče krilo ali nosi torbico v javnosti, zato je veliko staršev razvilo začetne mehanizme, preko katerih so poskušali vzpostaviti neko ravnovesje spolov; deklica je lahko na primer en dan v vrtcu nosila bolj dekliška oblačila, drugi dan bolj fantovska oblačila. Sicer starši sedaj teh svojih mehanizmov ne odobravajo več, vendar so se na ta način najbrž spoprijemali z dejstvom, da se njihov otrok ne bo popolnoma zvil z obstoječo družbo. Starši so se bali, da bodo otroci v vrtcu in šoli zasmehovani s strani vrstnikov, zato so nekateri starši otroku ustregli v njegovih željah, ko je bil doma, v javnosti pa so poskrbeli, da je otrok ustrezal spolnim normativom družbe. Starši so otroke tudi učili, kako naj se odzovejo na morebitne opazke njihovih vrstnikov, zato so enega dečka naučili, naj vrstnikom pove, da je fant, ki so mu vseč dekliške stvari, deklico pa so učili naj vrstnikom pove, da je fant z dekliškim telesom, saj so otrokom odkrito razložili, da ne bodo vsi razumeli njihovih "drugačnih" zanimanj. Starši so tako postali zagovorniki otrok, postali so osebe, ki imajo glas in ga uporabljajo za ozaveščanje družbe (Rahilly, 2015). V prihodnosti moramo torej poskrbeti za večjo sprejetost oseb, ki se predstavljajo z drugačnimi spolnimi izrazi, kot smo jih bili vajeni do sedaj. Zgornji primer pa je primer dobre prakse, ki je opolnomočil tako otroke kot starše in posledično tudi celo lokalno skupnost, tako pa je doprinesel k bolj odprti družbi.

2. Problem

Predmet Spol in nasilje v četrtem letu študija na Fakulteti za Socialno delo me je spodbudil k razmišljanju o temah, s katerimi se srečujemo vsakodnevno, vendar so pogosto tako prikrite ali vsakdanje, da mnogokrat ostanejo spregledane. Tema o spolnih vlogah pa je z menoj ostala in postajala iz tedna v teden bolj aktualna. Prepoznavala sem vedno več stereotipnih spolnih vlog in se začela spraševati in zavedati, kolikšen vpliv imajo lahko na moje življenje in na življenje vseh okoli mene. Vendar pa sem želela na spolne vloge pogledati z različnih vidikov, saj je ta tema zelo živa in se skozi svoj obstoj spreminja pa tudi skozi pogovore z ljudmi različnih starosti sem se pogosto znašla na točki, kjer smo sogovorniki zastopali različna mnenja, zato sem se odločila za medgeneracijski pregled.

Prizadevala sem si raziskati vplive spolnih vlog na življenje posameznikov, ki se nahajajo v različnih starostnih obdobjih, raziskovala sem, kako so spolne vloge oblikovale njihova življenja, vse od otroštva pa do starosti. V pogovoru s sogovorniki sem želela spodbuditi tudi razmišljanje o spolnih vlogah, saj menim, da jih včasih premalo kritično prevzemamo in posledično je naše življenje drugačno, kakršno bi bilo, če bi o spolnih vlogah ozaveščeno razmišljali že vsaj v obdobju osamosvajanja, če ne že v obdobju odraščanja.

Menim, da se tema spolnih vlog tesno povezuje tudi s prakso in teorijo socialnega dela, saj morajo socialne delavke in delavci pri svojem delu prepoznavati vplive in stereotipne omejitve spolnih vlog. Spolne vloge lahko v socialnem delu zaznamo že v načinu vzgoje staršev, saj se po navadi vzgoja deklic in dečkov razlikuje, kasneje pa se lahko razlikujejo tudi pričakovanja pri usmeritvi deklet in fantov v za spol značilne poklice. Spolne vloge se pojavljajo tudi v povezavi z nasiljem, kjer se ženske pogosto znajdejo v podrejenem položaju in potrebujejo veliko moči in časa, da se umaknejo iz zlorabljaljivega razmerja. Socialne delavke, ki delujejo na področju etničnih manjšin, se srečujejo s spolnimi vlogami, ki so tudi kulturno pogojene, na področju starih, pa se pogosto od žensk, ki bi tudi same potrebovale pomoč, pričakuje, da bodo skrbele za svoje bližnje, kar je ponovno posledica spolnih vlog. Tako se srečujemo tudi s problemom presenečenosti, kjer na statusu vplivajo različni vplivi, poleg spola tudi etničnost, starost, hendikep in drugi.

Glavno raziskovalno vprašanje se nanaša na medgeneracijski razpon v razumevanju spolnih vlog. Zanima me, ali se med generacijami opazijo razlike med procesom uspoljenja ali generacije drugače dojemajo spolne vloge ter kakšna je medgeneracijska razlika v zastavljenih življenjskih ciljih. V mojem interesu bo tudi raziskovanje, kolikšno težo nosijo

družbene norme med generacijami ter kakšne so medgeneracijske razlike pri vzgajanju naslednjih generacij.

Glede na moj interes postavljam sledeča raziskovalna vprašanja:

- o Kako proces uspoljenja razumejo različne generacije?
- o Kako se proces uspoljenja odraža na življenju posameznikov?
- o Kako generacije opredeljujejo razlike med spoloma?
- o Kako posamezniki, ki so del neke generacije, sprejemajo svoje spolne vloge?

3. Metodologija

3.1 Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Raziskava je glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva empirična oziroma izkustvena, saj skozi raziskavo od informantov s spraševanjem pridobivam novo ter neposredno izkustveno gradivo o spolnih vlogah. Glede na odnos do praktičnega delovanja je raziskava aplikativna oziroma uporabna, saj bodo spoznanja raziskave doprinesla k potrebam prakse vsaj iz vidika pomembnosti zavedanja in ozaveščanja o spolnih vlogah. Raziskava je glede na vrsto podatkov kvalitativna, saj pridobivam besedne opise o spolnih vlogah, le ti pa bodo tudi kvalitativno obdelani.

3.2 Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Med raziskovanjem sem zbirala primarne podatke s spraševanjem. Vprašalnik je delno standardiziran, med izvedbo intervjuja sem postavljala sogovornikom dodatna vprašanja, dopuščala sem možnost za njihova vprašanja. Vprašalnik je anonimen in je sestavljen iz osmih vprašanj ter podvprašanj, ki zajemajo naslednje teme: uspoljenje, spolne vloge, življenjske cilje, družbene norme ter uspoljenje naslednje generacije, in sledijo življenjskemu poteku. Vprašanja so odprtega tipa. Z vprašalnikom sem pri sogovornikih želela spodbuditi razmišljanje ter refleksijo o spolnih vlogah in ker so nekateri od sogovornikov o spolnih vlogah razmišljali prvič, menim, da mi je to tudi uspelo. Viri podatkov so bile torej osebe, s katerimi sem izvedla intervjuje.

3.3 Populacija in vzorčenje

Stvarna opredelitev populacije v moji raziskavi so prebivalci Republike Slovenije, ki spadajo v tri različne starostne oziroma generacijske skupine. Prva starostna skupina predstavlja prebivalce od dvajset do petindvajset let, druga starostna skupina zajema prebivalce, stare od petindvajset do šestdeset let, tretja starostna skupina pa zajema prebivalce, ki so stari nad šestdeset let. Krajevna opredelitev populacije je Republika Slovenija. Časovna opredelitev pa je obdobje od 13.11.2017 do 2.3.2018. Populacija je heterogena, saj so bili moji informanti tako moškega kot ženskega spola, pripadali so različnim starostnim skupinam in imeli različne stopnje izobrazbe. Ker časovno ne bi zmogla opraviti intervjujev z vsemi prebivalci Republike Slovenije, ki spadajo v tri različne starostne skupine, sem uporabila neslučajnostno, priložnostno vzorčenje. Z uporabo priložnostnega vzorčenja vse enote iz

populacije niso imele enakih možnosti, da bi sodelovale v vzorcu. Intervjuje sem opravila z dvanajstimi posamezniki, s katerimi sem se lahko časovno uskladila za pogovor, saj so bili tako zame najbolj dostopni za sodelovanje v raziskavi. K sodelovanju sem povabila znance, ki imajo zelo različne zgodbe, zato, da bi pridobila čim bolj širok nabor podatkov.

3.4 Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo od 13.11.2017 do 2.3.2018. Šest intervjujev sem izvedla na Vrhniki, štiri intervjuje v Ljubljani, en intervju v Lokavcu in enega v Vrtojbi. Najkrajši intervju je trajal sedemnajst minut, najdaljši pa trideset minut. Sogovorniki so imeli možnost, da sami izberejo prostor, v katerem se počutijo dovolj dobro, da lahko spregovorijo tudi o bolj intimnih temah. Večina sogovornikov me je povabila k sebi domov, intervjuje smo opravili v sobi, kjer sva bila prisotna le sogovornica ali sogovornik in jaz, izvajalka intervjujev. Pred začetkom intervjuja sem preverila, če imajo sogovorniki vsaj eno uro časa za nemoten pogovor, da bi preprečila možne prekinitve intervjuja. Z vsakim sogovornikom sem tudi preverila, če privolijo v zvočno snemanje intervjuja, saj omogoča bolj naraven potek pogovora. Vsi udeleženi so v zvočno snemanje privolili. Pred vsakim pričetkom intervjuja sem sogovornikom pojasnila, da ob morebitnem nelagodnem počutju lahko tudi zavrnejo odgovarjanje na vprašanja, nihče od sogovornikov ni med pogovorom izrazil te želje. Vprašani so v intervjujih aktivno sodelovali, čeprav sem med izvajanjem intervjujev opazila, da imajo moški sogovorniki več težav pri izražanju svojih misli. Nekako niso našli besed za svoja opažanja ali pa do sedaj o tematikah, po katerih sem spraševala, še niso razmišljali in posledično niso vedeli, kako naj odgovorijo. Moški sogovorniki so odgovarjali tudi bolj v kratkih stavkih, medtem ko so se ženske sogovornice bolj razgovorile.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Obdelava zbranih podatkov je kvalitativna. Najprej sem zbrano gradivo prepisala po zvočnem zapisu. Nato sem pri vsakem intervjuju zapisano delila na posamezne izjave, ki sem jih oštevilčila. Vsakemu intervjuju sem pripisala črko. Izjave sem shematizirala v razpredelnico, v kateri sem vsaki izjavi pripisala pojem. Vsakemu pojmu sem nato pripisala še kategorijo, vsaki kategoriji pa še nadkategorijo, nadkategorije pa sem razvrstila v sledeče teme: uspoljenje, spolne vloge, življenjski cilji, družbene norme ter uspoljenje naslednje generacije. Ko je bilo odprto kodiranje zaključeno, sem prešla na osno kodiranje, v tem delu kodiranja sem preverila, koliko se izjave pri posameznih intervjujih ponavljajo, ujemajo in prekrivajo. Ko sem vse pojme ustrezno razporedila, sem zaključila z osnim kodiranjem ter

pričela z odnosnim kodiranjem. Skozi odnosno kodiranje sem iskala povezave med obdelanimi podatki in jih poizkusila prikazati skozi različne sheme, da bi prikazala vpliv spolnih vlog na vsakdanje življenje tam, kjer so se mi zdeli vplivi najbolj opazni in najbolj pomembni. Celotna obdelava podatkov je razvidna iz kodirnih listov, ki se nahajajo v prilogah.

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja

I1	<i>D bi pa eden tolik več delou kukr smo me delale pa ni dobr.</i>	V preteklosti so ženske imele več domačih opravil kot sedaj	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
I2	<i>Pa naprimer on je lahko šou na kufe alpa u gostilno, zdej pa lahko gremo, k prej nismo šle ne.</i>	Moški je lahko imel hobije izven doma	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
I3	<i>Ja želim, d bi bl napredvale z moškimi ured,</i>	Ženske bi morale napredovati	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
I4	<i>d bi se bl zase postavle,</i>	Ženske bi se morale postaviti zase	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme

Primer osnega kodiranja:

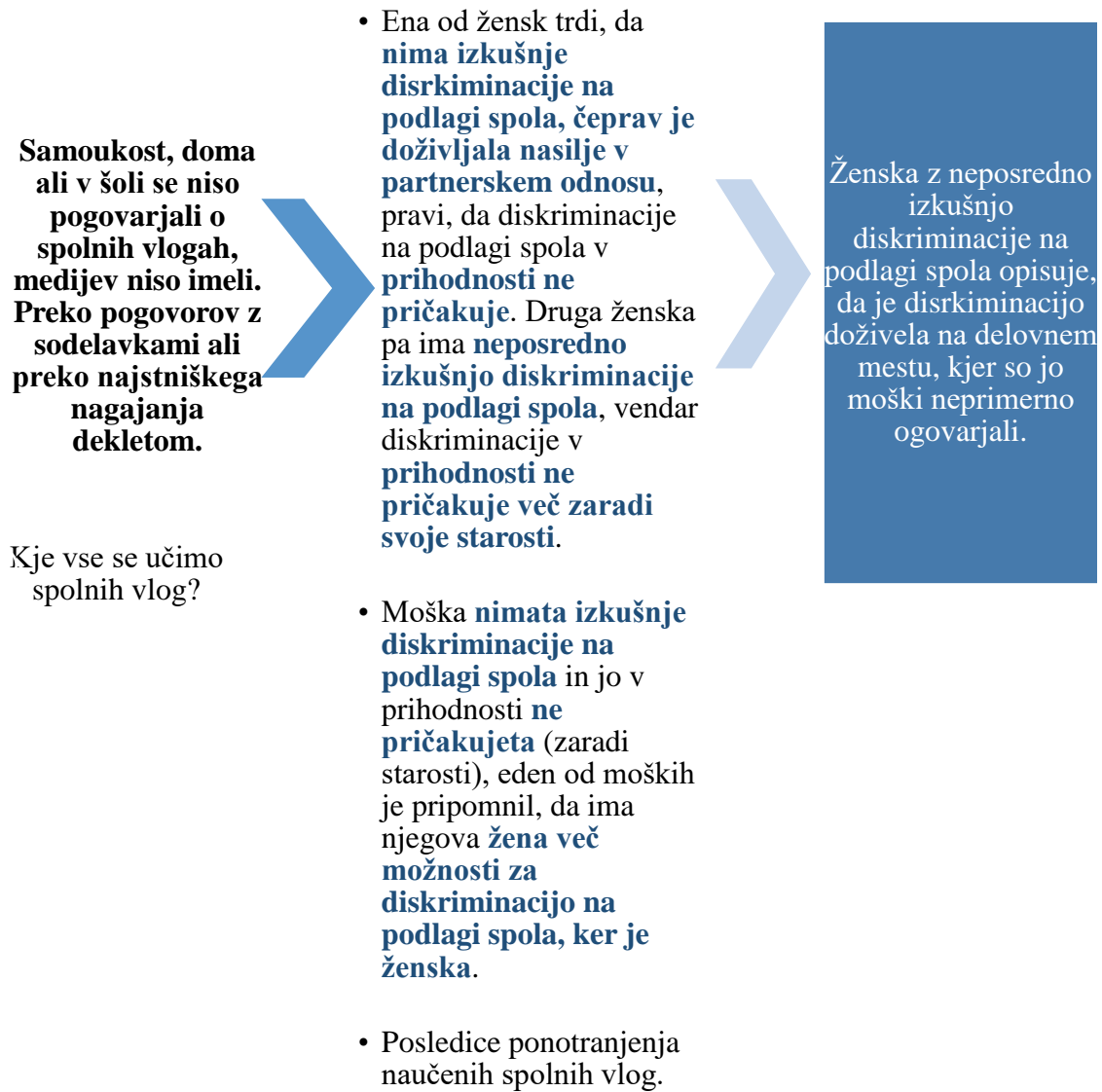
Tema: ŽIVLJENJSKI CILJI

- **Načrtovani življenjski cilji**
  - Vpliv želja
    - Skromne ambicije (A31)
    - Partner, ki te ima rad (A32)
    - Izkazovanje ljubezni (A33)
    - Romantičen odnos (A34)
    - Otroci (A35)
    - Dva sinova (A36)
    - Odprtost do kraja bivanja (A37)
    - Služba, ki te zadovoljuje (A38)
    - Uresničitev sanj (A39)
    - Zaposlenost na področju informacijske varnosti (C30)
    - Samozadostnost (C31)
    - Družina (C32)
    - Zdravje (C33)
    - Služba (C34)
    - Ne čuti, da bi bila do sedaj kdaj ovirana (D36)
    - Sledenje sanjam (D37)
    - Strojni inženir (E20)
    - Delo v pisarni (F28)
    - Pisanje (F29)
    - Delo s svinčniki in papirjem (F30)
    - Nastopanje po svetu (G64)
    - Pomembnost (G66)
    - Moč za spreminjanje družbe na bolje (G67)
    - Osebni razvoj (G68)
    - Doseganje svojih ciljev v prihodnosti (G69)
    - Potovanje okoli sveta (H51)
    - Spoznavanje različnih kultur (H52)
    - Šivilja (I40)
    - Večerna šola (J30)
    - Delo v pisarni (J31)
    - Nikoli ni razmišljal o svojih življenjskih ciljih (K21), (K22)
    - Pilot (L31)
  - Ovire
    - Denar (D38), (G70), (G71), (H53), (H60),
    - Samostojno potovanje žensk je lahko bolj nevarno kot za moške (H57)
  - Dosežki
    - Kreativni tim (G65)
  - Vpliv staršev
    - Podpora staršev (C35), (D39), (G72), (H59)
    - Zanesljivi starši (D40)
    - Pogrešanje staršev (H54)
    - Starši bi raje videli, da ne bi šla (H55)
    - Starše je strah, da bi se ji kaj zgodilo (H56)
    - Starše je strah, da bi se ji kaj zgodilo (H58)
  - Vpliv vrstnikov
    - Podpora vrstnikov (C36)
    - Nenavadna jim je zgodnja misel na družino (C37)
    - Sprejemajoči vrstniki (D41)
    - Nekateri so skeptični (G73)

- Nekateri ga podpirajo (G74)
- Odvisno od okolja iz katerega izhajajo (G75)

Primer odnosnega kodiranja:

Shema 3.1: Učenje spolnih vlog in diskriminacije pri starejši generaciji

4. Rezultati

Za lažje sledenje analizi rezultatov na kratko predstavljam svoje sogovornike:

1. Mlajša generacija:

Sogovornik A je študent Univerze v Ljubljani in je homoseksualec. V življenju si želi ljubečega partnerja, ki bi mu vračal ljubezen. Svoje otroke želi vzgojiti v duhu sprejemanja drugačnosti. Sam je namreč zaradi svoje spolne usmerjenosti za nekaj časa prekinil stike z očetom.

Sogovornica B je študentka Univerze v Ljubljani. S svojo odločnostjo in samostojnostjo je prišla do željenega študija. Ukvarja se z borilnimi veščinami in ne odobrava neenakosti med spoloma. Želi si veliko otrok, ne želi pa, da bi na njih vplivala pričakovanja družbe.

Sogovornik C je diplomiran varstvoslovec informacijske varnosti. Trenutno si želi najti službo v svoji stroki, razmišlja pa tudi o družini. Opaža spolne neenakosti v vsakdanjem življenju in meni, da se moški ne bi tako uspešno borili za svoje pravice, kot so se ženske.

Sogovornica D je študentka Univerze v Ljubljani in je homoseksualka. Je vztrajna ženska, ki se ne obremenjuje z družbenimi pričakovanji. Odraščala je v zelo odprti in sprejemajoči družini, sama pa si želi postati psihoterapevtka.

2. Srednja generacija:

Sogovornik E ima dokončano srednjo šolo in je oče treh hčera. V vzgojo je bila bolj vpletena partnerka, tudi sam je bil deležen bolj samorastniške vzgoje. Meni, da mora moški skrbeti za svojo družino, pomembna pa mu je tudi dobra zaposlitev.

Sogovornica F ima dva odrasla sinova in je tekstilna trgovka. Zelo ji je pomembno, da se v družini veliko pogovarjajo in da so povezani. Če bi bila deležna diskriminacije, bi se raje umaknila, saj se ne mara izpostavljati.

Sogovornik G je diplomiran tekstilni inženir in je homoseksualec, zaradi česar je bil deležen zmerjanja s strani vrstnikov in podpore s strani družine. Je umetnik, želi si nastopati po svetu. Z družbenimi pričakovanji se ne omejuje, saj meni, da družbena pričakovanja človeka dušijo.

Sogovornica H je diplomirana socialna delavka, ki si želi potovati po svetu in spoznavati različne kulture. Odraščala je v družini, kjer so veljale netradicionalne spolne vloge in tako želi vzgajati tudi svoje otroke. Pomembno ji je, da se partner postavi zanjo.

3. Starejša generacija:

Sogovornica I je mama dveh sinov in ene hčerke. Mož je zgodaj umrl, v partnerstvu jo je najbolj obremenjeval možev alkoholizem, zavidala pa mu je njegove hobije, ki niso bili vezani na dom. Odobrava napredovanje žensk na vseh področjih, tudi sama je po moževi smrti postala bolj aktivna in samostojna.

Sogovornica J je odraščala ločeno od svoje družine, zaradi česar je bila osebnostno bolj šibka in nesamozavestna. Dolgo let je bila v zakonu nesrečna, saj niso bile zadovoljene njene potrebe, sama pa je bila preobremenjena. Med svojo generacijo in generacijo njene najmlajše hčere opaza veliko sprememb na področju spolnih pričakovanj.

Sogovornik K je pri petnajstih letih zapustil dom in se nekaj let zatem poročil. Sedaj je oče dvema hčerkama in enemu sinu. Veliko mu pomeni zdravje njegove celotne družine, saj se žena že dolgo spopada z boleznijo, od takrat pa sam doma tudi veliko več pomaga.

Sogovornik L je po izobrazbi avtoličar. Odraščal je z nalepko nezakonskega sina. Že več desetletij je srečno poročen in ima dve hčerki in enega sina. Močno podpira spolno enakost, kar sta poskušala z ženo v čim večji meri vključiti tudi v njuno vzgojo.

4.1 Uspoljenje

Zbrani podatki so prikazali več pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na proces uspoljenja. Prvi dejavnik je sam proces odraščanja, v katerem se otroci srečujejo z vplivi: vzgoje, staršev, igre, sporočil, pomembnih drugih, želja ter okolja. Drugi dejavnik pa je socialna mreža, ki je lahko podporna ali nepodporna in po navadi vsebuje podobne vplive kot med procesom odraščanja. Tretji dejavnik pa je sama osebnost posameznika, ki prav tako pomembno vpliva na proces uspoljenja.

4.1.1 Odraščanje

Otroci se ob rojstvu najprej srečajo s svojimi starši ter z njihovim načinom vzgoje. V mlajši generaciji opazimo veliko različnih vzgojnih stilov, A je bil vzgajan manj stereotipno, saj je vzgojo doživljal kot spolno odprto in kot vzgojo, ki ne sledi tipičnemu moškemu vzorcu, čeprav meni, da je bil vzgajan podobno kot njegovi vrstniki. C pa pravi, da je bil vzgajan bolj tradicionalno, vseeno pa je bil stil vzgoje bolj dogovoren. Ne strinja se s trditvijo, da je bil vzgajan podobno kot vrstniki, ker je mnenja, da so bili vrstniki vzgajani bolj permissivno. B je mnenja, da je bila deležna dveh različnih vzgoj, ker sta bila starša razvezana. Svojo

vlogo pa je imelo tudi okolje, saj naj bi bila na vasi, kjer je živela mama, vzgoja bolj tradicionalna, oče pa jo je vzgajal v bolj »fantovski smeri«. D pa dodaja predvsem raznolikost vzgoje glede na posameznika, saj meni, da sta bili s sestro drugače vzgajani, čeprav sta bili vzgajani v isti družini, vendar se je njuna vzgoja razlikovala, ker sta onidve precej različni.

Med mlajšo generacijo ter srednjo generacijo lahko zaznamo raznolike stile vzgoje, saj E v srednji generaciji prvi omeni samorastniško vzgojo. Medtem ko G svojo vzgojo opisuje kot vzgojo, ki ustreza pričakovanjem družbe, torej tipično fantovsko vzgojo, ki pa je bila po njegovem mnenju še vedno pozitivna. F in H navajata med seboj zelo različni izkušnji. Prva navaja povezanost vzgoje z gospodinjskimi opravili, ker je ženska in je morala dobro poznati gospodinjska opravila, saj so bila v ženski domeni. H pa je odraščala v družini, kjer starša opravil nista delila glede na spol, in je vajena, da vsak lahko postori katerokoli opravilo. Oba z bratom sta bila vzgajana v tem stilu in meni, da je bila vzgajana podobno kot vrstniki, opaža pa določene vrstniške izjeme.

Pri preskoku iz srednje v starejšo generacijo pa postanejo razlike v vzgojnih stilih morda še najbolj očitne. K pove, da je bil kot najstarejši sin zadolžen za skrb vseh drugih sorojencev, saj sta bila starša pogosto odsotna zaradi dela. Tako je skrbel za svojih pet sorojencev, pri čemer je veljalo, da sinovi opravljajo težja dela, ženske pa lažja dela. Velik vpliv okolja se pozna pri sogovorniku L, ki poleg tega da je edinec omeni tudi to, da je nezakonski sin. Mama je zato vedno skrbelo da je bil lepo urejen, njena vzgoja pa je bila stroga, čeprav je bila vzgoja njegovega strica še strožja.

Pogovor o igračah, s katerimi so se sogovorniki igrali v otroštvu, je prinesel zanimive rezultate. V mlajši generaciji sta moška povedala, da imata oba izkušnjo z igranjem z igračami, ki jih družba ne bi ravno pripisala moškemu spolu. A je imel barbiko, C pa se spomni, da je imel brat dojenčka, s katerim se je pogosto igral. Tudi ženski sta se igrali z igračami, ki jih družba ne bi tako hitro pripisala njenemu spolu. B se je igrala predvsem z lego kockami in se je za bolj dekliške igrače odločala kasneje v otroštvu, D pa se je veliko igrala s pištolami in nikoli ni marala "igranja družine", temveč so ji bile bolj vseč aktivne igre.

V srednji generaciji se je samo H opredelila in povedala, da se je veliko družila z dečki iz bloka in se je posledično udeleževala v bolj fantovskih igrah.

V starejši generaciji pa so prevladovale predvsem skupinske igre, ki so omogočale predvsem krajšanje časa na pašniku ali pa medsebojno varstvo sorojencev in vrstnikov, v obeh primerih je to igro predstavljalo igranje nogometa.

V najmlajši generaciji se je vpliv staršev odseval z izražanjem podpore ali zanimanja za dejavnosti. A na primer pove, da sta mu starša dovolila barbiko, pri čemer naj dodam to, da sta tudi starša sogovornika C, čigar brat je imel dojenčka, dovolila igro z dojenčkom. Sogovornica B je vpliv staršev doživljala s tem, ko jo je oče uvajal v aktivnosti, kot so borilne veščine ter ribolov, in jo na sploh podpiral. Tudi sogovornika C in D dodajata, da sta imela podporno družino.

Sogovorniki iz srednje generacije so vpliv staršev doživljali na različne načine. Starša sogovornika E sta ga spodbujala predvsem pri šolanju ter pri športnih aktivnostih, ker pa sta si želela, da bi pridobil tudi višjo izobrazbo, se je E vpisal tudi v srednjo šolo, vendar jo je kasneje opustil, zaradi česar je bil oče močno razočaran. Sogovornica F je vpliv staršev občutila preko razlik v vzgoji z drugimi vrstnicami, saj sama ni smela zahajati ven ali imeti fanta, morala pa je več pomagati pri hišnih opravilih. G je vpliv staršev občutil preko svobode pri svojih odločitvah, saj ga starši niso omejevali in je zato občutil veliko več svobode kot vrstniki, vendar pa je vedno tudi sam nosil posledice svojih odločitev. Sogovornica H pa je vpliv staršev v svojem odraščanju opazila na področju učenja delitve domačih opravil, saj sta oba starša opravljala vsa domača opravila, čeprav je mama gospodinja, oče pa je zaposlen.

Starejša generacija se je pri tej temi ozko opredelila, saj je le ena od sogovornic povedala, da je največji vpliv staršev doživela, ko so jo zaradi dedkovega prekomernega pitja alkohola odpeljali od njega ter jo zaupali v varstvo teti, saj ona ni živela z njimi.

Mlajša generacija je v otroštvu prejemala tradicionalna sporočila, ki pripisujejo rožnato barvo deklicam, modro pa dečkom, sporočila, ki pripisujejo primernost oblek za ženski in moški spol in sporočila, ki poudarjajo pomembnost šolanja. Eno od sporočil pa je bilo tudi iskanje partnerja, ki je nasprotnega spola in mora finančno oskrbeti partnerko.

V srednji generaciji se sogovornik E ne spomni drugih sporočil kot tega, da je šolanje pomembno. Sogovornica F se spomni, da so se v družini vedno izogibali tako imenovanim tabu temam, kot je na primer ženski menstruacijski cikel. Sogovornik G pa je prejemal direktna in indirektna sporočila. Sporočeno mu je bilo, da mora biti do deklet prijazen, spoštljiv in nenasilen, da mora biti pozitivno naravnani, pošten ter vesten človek. Obenem pa

je prejel tudi sporočilo, da mora biti kot moški močan in vzdržljiv, zato meni, da je prejemal sporočila, ki so stereotipna za moški spol.

Sogovornica I iz starejše generacije se spomni, da je v otroštvu prejela predvsem sporočila o razlikah med ženskami in moškimi; da dekleta ne smejo zahajati ven, da morajo dekleta skrbeti za vse, da za izobraževanje deklet ni dohodkov, medtem ko so fantje večvredni in se lahko šolajo. Tudi v njeni družini so se izogibali tabu temam, kot je menstruacija. Sogovornik L pa je prejemal sporočila, ki so povzdigovala pridnost in pomembnost pomoči, le ta je prejemal predvsem skozi strogo vzgojo strica, saj je bil do njega, kot nezakonskega otroka, še bolj strog kakor do svojih otrok.

Med odraščanjem je imela babica sogovornice B nanjo velik vpliv, saj jo je izpostavila kot pomembno drugo v življenju. Njena babica je izrazito ugovarjala njenemu udeleževanju pri borilnih veščinah in jo vpisala na balet, da bi jo usmerila v deklishe dejavnosti, vendar se ji je sogovornica uprla in balet čez čas opustila. Predvsem starejša generacija je občutila močan vpliv okolja v njihovih otroštvih. Sogovornica I navaja razliko med pripadniki delavskega in višjega razreda; pripadniki višjega razreda so bili lepše oblečeni in bolj izobraženi, pa tudi več informacij so prejeli od staršev, pripadniki delavskega razreda pa niso bili tako izobraženi in se s starši niso toliko pogovarjali (primer: tabu teme). Na življenje sogovornice J je okolje vplivalo posebno v smislu oddaljenosti od svoje primarne družine, zato je prejela drugačno vzgojo kot njeni sorojenci, ni čutila povezanosti s sorojenci, pa tudi v rojstnem kraju se ni znašla kot njeni bratje in sestre. Tudi doma ji ni bilo potrebno toliko delati, ker po selitvi niso imeli več toliko zemlje za obdelavo. Nasprotno pa se je pričakovalo od sogovornika K, saj so imeli doma kmetijo, kjer je moral pomagati, saj so živeli samooskrbno in so si vse za preživetje pridelali doma. Sogovornik L pa je občutil družbeni vidik okolja, saj je mama za njegovo urejenost zelo skrbela, ker je bil nezakonski sin: "*Jest kot sam nezakonski ne, je mama grozn skrbela zame,(L12) je zmeri pazila, d sm biu uštiman tko kt je blo treba.(L13)*".

Želje, ki so se med odraščanjem pojavljale v mlajši generaciji, so bile povezane predvsem z aktivnostmi iz otroštva. Sogovornik A je tako imel veliko željo po barbiki, ki jo je tudi dobil, takrat pa se tudi ni zavedal veljavnih družbenih norm. Sogovornica B se je udeleževala v borilnih veščinah in opustila balet, saj je bil balet želja njene babice in ne nje same. Sogovornika C je zanimala kuharska šola in kuharski krožki, vendar se mu to ni zdelo nič neobičajnega, saj se je tudi kuhanje premikalo vse bolj v moško domeno. Je pa navdušen

tudi nad kvačkanjem, ki ga prakticira še danes. Sogovornico D pa je zanimalo predvsem druženje z dečki, svojo željo pa je zadovoljevala z igranjem z dečki.

V srednji generaciji je sogovornika E zanimala predvsem opustitev šolanja, saj si sam ni želel nadaljevati, zato je opustitev šolanja dolgo časa staršem tudi prikrival. Sogovornico F je zanimal avtomobilizem in je v času odraščanja poznala vse avtomobile in motorje, medtem ko so se njene vrstnice ukvarjale z modo. Sogovornika G so zanimale same (za njegov spol) neobičajne stvari, saj se je zanimal za stvari, za katere se po navadi zanimajo ženske. Zanimali so ga kreativni krožki, drugačna glasba, preoblikovanje fantovskih oblačil, barbike in ličila, homoseksualnost. Zanimanje za drugačne stvari obstaja že od samega zavedanja samega sebe in še vedno se počuti drugačnega. Sogovornico H pa so zanimali predvsem avtomobilčki, garažne hiše, avtopralnice, gasilski avtomobili ter traktorji. Tudi njen izgled je spominjal bolj na dečka kot na deklico, saj je bila ostrižena kot fantek pa tudi nikoli ni nosila rožnatih oblek ali imela dolgih las.

Želje starejše generacije pa so precej drugačne, saj opisujejo predvsem poklicne želje. Sogovornica I si je želela postati šivilja, vendar ker ni bilo denarja za tečaj je naredila tečaj za točajko in postala (ter ostala) točajka. Sogovornica J si je želela nadaljnjega šolanja po osnovni šoli, vendar je zamudila vpis v šolo in je zato opravila administrativni tečaj. Sogovornik K navaja, da ni imel kakšnih posebnih želja, sogovornik L pa je želel biti cvetličar, a je kasneje željo ter šolanje opustil, ker je spoznal, da mu cvetličarstvo ne ustreza.

4.1.2 Podporna in nepodporna socialna mreža

Kot sem že omenila, na uspoljenje vpliva tudi socialna mreža. Sogovorniki so v podporno socialno mrežo uvrstili vplive pomembnih drugih, vrstnikov, staršev ter okolja. Pod vplive pomembnih drugih je sogovornik mlajše generacije uvrstil svojo partnerico ter splošno občudovanje njegovih kvačkanih izdelkov s strani drugih oseb. Sogovornik srednje generacije je poudaril pomembnost biti obkrožen z ljudmi, ki te podpirajo in izražajo varnost, ljubezen ter toplino. Sogovornica starejše generacije pa je izpostavila pomoč sestre, ki ji je pomagala iti od šole do šole, ko je zamudila rok za vpis v željeno srednjo šolo.

Tudi vrstniki so bili del podporne socialne mreže. Sogovornik C je s strani vrstnikov prejel podporo pri njegovem udejstvovanju na področju kvačkanja, saj se jim zdi pozitivno, da zna nekaj sam ustvariti. Sogovornici D pa so vrstniki, posebno moški, predstavljali sprejemanje in podporo, saj niso bili tako pozorni na njeno drugačnost. Sogovornica F pove, da je kljub svojim zanimanjem za avtomobilizem prejela podporo s strani vrstnic, ki so se takrat bolj

zanimale za modo. Sogovornica H je prav tako kot sogovornica D izpostavila podporo in skupno igro z dečki.

Starši so tudi del podporne socialne mreže, sogovornik A se sedaj v družini počuti sprejetega, čeprav sta mama in oče potrebovala nekaj časa, da sta se sprijaznila z njegovo spolno usmerjenostjo oziroma z dejstvom, da je homoseksualec. Podporo družine so čutili tudi sogovorniki C, D, E, G ter H. Sogovornik G je naletel na podobno situacijo kot sogovornik A, saj so tudi njegovi starši potrebovali nekaj časa, da so si opomogli od prvega šoka, nato pa so se spoznali z njegovimi drugačnimi zanimanji, kot so: preoblikovanje fantovskih oblek, zanimanje za ličenje ter homoseksualna spolna usmerjenost. Sogovornika L je mama podprla na ta način, da je takoj po opustitvi cvetličarstva pričela z iskanjem druge zaposlitve.

Sogovorniki so v del podporne socialne mreže uvrstili tudi okolje, saj sta sogovornika C in D okolje opredelila kot podporno, sogovornica H pa je okolje opredelila kot podporno zato, ker se ji ni bilo potrebno prilagajati okolici in si tega tudi v prihodnosti ne želi početi.

V nepodporno socialno mrežo so se ponovno uvrstili vplivi pomembnih drugih, vplivi vrstnikov ter vplivi staršev. Pod vpliv pomembnih drugih sta sogovornika iz mlajše generacije uvrstila vzgojiteljice, ki so menile, da je sogovornica preveč živahna (D) in brata, ki je bil skeptičen do sogovornikovih zanimanj (C). Sogovornica starejše generacije pa je kot izrazito nepodporno videla svojo babico, saj se nianimala za njene želje, ki se niso skladale z njeno predstavo o deklicah: *"Ja, te me je ubistvu babica iz kljubovanja vpisala na balet in sm vbistvi trenirala tekvando in balet istočasno(B16) in po enem časi sem prekla da je dovolj in sem pustila balet,(B17) je bla zelo besna na mene, ker me je hotla prepīcat da sem deklica ampak se nisem pustila. (A18)"*.

Sogovornica B je del mlajše generacije opisala kot vrstnike, ki znajo biti včasih do drugačnih ljudi nepodporni, zato se jim je fizično uprla. Sogovorniku G pa so zaradi njegove spolne usmerjenosti vrstniki povzročali veliko težav. Srečeval se je z zmerjanjem, tepežem, ustrahovanjem, zaradi česar je dolgo zbiral pogum za upor in se pričel boriti zase.

Starejša generacija pa se je srečala tudi z nepodpornim vplivom staršev, predvsem sogovornica J, saj je bila med odraščanjem popolnoma nepovezana s starši, mama od sogovornika L pa ni podpirala njegove izbire za poklicnega cvetličarja.

4.1.3 Osebnost

Na uspoljenje je vplivala tudi osebnost posameznikov. Mlajša generacija opisuje predvsem svoje osebno mnenje, skozi katerega izrazijo svoje preference (B) ter pomisleke (C). Sogovornik srednje generacije (G) pa je še enkrat poudaril, koliko ceni izraženo svobodo, ki jo je prejel s strani staršev in jo interpretira kot medsebojno zaupanje.

Kot vpliv svojih osebnih lastnosti pa so sogovorniki mlajše generacije navedli: vztrajnost (B, C, D), uporništvu (B), nejasno izražanje interesov (C), drugačnost (D), energičnost (D), neobremenjenost z ideali okolice (D) ter samozavest (D). Sogovornik srednje generacije (G) je kot svoje osebne lastnosti naštel: zvestoba samemu sebi, vztrajnost, zaupanje vase, samopotrjevanje, moč, verovanje v energijo ter izražanje čustev: *"Velikokrat sem se med tem, ko sem hodil iz šole pogovarjal nekom iz zgoraj. Ni bil bog, ampak sem od nekdaj bolj verjel v energije. (G44) Ponavadi s solzami v očeh. To mi je pomagalo. (G45) Kasneje sem se obdal z ljudmi, ki so me podpirali sto procentno. (G46) To je najboljši ščit in zagotovilo za varnost, ljubezen in toplino. (G47)"*. Sogovornica starejše generacije (J) pa se je opisala kot manjvredno in šibko.

4.2 Spolne vloge

Pri temi spolnih vlog sem se s sogovorniki pogovarjala o tem, kako so se spolnih vlog sploh naučili ter kako jih sedaj prevajajo v svoje partnerske odnose; na podlagi česa iščejo partnerje ter kaj v partnerskem odnosu pričakujejo, kaj jim pomeni enakopravnost v partnerstvu ter kako delijo domača opravila. Dotaknili pa smo se tudi diskriminacije na podlagi spola, kjer sem pridobivala izkušnje žensk in moških ter njihove odzive na diskriminacijo.

4.2.1 Učenje spolnih vlog

Samo eden od sogovornikov iz mlajše generacije (C) je povedal, da se je spolnih vlog učil samostojno, preko procesa odraščanja, v srednji generaciji pa je več sogovornikov izrazilo, da so se samostojno učili spolnih vlog. Sogovornica F je navedla, da so spolne vloge zanj nekaj naravnega, samoiniciativnega, s čimer se strinja tudi G in dodaja, da so spolne vloge spoznavanje občutkov, prepoznavanje nagona, na koncu je spolna identiteta njemu prinesla olajšanje, saj je končno doživel občutek pripadnosti. Sogovornica H je povedala, da ima do spolnih vlog razvit čustven odnos, ker se je o njih veliko naučila sama, skozi razpravljanje in argumentiranje s starejšimi ljudmi, ki imajo precej drugačen pogled na spolne vloge kot

ona. Zato jim vedno poskuša predstaviti drugačnost časa in družbe, v kateri živimo. Sogovornica I iz starejše generacije prav tako meni, da je na področju spolnih vlog popolnoma samouka, saj v njenih časih niso imeli knjig ali televizije pa tudi v šoli ali doma se o spolnih vlogah nikoli niso pogovarjali.

Sogovornik A je edini iz mlajše generacije, ki navaja, da se je spolnih vlog učil od vrstnikov ter prijateljev, tudi sogovornik E je edini moški iz srednje generacije, ki trdi, da so se skupaj z vrstniki spolnih vlog učili preko športa, preko skupnega druženja, pogovarjanja in zabav. Sogovornica F pa je edina ženska iz srednje generacije, ki se je spolnih vlog učila preko pogovora s prijateljicami. Tudi iz starejše generacije sta ena ženska in en moški navedla, da sta se spolnih vlog učila od vrstnikov. I se je o spolnih vlogah pogovarjala s sošolkami ali sodelavkami, L pa se jih je učil v času šolskega pouka, ko so fantje skupaj gledali punce in jim nagajali.

Zanimivo je, da se le sogovornici iz najmlajše generacije (D) in iz najstarejše generacije (I) strinjata, da sta se spolnih vlog učili tudi v šoli, vendar le na kratko, pri biologiji, sogovornica I pa dodaja, da se sedaj otroci v šolah več pogovarjajo o teh tematikah.

Le sogovornica D je navedla, da se je spolnih vlog učila tudi preko televizije: "*Hm, težko rečem. Vidla sm jih na televiziji, (D31) opazvala in poslušala sm svoje doma, (D32) učila sm se jih v šoli, (D33) že v trgovin na primer te kot punčko odpelejo na rožnat oddelk, (D34) za rojstn dan dobiš dekliška darila in podobn. (D35)*".

Več sogovornikov iz mlajše generacije navaja, da so se spolnih vlog učili tudi preko okolja, B meni, da je spolne vloge ponotranjila iz okolja, medtem ko C opaža, da se v okolju veliko pripisuje glede na spol, sogovornica D pa je omenila tudi trgovine, kjer se za dekleta velikokrat kupuje klasična dekliška darila.

Družba je predstavljala učno okolje sogovornikoma A in H, sogovornica H se je spolnih vlog učila iz medijev, se pa strinja s sodobnejšimi spolnimi vlogami.

Družina pa je predstavljala učno okolje za sogovornika A in D iz mlajše generacije, učila sta se predvsem od mame, sorodnikov, ter družinskim članov, sogovornik E iz srednje generacije navaja odsotnost pogovora o spolnih vlogah doma v družini, sogovornica J iz starejše generacije pa navaja, da se jih je učila od svoje babice.

4.2.2 Partnerski odnos

Sogovorniki iz mlajše generacije so kot pomembne lastnosti partnerja navajali predvsem dejavnike, ki so povezani z videzom ali vrednotami partnerjev. Sogovornik A je tako navedel naslednje dejavnike: višina, nasmeh, energija, postavnost, ukvarjanje s športom, primerna poraščenost, lepi zobje, izobraženost, da ne kadi, da ne zahaja pogosto ven. Vendar pa ima sam težave pri spoznavanju partnerjev, saj ne more samo preko videza prepoznati spolne usmerjenosti posameznika. Sogovornici B so zelo pomembne vrednote kot so poštenost, prijaznost in spoštovanje, zanimivo pa je to, da partnerje primerja tudi s podobo svojega očeta, saj si želi partnerja, ki bi bil tako prijazen kot je njen oče. Sogovornik C je izpostavil, da sta se s partnerico na prvem zmenku ujela, da so mu bile vseč njene osebne kvalitete in izgled, zanimajo pa ju tudi podobni interesi. Sogovornici D pa je pri njeni partnerki pomembna ženstvenost.

Srednja generacija se je bolj kot na videz, usmerila v vrednote partnerja. Sogovornik E pove, da sta se s partnerico poznala še preden sta postala partnerja, da sta se skupaj družila in ker mu je bila na videz vseč, privlačila pa ga je tudi njena sproščenost in zabavnost sta postala partnerja. Sogovornico F je bolj privlačila starejša generacija od njene, saj meni, da so starejši moški bolj dorasli moški. Sogovornik G pa opozarja na problematiko, s katero se srečuje kot outiran gej, saj ima zaradi svoje odprtosti manj izbire pri spoznavanju partnerjev, obenem pa dodaja, da je zelo malo feminiziranih moških v naši družbi, zato se pri izbiranju partnerjev zanaša na svoja čustva. Sogovornici H je pomembno, da je njen partner do nje pozoren, spoštljiv, da je nima za samoumevno, da se postavi na njeno stran in da jo jemlje kot sebi enakovredno.

Starejša generacija pa ima pri postopku izbiranja partnerja popolnoma drugačne izkušnje. Sogovornica J je s svojim partnerjem na začetku razmerja uživala v obiskovanju plesov, kasneje pa je bila njena volja potlačena in je s svojim partnerjem ostala v razmerju zaradi vpliva drugih oseb: "*Joj moja nona je imela velik vpliv pri tem.(J38) Se spomnim, da sem bila na kolektivni zabavi od mojega podjetja, in je bil tako ljubusumen, da je pršu gor na Kekca, kjer smo imeli zabavo, jaz sem pa bla tam z nono, ker sva delale skupej in je pršu in me zlekel ven, me je udaru (J39) in takrat sem rekla, da je konec ne.(J40) In me je nona pregovorila, da kaj bodo rekli drugi ljudje, da zdej hodiva že tolko časa in da naj kar ostanem z njim, ker je že bil pri nas doma in so ga vsi poznali in da naj bom zdaj z njim.(J41)*". Sogovornik K ni zmožal točno opredeliti, kaj mu je bilo pomembno pri

spoznavanju svoje partnerice, pove, da sta zelo mlada spoznala in se tudi hitro poročila, on je imel dvajset let, njegova partnerka pa šestnajst in pol. Sogovornik L pa je svojo partnerico spoznal popolnoma naključno, med kazenskim vojaškim dopustom.

Posamezniki mlajše generacije pričakovanja v partnerskem odnosu opredelijo takole: zaupanje, izkazovanje čustev, pogovori, sprotno reševanje problemov, zveza kot glavno področje življenja, spoštovanje, enakovrednost, netradicionalnost, pravična delitev opravil, nestereotipne vloge, ljubezen, razumevanje in vrednote. Od vseh naštetih pričakovanj mlajše generacije se srednja generacija najbolj strinja z zaupanjem, pogovori, spoštovanjem, enakovrednostjo, pravično delitvijo opravil ter ljubeznijo. Točka stičišča vseh treh generacij pa je razumevanje. Posamezniki iz srednje generacije pa svoja pričakovanja opredelijo kot: srečo, pričakovanja usmerjena v družino, druženje, kvaliteten odnos, nezaničevanje partnerja, neobrekovanje partnerja, nenasilnost, zvestoba, podpora, pozornost, skupen trud, medsebojno nadgrajevanje, predanost, odkritost, iskrenost ter dejstvo, da je z leti pomembno vedno več od naštetega. Od vseh naštetih dejavnikov pa se starejša generacija popolnoma pridružuje pričakovanjem, usmerjenim v družino, poleg tega pa navajajo še: zadovoljstvo v življenju, prijaznost, zdravje, družbo. Hkrati pa je starejša generacija tista, v kateri sta ženski povedali, da njuna pričakovanja v njunih partnerstvih niso bila zadovoljena, sogovornik K pa pove, da nima kakšnih posebnih pričakovanj in da o pričakovanjih v partnerstvu niti ne razmišlja.

Sogovornik A iz mlajše generacije je omenil tudi velik vpliv njegove spolne usmerjenosti na njegove spolne vloge, saj je imel zaradi svoje spolne usmerjenosti težave v odnosu z očetom, ki ga je najprej želel poslati k psihologu, sedaj pa sta po vmesni prekinitvi stikov ponovno navezala stike. Več sprejetosti pa je deležen s strani vrstnikov, vendar še vedno srečuje vrstnike, ki menijo, da istospolno usmerjeni ne smejo vzgajati otrok.

Vsi sogovorniki mlajše generacije se strinjajo, da je enakopravnost v partnerstvu pomembna, enaka mišljenja imajo tudi sogovorniki F, G in H iz srednje generacije, ter I, K ter L iz starejše generacije. Sogovornik E iz srednje generacije navaja, da se z enakopravnostjo strinja, vendar je odvisno od tega, o katerem področju partnerstva govorimo. Sogovornik G meni, da je enakopravnost v partnerstvu ključ za uspeh partnerstva, sogovornica H pa bi odsotnost enakopravnosti tolerirala le, če se s tem strinjata oba partnerja in poudarja, da v nekaterih družbah enakopravnosti v partnerstvu še vedno ne poznajo. Sogovornica J iz starejše generacije se strinja, da je enakopravnost v partnerstvu pomembna, vendar dodaja,

da je sama ni bila deležna, sogovornika K in L pa dodajata, da se enakopravnost v partnerstvu kaže skozi medsebojno pomoč in delo.

Sogovorniki mlajše generacije navajajo, da domača opravila v partnerstvu delijo enakovredno, glede na dogovor ali preference oseb, pravično, nedokončno, spontano, glede na čas, vedno pa je možnost zamenjave ali kompromisa. Trije od štirih sogovornikov mlajše generacije opravila delijo ne glede na spol in so z načinom delitve opravil zadovoljni, eden od sogovornikov pa trenutno ni v razmerju. Srednja generacija se z navedbami mlajše generacije strinja predvsem v dejavnikih kot so: enakovrednost, dogovor, časovna razpoložljivost ter spontanost in tudi sami navajajo, da so zadovoljni z načinom delitve opravil. Dodajajo pa nekaj novih možnosti delitve opravil, ki se razlikujejo od delitve opravil mladih. Navajajo, da je dogovor pomemben za uspešno sodelovanje, vendar pa včasih ne gre vedno vse kot je dogovorjeno, če pa se da, partnerja skupaj opravita opravila (ki jima niso všeč). Sogovorniki starejše generacije pa so omenili tudi deljenje opravil glede na spol partnerja. Sogovornica I je na primer povedala, da sta si s partnerjem opravila delila glede otrok, da je kot ženska opravljala dela kot so: umivanje otrok, likanje, pranje parila, opravila, ki so se odvijala doma. Medtem ko je mož opravljal moška opravila, lahko pa je imel tudi hobije izven doma. Opaža pa, da si sedaj družine bolj enakovredno razdelijo opravila in imajo posledično ženske sedaj manj domačih opravil, kot jih je imela ona takrat. Sogovornica J je povedala, da sta imela z možem neenakovredno delitev dela zaradi njegove službe in njune bivanjske situacije. J je morala opravljati vsa ženska dela, kot je na primer skrb za otroke in skrb za starejše starše partnerja, obenem pa je morala skoraj samostojno opravljati vsa kmetijska opravila, saj je bil mož službeno odsoten, ko pa je bil doma, ji ni pomagal pri domačih opravilih. J je bila zaradi takšne delitve opravil pogosto preobremenjena, razočarana pa je bila tudi nad zamujenimi priložnostmi na počitnicah, ko se je želela zblížati z možem. Sogovornik K pove, da je delitev del v njegovem partnerskem razmerju že nekako samoumevna in ustaljena, saj si opravila na enak način delita že od mladosti, kakor sta se jih takrat tudi sama naučila in odločila razdeliti. Vseeno so prišle v njuno razmerje spremembe, ko je žena zbolela, zato sedaj vsak postori dela, ki so v okviru njegovih zmožnosti, sam pa sedaj tudi več pomaga. Sogovornika L pa jezi ravno to dejstvo, da si želi večkrat pomagati ženi, vendar mu le ta ne pusti pomagati, ker meni, da ne zna. Zato mož opravlja bolj moška opravila, čeprav pomaga tudi ženi pri njenih. Prizna pa, da on v trgovini potrebuje veliko več časa za nakup potrebščin, saj se v trgovini ne znajde tako kot

njegova žena. Omeni tudi pozitivno plat pokoja, saj imata sedaj več časa za skupno opravljanje opravil, načeloma pa sta z načinom delitve opravil zadovoljna.

4.2.3 Diskriminacija na podlagi spola

Moški sogovorniki vseh generacij so potrdili, da nimajo izkušnje z diskriminacijo na podlagi spola, z izjemo sogovornika G, ki ima izkušnjo diskriminacije, saj je moral v osnovni šoli sodelovati pri moških športih. Prav tako ima sogovornik G tudi izkušnjo z diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti. Iz intervjuja s sogovornikom A iz mlajše generacije lahko razberem, da ima tudi A izkušnjo diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. A jo pričakuje tudi v prihodnosti, medtem ko je drugi moški sogovorniki iz vseh generacij ne pričakujejo. G in L se strinjata, da imajo ženske večjo možnost, da izkusijo diskriminacijo na podlagi spola, L pa poudari, da je zase v prihodnosti ne pričakuje več, ker je že toliko star.

Ženske sogovornice vseh generacij so potrdile, da imajo izkušnjo diskriminacije na podlagi spola. B pove, da je bila diskvalificirana iz tekmovanja, ker je bila deklica, D pove, da se je dvomilo v njene sposobnosti popravila sesalnika, ker je ženska. H pove, da je bila deležna posredne diskriminacije na podlagi spola, vendar je ne opredeli, I pove, da so jo kot točajko mnogokrat neprimerno ogovarjali in se do nje neprimerno vedli. Sogovornici F in J sta edini, ki povesta, da nimata izkušnje na podlagi spola, vendar iz intervjuja z sogovornico J razberem, da je bila deležna diskriminacije na podlagi spola, že zaradi tega, ker je morala ostati v razmerju z moškim, čeprav je sama želela prekiniti razmerje, poleg tega pa je morala opravljati vrsto domačih opravil brez pomoči moža. Sogovornice B, D in H tudi pričakujejo diskriminacijo na podlagi spola v prihodnosti na naslednjih področjih: zaposlovanje na delovna mesta, ki naj bi jih opravljali moški, plačilna diskriminacija, materinsko neustrežanje idealom družbe ter stil oblačenja. H dodaja: "*Ja na primer če bi delala nekje v kakšni firmi z moškim kolektivom, kjer ženske delajo kot računovodkinje, tajnice in tako, (H130) tam sm sigurna, da se vsaj enkrat na teden alpa parkrat na teden kdo kej pošali alpa misli resno v zvezi s temi seksističnimi pa diskriminatornimi forami. (H131) Zdej, če bi delala v kšnem kolektivu kukr Center za socialno delo, kjer predvidevam da je več žensk, nevem tudi lahko, ampak dvomim. (H132) Mislim da bom pa sigurno kdaj naletela na tako situacijo. (H133).*". Sogovornica I iz starejše generacije podobno kot sogovornik L dodaja, da diskriminacije na podlagi spola v prihodnosti ne pričakuje zaradi svoje starosti.

Mlajša generacija kot odzive na diskriminacijo na podlagi spola navede čustvene odzive kot so: jeza, razočaranje, upor, če bi šlo, bi se sicer poskušali pogovoriti in situacijo na ta način rešiti, vendar je odvisno od same situacije. Stališče sogovornice B je jasno, saj meni da je diskriminacija neopravičljiva, sogovornik C pa prizna, da ne ve točno kaj bi naredil, D pa pove, da se bo vedno borila za enakopravnost. E iz srednje generacije pove, da bi izrazil nestrinjanje s situacijo, ne bi se pa spuščal v konflikte zaradi diskriminacije, F pove, da bi se pred diskriminacijo popolnoma umaknila in počakala, da gre mimo. G se je do sedaj na diskriminacijo odzival čustveno z užaljenostjo, trmo, vztrajnostjo in z ukrepanjem po svojih zmožnostih. Sogovornica H se je na diskriminacijo odzvala na vase, notranje usmerjen način, pri sebi je opazila neprijetno počutje, vendar je svoja stališča poskušala vsaj argumentirati, če pa bi doživela neposredno diskriminacijo na podlagi spola, bi jo jasno in glasno osvetlila, da bi poskušala doseči razmislek pri osebi, ki bi diskriminacijo izvajala in pritegnila čim več pozornosti na situacijo. Kot sem že navedla, je sogovornica I doživela neprimerno ogovarjanje s strani moških, vendar so jo v takšni situaciji branili starejši moški, sedaj pa bi se tudi sama postavila zase in povzdignila glas, če bi bilo potrebno. Tudi sogovornik K bi se postavil zase, L pa bi izrazil, kako se počuti.

4.3 Življenjski cilji

Življenjski cilji so glede na generacije v različnih stopnjah napredka oziroma izvedbe. Mlajša generacija si jih šele zastavlja, srednja in predvsem starejša generacija pa se že srečujeta z doseženi in nedoseženimi življenjskimi cilji.

4.3.1 Načrtovani življenjski cilji

O načrtovanih življenjskih ciljih sem spregovorila z vsemi tremi generacijami, izkazalo se je, da na načrtovane življenjske cilje vplivajo posameznikove želje, pa tudi ovire ali dosežki, ki stojijo na poti pri uresničevanju načrtov. Ponovno pa se je vpliv staršev in vrstnikov izkazal za pomembnega sopotnika pri uresničevanju načrtovanih ciljev posameznikov.

Želje sogovornikov mlajše generacije so obsegale področja kot so zaposlitev, družina ter partnerski odnos. A je povedal, da ima skromne ambicije, da si želi partnerja, ki ga bo imel rad in ki mu bo izkazoval ljubezen. Želi pa si tudi otroke, poudaril je, da si želi dva sina. Do kraja bivanja, kjer si želi živeti, je sicer odprt, si pa želi tudi službo, ki bi ga zadovoljevala. Če se mu bodo uresničile vse zgoraj naštetje želje, se mu bodo uresničile tudi sanje. C si želi zaposlitve na področju informacijske varnosti, rad bi bil samozadosten, želi si družine in

zdravja. D meni, da do sedaj ni bila nikdar ovirana in da stopa po poti do svojega cilja oziroma do uresničitve svojih sanj.

Srednja generacija se je pri svojih željah opredelila bolj v smeri zaposlitve. E si je želel postati strojni inženir, F pa si je želela delati v pisarni, saj so od zmeraj fascinirali svinčniki in papir. G si želi nastopati po svetu, dobro se počuti, ko je pomemben, saj meni, da tako pridobi moč, s katero bi lahko družbo spreminjal na bolje. Želi si tudi osebnega razvoja in doseganja ciljev v prihodnosti. H pa si želi potovati okoli sveta in spoznati različne kulture.

Načrtovani življenjski cilji starejše generacije pa so bili naslednji: I si je želela postati šivilja, J je želela obiskovati večerno šolo in kasneje delati v pisarni, K nikoli ni razmišljal o svojih življenjskih ciljih, L pa je želel postati pilot.

Pri uresničevanju življenjskih ciljev se sogovorniki D, G ter H srečujejo s finančnimi ovirami, H pa dodaja, da je samostojno potovanje lahko za ženske bolj nevarno kot za moške. G je ponosen na svoj kreativni tim, ki mu stoji ob strani pri uresničevanju svojih načrtovanih življenjskih ciljev in ga navaja kot dosežek.

Sogovorniki C, D, G ter H imajo podporo svojih staršev pri uresničevanju svojih načrtovanih življenjskih ciljev. H pa se med potovanji srečuje tudi s tem, da jo starši pogrešajo ter z njihovimi željami, naj raje ne gre v tujino, ker jih je strah, da bi se ji kaj zgodilo.

C ima tudi podporo vrstnikov pri uresničevanju svojih ciljev, nekaterim od njih pa jim je nenavadna zgodnja misel na družino: "*Vrstniki me tut podpirajo. (C36) Edin mal jim je čudn, ker pr štiriindvajsetih na familijo mislm. (C37)*". Tudi sogovornico D vrstniki podpirajo pri uresničevanju načrtovanih življenjskih ciljev, sogovornik G pa ima pri tem malo več težav, saj ga nekateri vrstniki podpirajo, nekateri pa ne, pravi, da je odvisno od okolja iz katerega prihajajo.

4.3.2 Doseženi življenjski cilji

Le sogovornica B je povedala, da je svoj cilj že dosegla, saj je uresničila svojo željo po študiju na željeni fakulteti.

Na poti do uresničevanja svojega cilja se je spopadla tudi z ovirami, saj je po zaključitvi srednje šole prejela poklicno izobrazbo, nepodporen pa je bil tudi njen očim ter okolica v domačem kraju, saj so vsi pričakovali, da bo prevzela domače podjetje. Zaradi pričakovanj in predvidevanj okolice je bila potisnjena v zgodnjo samostojnost.

Na poti do doseganja svojega cilja ji je pomagala predvsem očetova navdušenost, mamina skeptičnost pa se je spremenila v sprejemanje, obenem pa so jo podprli tudi vrstniki, umaknila pa se je od tistih, ki je niso podpirali. To, da sedaj študira na željeni fakulteti, si šteje v velik dosežek.

4.3.3 Nedoseženi življenjski cilji

Z nedoseženimi življenjskimi cilji pa se srečujeta srednja in starejša generacija. E navaja, da je bil sam sebi največja ovira, saj sam ni bil pripravljen za spremembo, pa tudi službe ni želel pustiti. F je povedala, da je bila njena največja ovira ta, da ni bila sprejeta na željeno srednjo šolo. Starejša generacija pa se je srečevala z ovirami, ki so takrat izhajale tudi iz družbenega položaja spolov ter slojev. I in L navajata, da je bila velika ovira pri doseganju njenih ciljev finančna nestabilnost, I pa dodaja, da so takrat dekleta morala biti doma in se ni mogla šolati. J je prav tako ostala doma, ker je babica ni vpisala v šolo, zaradi odmaknjenosti od družine pa je bila tudi nesamozavestna, zato obstaja možnost, da babici sploh ni povedala za vse njene želje. K navaja, da je pri petnajstih letih odšel od doma, zato ni mogel uresničevati svojih želja, tudi če bi jih imel. Zaradi svoje življenjske situacije se je šolal za drug poklic, na koncu pa je tudi to šolanje opustil.

F je bila ob nedoseganju svojih življenjskih ciljev razočarana, vendar se je na koncu s tem spoprijemala tako, da se je vpisala na drugo šolo. Zelo sta ji pomagala tudi njena starša, ki sta jo podpirala v tem. I je bila v spoprijemanje z nedoseganjem svojih ciljev nekako potisnjena, saj takrat niso posvečali posebne pozornosti ciljem posameznikov, morala je razumeti družinski položaj in pričakovanja ki so veljala do deklet: "*Ja takrat je pač tko blo in se niso kej preveč obremenjeval s tem,(142) pa tut pač punce smo ble za doma in konc.(143)*". L pa se je z nedoseganjem cilja, da postane pilot spoprijemal tako, da se je preusmeril v padalstvo.

Tudi starši in vrstniki so ponovno imeli svoje vplive na posameznike in na njihove nedosežene cilje. E bi sicer imel podporo njegovih staršev tako finančno kot moralno, vendar se sam ni odločil za uresničitev svojega cilja. F je bila naučena, da si naj zbere čim krajše šolanje, ki ji bo prineslo poklic, preko katerega se bo čim hitreje osamosvojila. K ni imel podpore očeta, saj si je le ta želel, da bi sin prevzel kmetijo. L pa se je soočal z maminim strahom pred pilotiranjem letala, kasneje pa se je bala tudi njegovega udejstvovanja v padalstvu. E bi imel tudi podporo vrstnikov, če bi se odločil pustiti službo in izobraževati za strojnega inženirja, saj so vrstniki cenili boljše službe. J in K nista imela stikov z vrstniki,

zato ne vesta kako bi se odzvali, L pa pravi, da niso imeli pripomb na njegovo odločitev, da se preusmeri v padalstvo.

4.4 Družbene norme

Tema družbenih norm je odpirala razprave o tem, kako družbena pričakovanja vplivajo na naše vsakdanje odločitve, o tem, kakšni so moški in kakšne so ženske in kakšna so trenutna družbena pričakovanja do žensk in moških ter kako družbene norme vplivajo na osebnost posameznika.

4.4.1 Družba

Predvsem mlajša generacija je izpostavila vpliv družbenih pričakovanj na posameznike in na njihove življenjske odločitve. A opaža, da je družbeno vedno bolj pričakovano, da mora moški pomagati ženski pri skrbi za otroke, sogovornica B pa še vedno opaža veliko deljenosti vlog na ženski in moški spol in dodaja dejstvo, da je aktiven oče pogosto tarča posmeha. C pa opaža spolne neenakost pri zaposlitvenih možnostih in pripisovanja po spolu kaj kdo lahko in česa ne.

Mlajša generacija o moškosti v sedanosti meni naslednje: A opaža, da so moški še vedno zelo trdni, da imajo zastavljene cilje, da si želijo biti uspešni, da se ukvarjajo s športom in se veliko zanimajo za tehniko. B je izpostavila moško moč ter opažanje, da se še vedno pričakuje, da bodo finančno podpirali družino, s čimer se strinjata tudi sogovornika C in E. Moški, kot navajata B in C, naj bi opravljali težja opravila, C pa meni, da moški ni več glava družine in da sta spola enakopravna. D omeni, da se od moških še vedno nekako pričakuje fizična dela. E iz srednje generacije najprej ne ve, kako bi odgovoril na moje vprašanje, zdi pa se mu, da je za moške še vedno zelo pomembna zaposlitev. F meni, da so moški med seboj zelo različni, da so nekateri zelo družinsko naravnani, čeprav dodaja, da so takšni moški redki. Zdi pa se ji, da še vedno zelo pazijo na svoj izgled in da imajo dober avto, vendar meni, da moški izgubljajo svojo moč. G meni, da je moškimi še vedno pomemben zakonski stan, dobra služba in dober avto, očetovstvo, lepi lasje oziroma na splošno dober izgled in dobra ura. H pa meni, da bi moški še vedno morali ščititi družino in jo oskrbovati, s čimer se strinja tudi L. Mnenja starejše generacije so bila še bolj osredotočena na dom. I, K in L menijo, da morajo moški pomagati ženskam, I dodaja še pomoč pri domačih opravilih in pri skrbi za otroke, v današnjih časih pa bi morali po njeno koristiti tudi očetovski dopust. Opozarja, da je odvisno ali živiš na vasi ali v mestu, saj se na vasi še vedno od moškega

pričakuje, da opravljajo delo na kmetiji. J meni, da morajo moški opravljati dela okoli hiše ter skrbeti za ogrevanje bivanjskega prostora. K pa navaja, da nekateri moški ne želijo biti vpleteni v gospodinjstva opravila ter za primer postavi svojega sina. L pa meni, da so moški sedaj vseeno bolj vpleteni v vzgojo, da delijo denar s partnerkami in prispevajo ter soustvarjajo s partnerkami.

Na vprašanje o ženskosti pa so odgovori naslednji: sogovorniki A, B, C, E, I, J, K in L so povedali, da je še vedno v ženski domeni skrb za otroke in skrb za gospodinjstva dela (B, C, D, E, F, J, K, in L). A iz mlajše generacije je dodal še, da so ženske bolj čustvene, da imajo po navadi nižje plače od moških in da njihove kariere niso visoko na seznamu prioritet. Edino sogovornici B in D sta se pri tem vprašanju obrnili bolj vase in navedli, da sta s svojim spolom zadovoljni, D je dodala tudi to, da se počuti neobremenjeno, saj se ne pusti definirati glede na svoj spol in moške popolnoma sprejema. Srednja generacija pa se je usmerila bolj na splošno mnenje o ženskah. E pravi, da so nekatere dobre, nekatere pa ne, vseeno pa se od njih pričakuje zadovoljstvo in sreča ter zaposlitev. Ženske naj bi bile tudi matere, kot so navedli sogovorniki F, G, H in I. Sogovornica F pa opaža, da se nekatere ženske postavijo na prvo mesto, vendar bi morale ženske, ki imajo družino, le to postaviti na prvo mesto: "*Ene so zlo, kako bi rekla, znajo živeti no, (F68) najprej so one potem pa vse ostalo pa ne vem če je to ravno najboljše, sploh če imajo družino. (F69) Zlo so samozavestne, (F70) zlo postavljajo sebe na prvo mesto. (F71) Pač drugo je če so samske alpa če majo družino. (F72)*". Ženske dojema kot vse bolj samozavestne, niso pa ji vseč posesivne ženske, ki razdirajo družine, kot jih je ona sama poimenovala. G navaja, da družba do žensk goji veliko več pričakovanj kot do moških, saj bi morale biti uspešne, vitke, samostojne, emancipirane, urejene, poleg tega pa bi morale skrbeti za družino in gospodinjstvo. Tudi sogovornica H predstavi družbena pričakovanja do žensk kot dvorezen meč, saj se po eni strani pričakuje, da so enakopravne moškim in samostojne, po drugi strani pa se od žensk še vedno pričakuje skrb za družino, zakonski stan, lepo vedenje, neizzivalno oblačenje, saj lahko z izzivalnim oblačenjem ženska izraža svoje spolne želje. Sogovornica J iz starejše generacije pa meni, da naj bi bile ženske enakovredne moškim, vendar meni, da nase prevzemajo več obveznosti kot moški, še vedno pa se od ženske pričakuje, da zna kuhati. K pa meni, da se od žensk pričakuje prijaznost in dobro gospodinjstvo.

4.4.2 Neenakost spolov

Mlajša generacija zaznava neenakost spolov preko naslednjih kazalnikov: A meni, da so moški privilegirani, so fizično bolj močni, so bolj privlačni. B meni, da so moški preveč ponosni, da ne želijo opravljati netradicionalnih del in da še vedno velja prepričanje, da moški ne smejo jokati. Sogovornica B je prepričana, da družba vpliva na vzgojo in posledično na vedenje osebe. Sogovornik C pa opozarja, da se moškim nikoli ni bilo potrebno boriti za pravice, v nasprotju z ženskami: *"Hm, to je pa mal težji, nekaj jih občudujem, kako so vztrajale vsa ta leta odkar so lahko prvič volile, k so ratale precej enakopravne, (C62) pač ne morem verjet, po mojem moškim to ne bi ratal, če bi blo kontra. (C63) Ženske se mi zdijo bolj pametne in vzdržljive kot moški, (C64) bolj odporne na vplive, (C65) alpa mam sam tak filing, ker so se ženske mogle tolk borit za vse pravice. (C66)"*. Meni tudi, da moški niso tako pridni v šoli kot so ženske, da fantje veliko raje igrajo igrice. Sogovornica F iz srednje generacije neenakost med spoloma vidi v tem, da mora ženska moškega vključiti v gospodinjstvo, če se ji seveda sploh pusti vključiti, obenem pa dodaja, da je tudi to odvisno od ženske. Vseeno pa meni, da je prav, da moški skrbi za družino in da je ob partnerki, ko rodi. G opozori na neenakost med spoloma glede spolne usmerjenosti, saj meni, da je homoseksualnost med moškimi težja in da je heteroseksualnim moškim veliko lažje kot homoseksualnim. Vseeno pa moške spoštuje in občuduje. Sogovornica H navede, da se vedno več moških enakovredno vede do žensk, vendar meni, da kraj bivanja in verska prepričanja močno vplivajo na moške. Starejša generacija omenja večjo vpletenost moških v zasebni sferi. I meni, da so nekateri moški dobri, nekateri pa ne, vendar se spreminjajo. Niso več glave družin, kot so bili včasih, ne prinašajo samo oni denarja k hiši. J meni, da postajajo vse bolj družinski in da sedaj boljše skrbijo za otroke, vendar se strinja z F, da mora ženska vpeljati moškega v vzgojo. K meni, da je več slabih kot dobrih moških. L meni, da moški sedaj opravljajo več opravil, hkrati pa poudari, da so moški sedaj lahko bolj vpleteni v gospodinjska opravila, saj jih v preteklosti niso smeli opravljati, ker je bilo to smatrano kot sramotno dejanje s strani družbe in okolice.

Spolne neenakosti je mlajša generacija pri ženskah opazila na različnih področjih. A meni, da so ženske še vedno nepriviligirane, da imajo nižjo plačo in so še vedno zaradi delitve del nekako podrejene moškim. Meni, da je še vedno veliko žensk tudi finančno odvisnih od moških. B pa opaza, da ženske zavirajo popolno enakopravnost, saj od moških pričakujejo, da bodo opravljali ženska dela, one pa ne želijo opravljati moških del, saj najdejo različne izgovore, najpogostejši pa je izgovor takšen, da je to pač "moško delo". Opaza tudi pojav,

kjer mame nase prevzamejo toliko vzgoje, da se partnerji težko sploh vključijo v vzgojo. C pa navede boj žensk za njihove pravice in meni, da so ženske zaradi boja postale bolj vzdržljive in odporne. E iz srednje generacije meni, da se družbene spremembe na področju neenakosti spolov že odvijajo, da postajajo ženske vse močnejše, F pa dodaja, da se znajo ženske vse bolj razbremeniti, saj vključujejo partnerje v skrb za otroke in se znajo postaviti zase. F meni, da na profesionalnem področju ni razlik med pričakovanji do žensk in do moških. G je fasciniran nad ženskim spolom, saj ženske lahko rojevajo in mu je žal, da je prikrajšan za to izkušnjo. Doda pa, da do žensk čuti veliko spoštovanje, saj so bile ženske v njegovem življenju njegovo varno zavetje in velike podpornice. Tudi H opaža, da se ženske vse bolj postavljajo zase, da so vedno bolj samostojne, da sedaj matere samohranilke niso več tabuizirane, vendar pa meni, da ženske še niso enakopravne moškim. Sogovornica I iz starejše generacije meni, da bi morale ženske še bolj napredovati, da bi se morale še bolj postavljati zase, saj niso samo za v kuhinjo, da bi moralo delo biti bolj porazdeljeno in da mora imeti vsaka ženska sedaj svoj zaslužek. Tudi J opaža razlike med svojo generacijo in drugimi, saj je bila tudi sama v preteklosti bolj obremenjena, kot so obremenjene današnje ženske. L pa dodaja, da so ženske marsikdaj zapostavljene in zatirane, saj nekateri moški še vedno ohranjajo mišljenje, da so ženske samo za v kuhinjo.

4.4.3 Osebnost

Vsak posameznik pa ima tudi svoje osebno mnenje o družbenih pričakovanjih. A se bolj poistoveti z družbenimi pričakovanji do žensk, saj je bolj čustven, posluša glasbo, ki je bolj všeč ženskam in ima rad skrb za otroke, zato se lahko le delno poistoveti z družbenimi pričakovanji do moških. B meni, da so se družbena pričakovanja spremenila, da niso več tako zelo stroga in se ravno tako kot sogovorniki A, C, H in G le delno poistoveti s pričakovanji družbe. Sogovornik C omenja večjo dinamičnost opravil, ki hkrati prinaša tudi paradoksalno situacijo, saj se še vedno od žensk pričakuje, da bodo nase prevzele več opravil. Sogovornica D pa navaja napredek pri zaposlovanju žensk ter dejstvo, da se sama ne strinja z družbenimi pričakovanji do žensk (s čimer se strinja tudi sogovornica F), saj meni, da v družbi obstaja veliko nesmiselnih pravil in zagovarja dejstvo, da je potrebno upoštevati edinstvenost posameznika.

Sogovornik G iz srednje generacije poudari, da v družbi obstaja preveč pričakovanj in da se z družbenimi pričakovanji ne strinja, da sam od sebe pričakuje le to, da živi. Sedaj je v družbi pričakovano, da se izobražuješ, da dobiš službo, da dobiš neko potrditev, vendar meni, da

takšna družbena pričakovanja človeka dušijo, zato si želi, da družbenih pričakovanj ne bi bilo, saj zaradi takšnih družbenih pričakovanj od sebe pričakuje največ. Zaradi tega se je soočal z notranjimi konflikti, vendar je kmalu spoznal, da so družbeni trendi običajno kratkotrajni. Sogovornica H pa se ne strinja z družbenimi pričakovanji iz preteklosti, vseeno pa meni, da mora moški poskrbeti za žensko v smislu, da se ji postavi v bran, če je to potrebno. Odločno nestrinjanje pa pokaže v zvezi s pravili oblačenja za ženske, meni, da se ženska lahko obleče, kakor si sama želi, vendar to še ne pomeni, da s tem izraža svoje spolne potrebe. Sogovornica I iz starejše generacije pričakuje predvsem napredovanje žensk na profesionalnem področju, se pa poistoveti s pričakovanji družbe do žensk, z njo pa se strinja tudi sogovornica J, saj pričakovanja tudi udejanja v svojem življenju. Sogovornik K pove, da se je včasih strinjal s pričakovanji do žensk (in je tak odnos do pričakovanj prenašal tudi na sina), sedaj, ko pa tudi sam več naredi v gospodinjstvu in ko opaža nespoštljivo vedenje sina do gospodinjskih opravil, prizna, da bi morali moški bolj pomagati ženskam: "*Ja da bi moški več pomagali ženskam ne, (K74) sam to je težko ne, eni niti za posodo ne primejo. (K75) Tak je moj sin ne, on bo reku to je žensko delo in konec. (K76)*". Sogovornik L pa izpostavi dejstvo, da se ne strinja z družbenim pričakovanjem, da bi morali moški biti več plačani za svoje delo kot ženske.

4.5 Uspoljenje naslednje generacije

Pri temi uspoljenja naslednje generacije so se pokazale razlike med vzorci vzgoje med različnimi generacijami. Rezultati so razdeljeni med nove in naučene vzgojne vzorce, opredeljene pa so tudi družbene spremembe in pomembnost spola otroka.

4.5.1 Novi vzorci

Novi vzgojni vzorci se bodo in so se pri generacijah kazali skozi njihov način vzgoje. Sogovornik A iz mlajše generacije si želi svoje otroke vzgajati skozi stabilno vzgojo, jih ne preveč razvajati, otrokom želi pokazati kako lahko naprej širijo ljubezen: "*Pomembn je, da jim direkt povemo, da jih mamo radi, (A87) da jih objamemo, (A88) da bodo lahko samo naprej delili ljubezen. (A89)*". Načrtuje tudi puščanje svobode otrokom, njegova pričakovanja pa bodo enaka do obeh spolov. Enaka pričakovanja do obeh spolov otrok bodo ali so imeli tudi sogovorniki B, C, E in I. Sogovornica B želi svoje otroke naučiti samostojnega razmišljanja, jim izkazovati podporo ter jih naučiti, da vsak lahko opravlja vsa dela. Želi pa tudi upoštevati želje otrok, s čimer se strinja tudi sogovornik C. Sogovornik C se je pošalil, da komaj čaka, da bo imel otroke, da bo lahko kupil igrače, ki so zanimive tudi

za starše, je pa v bolj resnem tonu povedal, da bi tudi hčeri kupil fantovske igrače, če bi si jih želela. S sogovornico B podobno razmišljata, saj tudi sogovornik C meni, da če znajo fantje zlikati perilo, to predstavlja samo eno sposobnost več. Si pa za svoje otroke želi partnerje, ki bi jih spoštovali in bili do njih nenasilni. Sogovornik E je opisal, kako se je srečeval z izzivi pri vzgoji tretje hčere, saj pri prvih dveh ni imel težav. Pove, da ima tretja hči drugačen karakter kot prvi dve, da se je družila z drugačnimi vrstniki in da njenih prijateljev ni odobral. Sam je hčeri povedal le svoje mnenje, intervenirala pa je njegova partnerka, saj je hčeri prepovedala stike z vrstniki, ki so imeli negativen vpliv nanjo, na koncu pa je hči sama prekinila stike s prijatelji. F je svoja otroka vzgajala tako, da se je poskušala z njima čim več pogovarjati, jima vzbuditi zaupanje, medsebojno komunikacijo in jima dati starševski nasvet, ko sta ga potrebovala. G želi svoje otroke vzgajati v duhu enakovrednosti, saj bi imel enaka pričakovanja do obeh spolov, ne bi pa gojil prevelikih pričakovanj do otrok, saj so po njegovem mnenju ravno pričakovanja tista, ki pokvarijo razmerja med starši in otroki. Zdi se mu pa pomembno, da otroka spremljamo in skupaj z njim oblikujemo pričakovanja. Sogovornica I iz starejše generacije pa navaja, da je v svojo vzgojo poskušala vnesti možnost, da bi se otroci izobraževali, saj ona te možnosti ni imela. Pomembno pa ji je bilo tudi, da so bili otroci pridni, da so imeli v šoli lepe ocene in da niso zahajali ven. L je svojo vzgojo obogatil tako, da sta z ženo otrokom dala prosto pot pri izbiri šole in kasneje poklica, prav tako sta z ženo pričakovala pridnost, skrita želja pa je bila, da bi imel sina, ki bi prevzel obrt, vendar se je L zavedal, da je bila to le njegova osebna želja.

4.5.2 Naučeni vzorci

Sogovornik iz mlajše generacije (C) je povedal, da si v svojo vzgojo želi prenesti vzorce kot so: želja po zdravju, nekonfliktnosti, pomembnosti šolanja, sogovornica D pa je navedla: sporočilnost o sprejetosti otroka, sprejemanje otrokove identitete, vrednote ter veselje do svojega poklica. Tudi srednja generacija je v svojo vzgojo vnašala naučene vzorce. E je sicer povedal, da ne prepozna svojega načina vzgoje, opaža, da je bil pogosto odsoten pri vzgoji, mogoče zaradi tega, ker je to doživel tudi s strani svojega očeta. F je v svojo vzgojo prenesla prijaznost, sprotno reševanje konfliktov, nezamerljivost, opaža pa, da bi tudi ona najbrž imela drugačna pričakovanja, če bi imela hčerko in bi jo tudi bolj pazila, čeprav je ravno to najbolj sovražila pri vzgoji svojih staršev. G bo od svojih staršev prevzel raziskovanje otrokovih želja in spoznavanje otroka kot posameznika, meni pa, da z vzgojo ni potrebno pretiravati. Sogovornica H pa pove, da bo vzorce najbrž podzavestno prenašala naprej, da bo otroke vzgojila podobno, kot je bila vzgojena ona sama; da bo imela enaka pričakovanja

do obeh spolov in da bo otroke učila spoštovanja. Sogovornica iz starejše generacije pove, da je v svojo vzgojo prenesla pričakovanja do otrok kot so: ubogljivost, pridnost, odkritost, nenasilnost, prijaznost. Zaveda pa se, da je drugače vzgajala sina in hčere, saj je bil sin veliko zunaj z možem, zato se ji zdi, da ga ni naučila dovolj. K je na svoje otroke prenašal naučene vzorce o dobroti, o pomembnosti izobraževanja ter zdravja. Trudil se je izvajati čim lepšo vzgojo, kot jo je sam poimenoval, zaveda pa se, da je bila vzgoja drugačna glede na karakterje in spol otrok, saj pravi, da se s hčerama bolje razume kot s sinom, saj je sin drugačen, bolj trmast, hčerke pa so bolj odprte in bolj dovzetne za pogovor.

4.5.3 Družbene spremembe

Pogovor o družbenih spremembah pri vzgoji je vzcvetel pri mlajši generaciji. A še vedno opaža, da nekateri ne odobravajo istospolnega starševstva, zato bo svoje otroke pripravljaj na drugačnost, hkrati pa jim bo na voljo, da jih zaščiti pred negativnimi vplivi. Predvsem pa želi otroke vzgajati v duhu zaupanja. B pa si želi svoje otroke vzgojiti tako, da bodo lahko imeli svobodno izbiro pri izbiri njihovega partnerja, hkrati pa si želi, da se bodo tudi njeni otroci svobodno opredelili, kot si bodo želeli, pri svoji vzgoji želi namreč eliminirati pričakovanja družbe.

4.5.4 Spol otroka

Sogovorniki A, B, D, E, F, G, I, J, K in L se strinjajo, da jim spol njihovih otrok ni pomemben. Eksplicitno željo po sinovih sta torej izrazila sogovornika C in H, tudi sogovornik A je omenil, da bi si želel sina, vendar mu to ni tako pomembno. Sogovornika A in C bi sicer sprejemala oba spola otroka, bi pa sogovornik A nekako pričakoval neko športno aktivnost od svojega sina, pri tem pa bi upošteval njegove interese, meni pa, da bi se sam lažje identificiral z otrokom istega spola. B si želi imeti več otrok in ji ni pomembno kakšnega spola bodo, obenem pa si želi tudi to, da bi bili njeni otroci zdravi, s čimer se strinjata tudi D in L. E pove, da mu spol otrok ni bil tako pomemben, si je pa želel hčere, nikoli pa ni svoje želje reflektiral. F pove, da pri prvem otroku ni razmišljala o spolu otroka, pri drugem otroku pa si je želela deklico, da bi imela "parček", vendar je sedaj srečna, ker ima dva sinova. Pove tudi, da v preteklosti medicinsko osebje niti ni spraševalo, če starša želita vedeti spol otroka. H pove, da si želi sina, vendar tudi ona ni nikoli reflektirala svoje želje. Sogovornica I iz starejše generacije pove, da je bila ob vsakem rojstvu srečna ne glede na spol otroka, sogovornica J pa je prepričana, da si moški želijo imeti sina: "*Ja za moške vem, da jim je pomembno, da imajo sina ne, (J89) ma meni pa ni blo važno.(J90)*". Tudi K

se strinja z I in pove, da je bil ob vsakem rojstvu vesel, ne glede na spol otroka, L pa pove, da v času nosečnosti njegove žene niti niso imeli primerne zdravstvene opreme, da bi lahko napovedali spol otroka.

5. Razprava

Najstarejša generacija je bila vzgajana najbolj samorastniško, saj so starši veliko delali, starejši otroci pa so morali skrbeti za svoje sorojence. Pri srednji generaciji, pri starejšima sogovornikoma, še vedno zaznavam bolj samorastniško vzgojo, čeprav so jima starši poskušali ponuditi tisto, česar sami niso bili deležni, na primer možnost za boljšo izobrazbo. Pri mlajšima sogovornikoma iz srednje generacije pa je že moč opaziti vzgojne stile, pri čemer so v najmlajši generaciji najbolj očitni, saj nihče od sogovornikov iz mlajše generacije ni bil prepuščen sam sebi ali svojim sorojencem. Vendar pa se v mlajši generaciji pojavlja razhod med tradicionalnimi vzgojnimi vzorci in med novejšimi vzorci, kot je na primer dogovorna vzgoja.

Velik razkorak je opazen pri igračah, ki so bile skozi generacije uporabljene pri igri. Najstarejša generacija igrač sploh ni imela, so bili pa zelo aktivni v skupinskih igrah. Najmlajša generacija pa že opisuje igro z igračami, ki niso značilne za določen spol, na primer fantkovo igranje z barbiko. MacLeod je pri opazovanju igre dečkov ugotavljal, da so se izrazito odločali za tehnične igrače, obenem pa so fantje izražali večje vodstvene sposobnosti, dekleta pa so se odločila za igranje s kuhinjskimi pripomočki, med igro pa so bile bolj tihe in zadržane. Med opazovanjem predšolskih otrok, ki so sestavljali sestavljanke, je avtor opazil, da dekleta večkrat izrazijo nezaupanje v svoje sposobnosti, čeprav so na koncu nalogo izpeljale enako uspešno kot fantje. Četudi so se fantje in dekleta igrali z enakimi Lego kockami, so fantje iz njih zgradili avtomobile in orožje s premikajočimi se deli, dekleta pa so zgradila preprostejšo hišo in jo uporabile za skupno socialno igro (MacLeod, 1998, str. 32). To lahko interpretiramo kot razliko med zasebnostjo in javnimi prostori, kjer že zgodaj začnejo veljati spolno specifične norme ženskosti in moškosti. V javnih prostorih se dečki in deklice vedejo veliko bolj stereotipno kot v zasebnosti, kjer lahko uresničijo želje, ne da bi s tem kršili pravila, ki veljajo za njihov spol.

Zanimiv je velik napredek pri dopuščanju igre s spolno "neprimernimi" igračami, saj je sporočilnost, ki se je prenašala med generacijami ostajala zelo tradicionalna. Starejša generacija se je srečevala s sporočili, ki jasno ločujejo ženski in moški spol ter ju postavljajo na njuna mesta, medtem ko so se v srednji generaciji sporočila bolj osredotočila na pomembnost izobraževanja in na obnašanje, ki je primerno spolu. Najmlajša generacija pa je prepoznavala sporočila, ki pripisujejo barvo in način oblačenja ženskam, ohranjalo pa se je sporočilo o pomembnosti izobrazbe.

Želje, s katerimi so se srečevali posamezniki iz mlajše in srednje generacije, so zelo zanimive, saj je sedem od osmih posameznikov udeležilo svojo željo, ki ni bila sploh primerna. Sogovornik A se je igral z barbiko, C pa se je udeležil pri kuharskem krožku. Sogovornica B je trenirala borilne veščine, D pa se je najraje igrala in družila z dečki. Sogovornica F je imela veliko znanja o avtomobilizmu, H pa je imela zbirko avtomobilčkov, garažnih hiš ter avtopralnic. Sogovornik G pa se je zanimal za barbike, ličila in preoblikovanje oblačil. Sledi velik razkorak k najstarejši generaciji, saj so bile njihove otroške želje striktno usmerjene k opravljanju poklicev, ki so bili večinoma primerni sploh, le C si je za kratek čas želel postati cvetličar.

Menim, da so želje posameznikov iz starejše generacije tesno povezane z velikim vplivom okolja na njihova življenja. Ti posamezniki so namreč v svojem življenju doživljali družbena razlikovanja in neenakosti, ki so izhajale iz pripadnosti razredu, doživljali so razlike med zakonskimi in nezakonskimi otroki, oddaljenosti od svoje družine in samooskrbe na domači kmetiji.

Med odraščanjem so sogovorniki dobili podporo socialne mreže, ovirala pa jih je nepodporna socialna mreža. V podporno socialno mrežo so se po besedah sogovornikov uvrstili starši, vrstniki, pomembni drugi ter okolje, atraktivnost rezultatov pa je se skriva v tem, da se v nepodporno socialno mrežo uvrščajo enaki dejavniki. Vendarle pa so ravno starši in vrstniki tisti, s katerimi preživimo veliko svojega življenja in je posledično razumljivo, da z njimi ne soglašamo v vsaki situaciji.

Med odraščanjem pa so se oblikovale tudi osebnosti posameznikov. Ponovno podatki prikazujejo velik spekter različnih osebnosti, ki pa se razlikujejo predvsem generacijsko. Na tej točki osebnost posameznikov povežemo tudi z načinom celotnega odraščanja, saj se sogovornica starejše generacije J označi kot šibko in manjvredno, sogovornik srednje generacije G pa se že prepozna kot vztrajen, močan moški, ki ga ni strah pokazati svojih čustev in je zvest samemu sebi. Samopodoba je povezana tudi s spolno shemo, saj samopodoba vsebuje informacije o sebi in o svoji spolni vlogi, le te informacije pa se nanašajo na vsa področja posameznikovega življenja. Predstave, ki jih ima posameznik o sebi so povezane tudi s predstavami, ki jih ima posameznik o svojih spolnih vlogah. Vendar pa za družbeno umestitev posameznikov ni tako zelo pomembno, kako razmišljata in delujeta skozi spolne vloge moškega in ženske, bolj je pomembna lastna morala, ki je neodvisna od družbeno stereotipnih moralnih načel (Kobal, 2000). Sogovorniki mlajše

generacije pa se opišejo kot vztrajni, drugačni, energični, samozavestni, drugačni in neobremenjeni z ideali okolice. Opazi se torej večja samozavest in boljše samovrednotenje.

Učenje spolnih vlog pri sogovornikih je potekalo zelo različno, nekateri menijo, da so samouki, drugi so se jih učili s sovrstniki in prijatelji, tretji so jih prevzemali preko staršev oziroma družine, le dve sogovornici menita, da sta se spolnih vlog učili tudi v šoli, le ena sogovornica pa navaja, da se jih je učila tudi preko televizije oziroma medijev. Še eden od načinov učenja spolnih vlog pa je družba sama.

Pri iskanju partnerja je sogovornikom iz mlajše in srednje generacije pomemben videz in vrednote partnerja. Starejša generacija pa se je poskušala odgovarjanju na to vprašanje čim bolj izogniti, saj se niso zmogli točno opredeliti pri tem, kaj jim je bilo pomembno, ko so partnerja iskali, temveč so po večini pričeli pripovedovati o tem, kako so partnerja spoznali. Izogibanje temu vprašanju lahko pripišem morebitni neprijetnosti, ki se lahko pojavi ob pogovoru o spolni privlačnosti partnerjev.

Podobno mašilo se je zgodilo tudi pri odgovarjanju na vprašanje, kaj pričakujejo v partnerstvu, saj je starejša generacija pričela navajati pričakovanja, ki presegajo partnerski odnos in se pravzaprav tičejo celotne družine, kot je na primer zdravje v družini. Ponovno se mi poraja vprašanje, ali starejša generacija svoje partnerstvo enači z vso družino. Mar ne razlikujejo partnerskega odnosa, v katerem so s svojim partnerjem, od celotne družine? Ali to pomeni, da si kot partnerji ne vzamejo več časa za odnos samo med njima kot partnerjema ali zakoncema? Na to vprašanje deloma odgovorita sogovornici iz najstarejše generacije, saj sta obe povedali, da pričakovanja in potrebe v njihovih partnerstvih niso bile zadovoljene, kar ponovno nakazuje na patriarhalen vzorec partnerstva, ki je veljal v času njenega odraščanja in osamosvajanja. Ravno desetletje po letu 1960 je bilo prelomno za spremembo družinskih vrednot. Začenjal se je prehod od družinske moralne ideologije, ki je temeljila na življenjsko dolgih zakonih in ženskem materinstvu, k raznolikosti in permisivnosti. Začela so popuščati prepričanja in razlike, ki so temeljila na družbenem razredu, religiji, zmanjšale pa so se tudi razlike med neformalnimi in formalnimi standardi (Robertson Elliot, 1996). Pri dotičnem primeru sogovornice iz starejše generacije lahko torej rečemo, da so se že poznale spremembe družinskih vrednot, saj v zakonu ni vztrajala doživljenjsko. Sicer pa se starejši generaciji malce pridružuje tudi srednja generacija, saj so tudi posamezniki iz srednje generacije, ki navajajo pričakovanja, ki so usmerjena v celotno družino, vendar pa večina posameznikov iz srednje generacije poleg navaja tudi pričakovanja, ki so povsem usmerjena

v partnerstvo, kot je na primer zvestoba. Vsem trem generacijam je najpomembnejše razumevanje v partnerstvu, mlajša generacija pa dodaja še zaupanje, komunikacijo, spoštovanje, enakovrednost.

Pomembna je ugotovitev, da se vsi sogovorniki razen sogovornika E strinjajo, da je enakopravnost v partnerstvu pomembna, ob tem bi ponovno nakazala na dejstvo, da je sogovornik E moškega spola, kar se mi zdi zelo zgovoren podatek. Sicer tudi sogovornik E ni proti enakopravnosti, vendar, kot navaja sam, je odvisno o katerem področju partnerstva govorimo.

Mlajša generacija poskuša v partnerstvu domača opravila deliti kar se le da pravično in enakopravno, sicer vedno z dobro mero fleksibilnosti, vendarle pa v preskoku v srednjo generacijo opazimo, da imajo sogovorniki že več izkušenj z vsakodnevnimi stvarmi, ki se lahko pojavijo tudi nenapovedano. Tudi oni se namreč trudijo, da bi opravila ločevali enakovredno, vendar pa se zavedajo, da včasih ne gre vse po načrtu in mora kdaj kakšen partner postoriti več opravil. Občutno lahko iz rezultatov prepoznamo večjo obremenjenost sogovornic iz najstarejše generacije v primerjavi z drugimi sogovornicami, saj so se v času njihovih partnerstev opravila res delila na ženska in moška opravila, včasih pa je ženska opravljala še moška opravila. Delitev domačih opravil je namreč lahko vzrok za zakonske konflikte. V družini, kjer so domača opravila deljena spolno stereotipno ženska opravila ponavljajoča se, rutinska opravila, ki so močno vezana na čas, medtem ko moški opravljajo opravila ki se ne ponavljajo in si jih zato lahko razporedijo glede na njihovo prikladnost. Takšna delitev opravil tudi strukturira potek vsakdanjika; ženska opravila se namreč začnejo že zjutraj, saj mora ženska poskrbeti za otroke, pozno popoldne pa mora poskrbeti za večerjo in pripraviti otroke na spanje. Ženska opravila so torej razporejena čez cel dan, vse dni v tednu. Moška opravila pa običajno najdejo čas v popoldnevu, pogosto pa so lahko razporejena tako, da se v celotni opravijo med vikendom. Če si oba partnerja ne delita egalitarnih prepričanj se ženske soočajo z dva do trikrat večjim obsegom domačih opravil kot moški (Brannon, 1999). Vendar pa, presenetljivo, oba moška sogovornika iz starejše generacije svojima ženama veliko pomagata pri domačih opravilih, čeprav eden od sogovornikov prizna, da je ženi začel več pomagati šele po tem, ko je pred leti zbolela.

Nepresenetljivi so rezultati, da moški sogovorniki nimajo izkušnje z diskriminacijo na podlagi spola, z izjemo sogovornika G. Imata pa moška sogovornika G in A izkušnjo z diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti, kar kaže na dejstvo, da če si moški še ne

pomeni, da si zaščiten pred vso diskriminacijo. Osupljivo pa je, da sogovornik iz starejše generacije predpostavlja, da ga sedaj pred diskriminacijo na podlagi spola ščiti njegova starost, s čimer se strinja tudi sogovornica iz starejše generacije. Starejši sogovorniki torej starost razumejo kot ščit pred diskriminacijo na podlagi spola.

Žal nepresenetljivo pa so ženske sogovornice vseh generacij potrdile, da imajo izkušnjo z diskriminacijo na podlagi spola. Sicer je sogovornica J iz starejše generacije mnenja, da ni doživela diskriminacije na podlagi spola, vendar bi ob tej priložnosti opomnila, da je zaradi pritiska okolice ter njene babice ostala v razmerju, v katerem je bila deležna nasilja (kateremu so ljudje pričali na službeni zabavi), iz razloga, ker se tako spodobi. Najbolj očitna oblika diskriminacija na podlagi spola je ravno nasilje usmerjeno proti ženskam, zaradi njihovega spolnega statusa. Nasilje, ki ga izvajajo moški v partnerskem odnosu, je najpogostejši vzrok za poškodbe žensk. Več žensk je namreč poškodovanih med nasiljem, ki se odvija v partnerskem odnosu, kakor skupek poškodovanih žensk, ki se poškodujejo v prometnih nesrečah, posilstvih in ropih (Benokraitis in Feagin, 1995). Zaskrbljujoče pa je, da kar tri sogovornice pričakujejo diskriminacijo na podlagi spola tudi v prihodnosti na področju zaposlovanja, materinstva in osebne stila oblačenja, kar je pokazatelj različnih področji, na katerih ženske še vedno čutijo pritiske s strani družbe in okolja ali celo s strani bližnjih. V prihodnosti moramo biti aktivni na področju znižanja oziroma eliminiranja pritiskov.

Dobrodošlo je sicer dejstvo, da se mlajša generacija ne strinja s kakršnokoli diskriminacijo na podlagi spola, vendar pa je alarmantno dejstvo, da nekateri sogovorniki pravzaprav ne vedo, kaj bi naredili v takšni situaciji ali pa bi se kot nekateri sogovorniki iz srednje generacije umaknili, dokler ne bi diskriminacija minila. Sicer pa bi se vsaj dva sogovornika iz starejše generacije postavila zase in se zoperstavila diskriminaciji. Viden je torej upad v srednji generaciji, oziroma usmerjenost v razreševanje pritiskov na notranji ravni. Srednja generacija diskriminacije ne osvetljuje kot to početa mlajša in starejša generacija. Tu lahko upoštevamo pritiske izgube zaposlitve, če bi diskriminacijo osvetlili in se ji zoperstavili, nekateri člani družbe pa menijo, da mora biti delavec v takšnih nestabilnih časih vesel, da lahko sploh dela. Vendar pa je to dejstvo nekoliko zaskrbljujoče, saj srednja generacija postavlja zgled mlajši generaciji, posebno ženskam. Torej ženske srednje generacije mlajšim postavljajo diskriminatorne zglede, saj tudi same ne izstopijo iz mehanizma, ki podpira manjšo plačo žensk v primerjavi z moškimi. Obstaja tudi možnost, da pripadniki srednje

generacije ne vedo, kako se zoperstaviti diskriminaciji, zato bi bilo dobro, da bi se v družbi o tem več govorilo, saj bi bila posledica tudi večja ozaveščenost.

Potrebujemo torej bolj opogumljajoč družbeni diskurz, ki bi bolj podpiral osvetljevanje diskriminacije, in boljše sistemske rešitve za preprečevanje in zaznavanje diskriminacije na podlagi spola.

Življenjski cilji mlajše generacije so trenutno še v načrtovanju, zelo zaželena cilja pa sta zaposlitev ter partnerski odnos oziroma ustvarjanje družine. Le sogovornica B iz mlajše generacije je izpostavila, da je enega od svojih življenjskih ciljev dosegla že s tem, ko se ji je uspelo vpisati v željeno fakulteto.

Srednja in starejša generacija pa sta se že srečali ali pa se trenutno srečujeta z nedoseženimi življenjskimi cilji. Starejša sogovornika iz srednje generacije sta si zase namreč želela drugačnih poklicev, kot jih opravljata sedaj, razlog za to pa je neuvrščenost na željeno šolanje in nepripravljenost na spremembe. Mlajša sogovornika iz srednje generacije pa svojim zastavljenim ciljem zaenkrat sledita. Vsi posamezniki iz starejše generacije pa so se soočili z nedoseganjem življenjskih ciljev. Tudi oni so si zase želeli drugačne poklice, vendar so bile ovire veliko bolj kompleksne. Sicer pa se je starejša generacija z nedoseženimi življenjskimi cilji spoprijela tako, da so se enostavno usmerili v druge poklice in tako poskrbeli za svoje preživetje. Seveda je ena od najpogostejših ovir pri doseganju življenjskih ciljev denar, na ženske pa so vplivale tudi družbene ovire, saj se ženske takrat niso šolale. Sploh pri izobraževanju je torej opazen velik napredek žensk, saj sedaj ni več družbenih ovir za šolanje. Na žalost pa ostaja velika ovira v mnogih družinah predvsem finančno stanje, šolanje je sicer za tiste, ki prebivajo v Ljubljani, res skoraj zastoj, za vse dijake in študente, ki pa so se odločili za izobraževanje izven njihovega kraja prebivališča, in za njihove družine pa je lahko izobraževanje velik strošek, najsibo to za ženski ali moški spol. Opaziti pa je tudi večje življenjske cilje žensk, saj si zastavljajo vedno zahtevnejše in višje cilje, ki zahtevajo tudi višjo izobrazbo in posledično prejemajo tudi višje plače, kar je v prid ženski emancipaciji. Obenem pa si ženske poleg kariere želijo tudi družino. Od leta 1970 je namreč vse več izobraženih žensk, ki si zastavljajo visoke karijerne cilje in zasedajo poklicna mesta, kjer so včasih prevladovali moški. Še vedno pa je od žensk pričakovano, da bodo poleg kariere usklajevale tudi materinstvo oziroma družinsko življenje. Uveljavljene tradicionalne spolne vloge torej vplivajo tudi na ženske, ki se sedaj odločajo za atipičen življenjski potek. Od žensk se tudi pričakuje, da bodo ob morebitni bolezni otroka one vzele bolniško

odsotnost z dela, če pa se mora družina zaradi boljših službenih priložnosti moža preseliti, je od ženske pričakovano, da se bo s tem strinjala in podprla svojo družino in moža. Avtor tudi navaja, da v primeru egalitarnih prepričanj moškega ali ženske le ta pogosto vodijo v nekonvencionalno izbiro poklica oziroma v nekonvencionalno zastavljene življenjske cilje. Na odločanje žensk za nekonvencionalne cilje delujejo tudi faktorji kot so: zaposlene matere, podporni očetje, starši, ki so visoko izobraženi, in pozitivni ženski vzori (Brannon, 1999).

Opazila sem veliko zadržanost pri vprašanju, kakšni so moški ali ženske in kaj se v družbi pričakuje od moških in kaj od žensk. Moški naj bi bili po mnenju mlajše generacije še vedno finančno stabilni, izražali naj bi zanimanje za tehniko in šport. Srednja generacija dodaja, da moškimi veliko pomeni dober izgled, dober avto in dobra zaposlitev. Starejša generacija pa se je s svojimi odgovori približala prvim vlogam moškega, saj naj bi skrbel za urejenost okolice doma, v samem domu pa naj bi skrbel za gretje. Presenetljivo je, da je to mnenje ženske sogovornice in da moška sogovornika navajata, da so moški v današnji družbi veliko bolj vpeti v gospodinjstvo in vzgojo otrok in se tudi sama dva strinjata, da je prav tako. Eden od sogovornikov mi pove, da mu žena pogosto ne dovoli pomagati, ker sama misli, da on ne zna opraviti opravila na način, kot ga opravi ona in ga zato raje opravi sama. Zastavlja se mi vprašanje, če ženske starejše generacije resnično potiskajo moške izven doma in raje same prevzemajo gospodinjska dela v notranjosti. Ali je to posledica spolno stereotipnega načina vzgajanja, so ženske ta opravila vzela za svoja in se s pričakovanji strinjajo in poistovetijo? Odgovor na to vprašanje pa se ponudi v nadaljnjem pogovoru o gospodinjskem delu, saj je družbena vloga pomenila tudi družbeno sprejetost in veljavo žensk.

Sogovorniki so namreč samostojno povezovali ženske z opravili, ki naj bi jih opravljale ženske. Zelo hitro se je razvil pogovor o skrbstvenem delu in o gospodinjskih opravilih. Če pa se ženske oddaljijo od teh spolno stereotipnih vlog, pa so pogosto označene kot sebične, sploh če imajo družino, potem morajo zanjo poskrbeti. Zaskrbljujoče je, da je ta podatek navedla ženska. Iz tega podatke je razvidno tudi dejstvo, da so ženske ožigosane, če postavijo skrb zase na prvo mesto. Če za trenutek sledim prepričanju mnogih, ki menijo, da je za ženske pomembno opravljanje skrbstvenega dela, se čudim prepričanju, da morajo ženske poskrbeti najprej za vse ostale in šele nato zase. Kako lahko kvalitetno skrbijo za ljudi okoli sebe, če se same ne počutijo dobro, bodisi zaradi počutja ali kakšnega drugega dejavnika? Takšna prepričanja so za ženske uničujoča, saj pogosto vodijo do izgorelosti zaradi preobremenjenosti. Skrbstveno delo je namreč še vedno zelo spolno specifično delo. Vključevanje moških v delitev dela v zasebni sferi poteka veliko počasneje kot vključevanje

žensk v javno sfero oziroma v trg dela. Najnovejši podatki kažejo, da naj bi se moški za skrbstveno delo odločali, ko so starejši oziroma ko zaključijo s svojim delom v javni sferi.

Dominantne socialne konstrukcije moškosti in ženskosti ki vplivajo na skrbstveno delo se torej niso močno spremenile, nasprotno, spremenile so se okoliščine. Usklajevanje delovnega in družinskega življenja je namreč postal koncept, ki je vpleten v programe enakih priložnosti, le ta pa spodbujajo enakomerno delitev dela med moške in ženske. Vendar pa se je koncept usklajevanja delovnega in družinskega življenja čez čas malce spremenil in se usmeril v ustvarjanje in omogočanje fleksibilnih delovnikov za ženske, zato da bi lažje uskladile delovno in družinsko življenje. Cilj delodajalcev je torej vzdrževanje aktivne udeležnosti žensk na trgu dela, zelo malo pozornosti pa se namenja vzpodbujanju moške udeležnosti pri enakomerni delitvi dela v zasebni sferi. Posledično se ustvarjajo norme, ki od žensk zahtevajo udeležnost v neplačanem skrbstvenem delu, medtem ko moška vključenost še vedno ostaja opsijska. Poleg tega pa je skrbstveno delo še vedno videno kot naraven atribut ženskosti, medtem ko je moška vpletenost v skrbstvenem delu videna kot feminizacija moškosti (Hrženjak, 2011, str.7). Od žensk pa se poleg skrbstvenega dela pričakuje še vitkost, uspešnost, samostojnost, urejenost, emancipiranost, poleg tega pa naj bi skrbele še za gospodinjstvo. Še eno od problematičnih prepričanj se nanaša na osebe, ki način oblačenja razumejo kot povabilo za spolni odnos, še vedno namreč mnogokrat slišimo v družbi, da si je ženska sama kriva za spolni odnos, ki se je zgodil brez konsenza ženske, saj je bila pomanjkljivo oblečena.

Sogovorniki so navedli, da se v današnji družbi od moških pričakuje, da bodo bolj vključeni v vzgojo otrok, v istem hipu, pa je ponovno ena od sogovornic iz srednje generacije navedla, da je od ženske odvisno, koliko ji bo uspelo vplesti moškega v zasebno sfer in sogovornica iz starejše generacije se z njo strinja. Tukaj opažam največji razkorak med mlajšo generacijo in drugima dvema, saj ženske ponovno odgovornosti moških pogojujejo s prizadevanjem žensk. Lahko se vrnemo na točko ob porodu, kjer mnogi sklepajo, da ženska bolje ve od moškega kako skrbeti za otroka. Zakaj? Ker ga je devet mesecev nosila v svojem telesu? Ker naj bi to instinktivno vedela? S takim zgodovinskim prepričanjem so moški avtomatično odstranjeni iz diskurza in praktične skrbi za otroka, vendar je bolj zaskrbljujoče, da to odrinjenost in posledično večjo obremenjenost same sebi nakopljejo prav ženske same.

Sogovornica B opozori na še eno nedoslednost ženk, ki gre tokrat v smeri enakovrednosti. Vse več je namreč žensk, ki si želijo biti enakovredne moškim in za nekatere moške je

opravljanje ženskih del že samoumevno. Sogovornica pa opaža, da mnogo žensk ni pripravljenih na prevzemanje nekaterih moških del, sploh če so ta dela bolj tehnične narave ali pa so težja fizična dela pa naenkrat raje uporabijo izgovor, da je to vendarle moško delo. Ne zagovarjam dejstva, da bi ženska morala početi vse, vendar pa je v procesu premikanja proti enakovrednosti in enakopravnosti med moškim in žensko zaželeno, da tudi ženske poskusijo moškim vsaj pomagati pri njihovih opravilih. Glede na podatke mlajše generacije pa naj bi bil opazen napredek pri zaposlovanju in razbremenjevanju žensk pri opravljanju domačih opravil.

Sogovorniki se z družbenimi spolnimi pričakovanji ne poistovetijo oziroma se le delno poistovetijo. Ob naštevanju razlogov, zakaj se ne poistovetijo z družbenimi pričakovanji lahko razberemo, kako zelo ozko usmerjena so pravzaprav družbena pričakovanja in kako zelo jasno začrtajo lik ženske in moškega. Odstopanja lahko opazimo že pri glasbenem okusu, spolni usmerjenosti in količini opravljenih domačih opravil. Kot se je izrazil eden od sogovornikov iz srednje generacije, se lahko strinjam z njegovo trditvijo, da družbena pričakovanja posameznika dušijo, saj je z vsakim odstopanjem v nevarnosti, da bo zaradi svoje edinstvenosti etiketiran, v najhujšem primeru celo odrinjen na družbeni rob. Iz tega lahko izluščimo dejstvo, da je današnja družba, kljub manjšim napredkom še vedno zelo ne heterogena in izključujoča.

Mlajša generacija je izkazala željo, da bi svoje otroke vzgajali strukturirano, dogovorno in da bi tekom odraščanja otrokom izkazali ljubezen in jih učili sprejemanja drugačnosti ter sposobnosti samostojnega razmišljanja. To kaže na željo po eliminiranju družbenih pričakovanj, kar pomeni, da mlajša generacija družbena pričakovanja reflektira in preoblikuje dele družbenih pričakovanj, s katerimi se ne strinja.

Od svojih staršev pa bo mlajša generacija v svojo vzgojo prenesla vzorce, ki poudarjajo pomembnost šolanja, posameznikovega zdravja, sprejemanja otrokove identitete in sposobnost razreševanja konfliktov. Opaziti je, da so zamrli vzorci, ki so se včasih pričakovali od otrok, kot so na primer pridnost, ubogljivost in prijaznost.

Velika večina sogovornikov soglaša, da jim spol otroka ni pomemben, dva sogovornika pa si vseeno želita sina, čeprav ne prepoznavata izvora svojih želja. Sogovorniki iz starejše generacije pa spola svojih otrok sploh niso vedeli pred rojstvom, saj takrat še niso imeli aparatov, ki bi omogočali prepoznavanje spola nerojenega otroka. Po večini si posamezniki želijo le, da bi bili njihovi otroci zdravi.

Glede na uporabljeno metodologijo svojih pridobljenih rezultatov ne morem posplošiti na celotno populacijo, saj vzorec vsake generacije zajema le dva moška in dve ženski. Rezultati bi lahko bili tudi drugačni, če bi v vzorcu mlajše generacije sodeloval posameznik, ki je že redno zaposlen. Prav tako bi lahko bili rezultati drugačni, če bi v vzorcu srednje generacije sodelovala brezposelna oseba ali v vzorcu starejše generacije sodeloval posameznik, ki dela za polovični delovni čas. Če izvzamem omenjene pomanjkljivosti vzorca pa menim, da je vzorčenje prineslo veliko mero heterogenosti, saj sem k sodelovanju pritegnila osebe, ki imajo različne stopnje izobrazbe, ki se razlikujejo po starosti in spolu in spolni usmerjenosti. Ostalo uporabljeno metodologijo pri raziskavi označujem kot ustrezno, saj sem preko vnaprej sestavljenega vprašalnika uspela usmerjati intervjuje v želeno smer, hkrati pa sem pridobila večino informacij, ki sem jih želela pridobiti. Želim si, da bi v vprašalnik dodala še kakšno vprašanje več o pripravljenosti sogovornikov pri udeležanju družbenih sprememb oziroma na kakšen način oni prispevajo k družbenim spremembam. Kljub temu pa ocenjujem, da sem preko moje raziskave prišla do zanimivih rezultatov, ki sicer podpirajo družbene spremembe, vendar bomo tudi strokovni delavci morali prispevati k novim družbenim tokom in jih v skladu z stroko prenesti tudi v svoje praktično delo.

6. Sklepi

Če torej odgovorim na raziskovalna vprašanja, ugotovimo, da je proces uspoljenja v vseh generacijah skupek različnih dejavnikov, ki jih otroci občutijo med odraščanjem, vendar pa se vsebina teh dejavnikov med generacijami spreminja. Na starejšo generacijo je veliko bolj vplivala družba ter okolje, v katerem so posamezniki živeli, medtem ko se pri mlajši generaciji veliko bolj občuti vpliv vzgoje ter podporne socialne mreže. Na splošno je videti, da o procesu uspoljenja veliko bolj razmišlja mlajša generacija, saj prepozna pomembnost in vpliv uspoljenja na življenje posameznika.

Podobno lahko trdim tudi za odražanje procesa uspoljenja na življenje posameznikov. Za starejšo generacijo je bil vpliv okolja zelo pomemben dejavnik, saj se ženske na primer takrat niso izobraževale, temveč so to počeli moški. Posledično so ženske prevzele stereotipne ženske spolne vloge in skrbele za otroke in gospodinjstvo, zaradi obsega udejstvovanja v zasebni sferi, pa so se v javni sferi udejele v poklicih kot so: administracija, strežba ter prodaja. Medtem ko je mlajša generacija odraščala veliko bolj neobremenjeno z družbenimi pričakovanji oziroma so se pričakovanja družbe spremenila že v tolikšni meri, da je sedaj tudi od žensk pričakovano da se izobražuje in posledično si zastavljajo tudi višje življenjske cilje, so za svoje delo več plačane kot ženske v preteklosti, torej so lahko tudi bolj samostojne. Mlajša generacija je zaradi izobraženosti tudi bolj kritična do družbenih pričakovanj in jih ne le slepo prevzema, temveč o njih razmišlja in zavrača dele, s katerimi se ne strinja.

Starejša generacija je pri razlikah med spoloma zelo razdeljena, saj kaže, kot da ženske resnično še vedno pričakujejo delitev opravil na ženska in moška opravila oziroma se pogosto raje odločijo, da bodo opravila opravile same, ker menijo, da jih moški ne bodo opravili na enak način kot one. Nasprotno pa je moški spol izrazil, da si želi večje enakovrednosti, da so pripravljeni na spremembe, je pa še vedno zaznati neko prepričanje, da so moški bolj trdni, ženske pa bolj občutljive narave. Mlajša generacija pa razlike med spoloma opredeljuje na način, da jih lahko povežemo z diskriminacijo na podlagi spola. Opažajo namreč vidike, kjer bodo potrebne še korenite spremembe, da bi se razlike med spoloma lahko zgladile, predvsem na področju plačilne diskriminacije in povezovanja žensk ter njim "naravnega" skrbstvenega dela.

Moški sogovorniki iz starejše generacije svojih spolnih vlog presenetljivo ne sprejemajo, medtem ko ravno ženski sogovorniki iz starejše generacije svoje spolne vloge sprejemata. V

srednji generaciji je že občutiti večji odklon od družbenih spolnih vlog, saj si želijo bolj upoštevati edinstvenost posameznika in prepoznati dušec efekt spolnih vlog in družbenih pričakovanj. Največji odklon in kritičnost do tradicionalnih spolnih vlog je opaziti pri najmlajši generaciji, saj se na mnogih točkah ne poistovetijo s spolnimi vlogami in jih raje preoblikujejo v vzorce, ki se jim zdijo bolj sprejemljivi.

7. Predlogi

Glede na pridobljene rezultate predlagam naslednje:

- Potrebna so izobraževanja oziroma ozaveščanje na področju diskriminacije na podlagi spola. V izobraževalnem sistemu bi se morala mlajša generacija srečati z delavnicami na temo diskriminacije na podlagi spola. Mlade je potrebno ozavestiti o prepoznavanju diskriminacije ter o orodjih, s katerimi se lahko z diskriminacijo spopadejo. Pripomogli bi na primer letaki izobešeni po šolah in fakultetah, ki na kratko predstavijo problematiko, ukrepe in ponudijo kontakt preko katerega lahko oseba pridobi pomoč, če je potrebuje.
- Mladi starši bi morali začeti zavestno govoriti o načinu otrokove vzgoje, še preden je v mlado družino otrok rojen, saj otrok v proces uspoljenja vstopi po rojstvu. O samem procesu uspoljenja ter o načinu vzgoje bi lahko strokovni delavci s starši, ki pričakujejo otroka, spregovorili na primer na šoli starševstva. Pomembno je, da starši svoje otroke vzgajajo spolno nestereotipno, saj se v nasprotnem primeru otroci že v osnovni šoli posebej pa v srednji šoli vedejo spolno stereotipno, saj so že ponotranjili spolne stereotipe, ki so jih zaznavali pri starših.
- Preprečevanje diskriminacije na podlagi spola v prihodnosti je še posebej zelo pomembna tema na področju plačilne diskriminacije žensk. Delodajalci bi morali biti vzpodbujani k enakopravnem plačevanju moških in žensk. Za delodajalce bi bila koristna obvezna udeležba na konferencah o spodbujanju enakih možnosti, kjer spodbujajo k enakopravnosti med spoloma.
- Posamezniki, ki se izobražujejo za poklice, kjer bodo postali strokovni delavci na področju zdravstva, socialnega varstva in izobraževanja, morajo sami pri sebi razčistijo s svojimi prepričanji in predsodki. Ravno to so namreč osebe, ki imajo na življenja mladih velike vplive in je zatorej pomembno, da vzpodbujajo oba spola k večji družbeni enakopravnosti. Za strokovne delavce je tudi pomembno, da jasno izrazijo nesprejemanje diskriminacije, odločno bi se morali strokovni delavci opredeliti že pri manjši in vsakodnevni diskriminaciji na podlagi spola, saj ravno tako preprečujemo hujše nasilje, ki se lahko razraste iz začetnih diskriminatornih praks. Pomembna je tudi uporaba strokovnega jezika, ki ne zajema spolno stereotipnih pripomb in humorja ter da svoje uporabnike opolnomoči in se izogibajo spolno stereotipnim pričakovanjem.
- Družbeni diskurz o diskriminaciji med spoloma in o spolnih vlogah mora ostati živ in tekoč, saj se bo le na ta način lahko preoblikoval. Govor o razlikah med spoloma mora

postati javen in sprejemljiv, da pa bi do tega lahko prišlo, morajo posamezniki, ki spadajo tudi v starejše generacije, pri sebi reflektirati pomen spolnih vlog oziroma se začeti o njih sploh spraševati, saj se nekateri sogovorniki do sedaj o spolnih vlogah sploh niso razmišljali. Pomagalo bi tudi zbiranje žensk v skupnosti, saj bi tako pridobile močnejši glas, še večjo legitimnost pa bi pridobile, če bi jih podprli tudi moški. Skupnost je tudi odlična priložnost za organizirane seminarje, okrogle mize, združevanje in zbiranje idej, kako napredovati skozi ta družbeni problem in obenem ozaveščati in izobraževati ženske, saj je ravno vedenje žensk eden od pomembnejših dejavnikov pri reševanju spolnih neenakosti.

- Starejša generacija lahko pripomore k preseku tradicionalnih družbenih vlog, ki jih je utelešala večino svojega življenja na ta način, da spodbuja moške in ženske, da si medsebojno pomagajo, da jasno spregovorijo o preobremenjenosti žensk s skrbstvenim delom in da moškim ne preprečujejo vključevanja v skrbstveno delo.

8. Uporabljena literatura

1. Adichie, C.N. (2017). *Vsi moramo biti feministi*. Ljubljana : Sanje.
2. *Aktivni. Vsi : smernice za odpravljanje stereotipov ter krepitev enakosti žensk in moških* (2017). Ljubljana : Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
3. Benokraitis, N.V., & Feagin, J.R. (1995). *Modern sexism : blatant, subtle, and covert discrimination*. Englewood Cliffs : Prentice Hall.
4. Bošnjak, M., Cerar, M., Kmecl, A., Kogovšek, N., Kuzmanič, T., & Strojan, T. (2005). *Enakost in diskriminacija : sodobni izzivi za pravosodje*. Ljubljana : Mirovni inštitut, inštitut za sodobne družbene in politične študije.
5. Bourdieu, P. (2010). *Moška dominacija*. Ljubljana : Sophia.
6. Brander, P., Gomes, R., Cardenas, C., Taylor, M., & Vicente Abad, J. (2006). *Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih : izobraževalni priročnik : vsi drugačni, vsi enakopravni - evropska mladinska kampanja proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti*. Ljubljani : Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino.
7. Brannon, L. (1999). *Gender : psychological perspectives*. Boston : Allyn and Bacon.
8. Cankar, F., Milekšič, V., & Slivar, B. (2004). Vloga in pomen spolnih stereotipov v samopodobi učencev in učenk. *Anthropos*, 36(1/4), 315-326.
9. Cornwall, S. (2012). Recognizing the Full Spectrum of Gender? Transgender, Intersex and Futures of Feminist Theology. *Feminist Theology: The Journal of the Britain & Ireland School of Feminist Theology*, 20(3), 236-241.
10. De Beauvoir, S. (2013). *Drugi spol*. Ljubljana : Krtina.
11. Dolenc, D., Miklič, E., Razpotnik, B., Šter, D., & Žnidaršič, T. (2013). *Ljudje, družine, stanovanja : registrski popis 2011*. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije.
12. Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja. (2016). *Kratek povzetek projekta »Z mediji naproti nestereotipnemu poročanju o nasilju nad ženskami in nasilju v družini«*. Pridobljeno 02.05.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/NVO2016DrustvoSOS.pdf
13. Eurobarometer (2010). Gender equality in the EU in 2009. Pridobljeno 26.04.2018 s http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_326_sum_en.pdf
14. Fausto-Sterling, A. (2014). *Biološki/družbeni spol : biologija v družbi*. Ljubljana : Krtina.

15. Haralambos, M., & Holborn, M. (1995). *Sociologija : teme in pogledi*. Ljubljana : DZS.
16. Harkness, S.K., & Hall, D.L. (2010). The Future of the Gender System : An Interventionist Approach. *Social Psychology Quarterly*, 73(4), 339-340.
17. Hoyer, S., & Stjepanovič, A. (1997). Spolna vzgoja mladostnikov. *Obzornik zdravstvene nege*, 31(3/4), 147-153.
18. Hrženjak, M. (2010). (Neformalno) skrbstveno delo in družbene neenakosti. *Teorija in praksa*, 47(1), 156-171.
19. Hrženjak, M. (2011). Introduction. V M. Hrženjak (ur.), *Politics of care* (str.7-16). Ljubljana : Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies.
20. Inštitut za mladinsko politiko. (b.d.). *Kažipot mladim do enakosti spolov*. Pridobljeno 02.05.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/NVO2017PovzetekMladinski.pdf
21. Irigaray, L. (1995). *Jaz, ti, me, mi : za kulturo različnosti*. Ljubljana : Znanstveno in publicistično središče.
22. Kazenski zakonik (KZ-1) (2008). Ur. l. RS, 50/2012, 6/2016, 54/2015, 38/2016 in 27/2017.
23. Kobal, D. (2000). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
24. Koletnik, A., Grm, A., & Gramc, M. (2015). *Vsi spoli so resnični : transspolnost, transseksualnost in cispolna nenormativnost*. Ljubljana : Društvo informacijski center Legebitra.
25. Kuhar, R. (2001). *Mi, drugi : oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana : ŠKUC.
26. Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija : ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana : Založba /*cf.
27. Leskošek, V., Urek, M., & Zaviršek, D. (2010). *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih : končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta*. Ljubljana : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
28. Lippmann, W. (2004). Gli stereotipi. V S.Cristante (ur.), *L'onda anonima. Scritti sull'opinione pubblica di Tocqueville, Lippmann, Tönnies, Allport, Lazarsfeld, Habermas, Luhmann, Bourdieu, Noelle-Neumann, Landowski* (str. 43-55). Roma : Meltini.

29. MacLeod, D. (1998). The gender divide. V C. Donnellan, (ur). (1998). *Equal opportunities* (str.32-33). Cambridge : Independence.
30. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.a). *Kaj je enakost spolov?* Pridobljeno 03.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/kaj_je_enakost_spolov/
31. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.b). *Projekti iz sredstev EU*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/
32. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.c). *Odklikni!*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/odklikni/
33. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.č). *Vključi vse*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/vkljucivse/
34. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.d). *Aktivni vsi*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/aktivnivsi/
35. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.e). *Integracija načela enakosti spolov - strateško*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/integracija_nacela_enakosti_spolov_stratesko/
36. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.f). *Doseči enakost v raznolikosti*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.arhiv.uem.gov.si/si/delovna_podrocja/integracija_nacela_enakosti_spolov/doseci_enakost_v_raznolikosti/index.html
37. Mirovni inštitut. (b.d.). *Enakost spolov in mediji*. Pridobljeno 02.05.2018 s
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/NVO2014MI.pdf
38. Oakley, A. (2000). *Gospodinja*. Ljubljana : Založba /*cf.

39. Perry, D.G., & Pauletti, R.E. (2011). Gender and Adolescent Development. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 61-74.
40. *Peto in šesto periodično poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.* (2014). Pridobljeno 26.04.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/semek/CEDAW5in6.pdf
41. Rahilly, E.P. (2015). The Gender Binary Meets the Gender-Variant Child : Parents' Negotiations with Childhood Gender Variance. *Gender & Society*, 29(3), 338-361.
42. Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper : Založba Annales.
43. Rener, T., Švab, A., Žakelj, T., & Humer, Ž. (2005). *Perspektive novega očetovstva v Sloveniji : vpliv mehanizma očetovskega dopusta na aktivno očetovanje*. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
44. Robertson Elliot, F. (1996). *Gender, family, and society*. Basingstoke: Macmillan.
45. Robnik, S. (2012). *Enakost spolov v družinskem življenju in v partnerskih odnosih*. Pridobljeno 26.04.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/druzina/RaziskavaEnakostSpolovPartnerstvo.pdf
46. Robnik, S. (ur). (2016). *Enakost spolov - (še) nedokončana zgodba : pregled razvoja na področju enakosti spolov v Sloveniji, 1991-2016*. Ljubljana : Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
47. Šircelj, M. (2006). *Rodnost v Sloveniji od 18. do 21. stoletja*. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije.
48. Štular, S. (1998). Družbena konstrukcija spolne identitete. *Teorija in praksa*, 35(3), 441-454.
49. Švab, A. (2000). Poti in stranpoti novih očetovskih identitet : nekaj misli o sociološki interpretaciji novega (postmodernega) očetovstva. *Teorija in praksa*, 37(2), 248-263.
50. Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS 33/1991-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a.
51. Varuh človekovih pravic Republike Slovenije. (1948). *Splošna deklaracija človekovih pravic*. Pridobljeno 03.05.2018 s <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>

52. Vode, A. (1998). *Spol in upor*. Ljubljana : Krtina.
53. Wiseman, M., & Davidson, S. (2012). Problems with binary gender discourse : using context to promote flexibility and connection in gender identity. *Clinical Child Psychology And Psychiatry*, 17(4), 528-537.
54. Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM) (2002). Ur. l. RS 59/2002, 61/2007 – ZUNEO-A in 33/2016 – ZVarD.
55. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS 16/2008, 68/2016 in 54/2017 – ZSV-H.
56. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1) (2014). Ur. l. RS 26/2014, 90/2015, 75/2017.
57. Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) (2016). Ur. l. RS 33/2016 in 21/2018 – ZNOrg.
58. Zveza Romov Slovenije. (b.d.). *Projekt: Zoralipe romane žuvjengru – Opolnomočenje romskih žensk*. Pridobljeno 02.05.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/NVO2015PovzetekZvezaRomov.pdf
59. Žakelj, T., & Švab, A. (2009). Usklajevanje dela in družine : med zakonodajnimi spodbudami in vsakdanjim življenjem. *Socialno delo*, 48(4), 215-226.
60. Žalar, A., Leskovšek, E., Čeh, F., & Cugmas, M. (2012). *Spolna vzgoja v okviru vzgoje za zdravje v slovenskih srednjih šolah*. Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
61. Ženski lobi Slovenije. (b.d.). *Projekt Protikrizni ukrepi in enakost spolov*. Pridobljeno 02.05.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/NVO2013ZenskiLobi.pdf

9. Priloge

9.1 Vprašalnik

1. Se spomnite, kako ste bili vzgajani kot deklica/fant? Kakšna sporočila ste prejeli kot deklica/fant? Se vam zdi, da so vas vzgajali podobno ali drugače kot vaše vrstnike? Če se vam zdi, da so vas vzgajali drugače kot druge, mi lahko o tem poveste kaj več?
2. Se spomnite, da ste kdaj želeli delati kaj drugače, kot je bilo primerno za vaš spol? Kaj je bilo to, kar ste si želeli delati drugače? Ste pri svoji želji vztrajali ali ste se prilagodili okolici? Kako so se na to odzvali domači? Kako pa so se na to odzvali vaši vrstniki? Kako ste se učili svojih spolnih vlog?
3. Če vas ne bi nič omejevalo, kakšne bi bile vaše ambicije o tem, kaj si želite postati v življenju? Kaj vas je pri tem oviralo? Kako so se starši odzivali na vaše ambicije? Kako pa vrstniki?
4. Kako boste/ste izbrali svojega partnerja/partnerico? Kaj vam je v partnerstvu pomembno in kaj od partnerstva pričakujete? Kaj menite o enakopravnosti v partnerstvu? Kako si s partnerjem razdelita opravila? Kako je do te delitve opravil prišlo? Kaj si mislite o vašem načinu razdeljevanja opravil?
5. Kaj si mislite o svojem spolu? Kaj si mislite o nasprotnem spolu?
6. Kaj vam je pomembno pri vzgoji otrok? Se vam zdi pomembno, kakšnega spola bo/je vaš otrok? Zakaj? Kaj bi od svojega otroka pričakovali, če bi bil moškega spola in kaj če bi bila ženskega spola?
7. Kakšna so po vašem mnenju trenutna družbena pričakovanja od vašega spola in kakšna do nasprotnega? Se s pričakovanji, ki veljajo za vaš spol, poistovetite in se z njimi strinjate?
8. Ste se kdaj počutili diskriminirano zaradi svojega spola? Kaj se je takrat zgodilo? Kako ste se odzvali? Se vam zdi, da boste kdaj v prihodnosti diskriminirani zaradi svojega spola? Zakaj? Kako se boste odzvali?

9.2 Zapisi intervjujev

Za potrebe izdelave diplomske naloge je bilo opravljenih dvanajst intervjujev, kot primer zapisa intervjuja in obdelave podatkov pa prilagam enega. Izjemoma je priloženo celotno odnosno kodiranje vseh intervjujev, saj prikazuje odnose med vsemi pridobljenimi podatki.

Zapis intervjuja B

Podatki o intervjuju:

- Kraj srečanja: Ljubljana
- Dan srečanja: 14.11.2017
- Trajanje intervjuja: 23 minut

Podatki o vprašancu:

- Spol: Ženska
- Starostna skupina: mlajša generacija
- Poklic/izobrazba: Študentka Univerze v Ljubljani

1. Se spomniš, kako si bila vzgajana kot deklica?

Ja po mamini strani, ker sta starša ločena, po mamini strani je bila bolj tradicionalna, (B1) kak je prišu očim k nam domou, še zdaj je tako, da z mamo pucave, kuhave, paziva na brata pa sestro. (B2) Moj oče me je pa vzgajal v dečka. (B3)

Kaj to pomeni, da te je oče vzgajal v dečka?

Ja nevem, me je recimo pri petih letih vpisal na trening borilnih veščin, (B4) ka je moja babico kap ruklna, ket to pač te ni za punčke ne, (B5) pa kaj pa še, ja z njim sem hodla ribe lovit, (B6) pa na vse tekme športne me je z vleku, vse možne. (B7)

Pa si si ti takrat tega želela?

Ja meni je blo to takrat super, (B8) smem še zdaj bolj taka no, da jaz sovražim roza barvo. Vidit je nemrem. (B9)

Kakšna sporočila si prejela kot deklica?

Jah rozna za deklice, (B10) modra za fantke, (B11) pač tista čist tradicionalna. (B12)

Torej si od obeh staršev prejerala tradicionalna sporočila?

Ja pač s strani babice pa mami pa dedka. (B13) Oče je pa pač vedno pravu, da nej delam, kar meni paše ne. (B14)

Se ti zdi da so te vzgajali podobno ali drugače kot tvoje vrstnike?

Podobno. Ker živimo na vasi in je to tak, pač še vseeno je vzgoja dosti bolj tradicionalna kot v mestu. Pač Prekmurje celo je še dosti za svetom. (B15)

2. Se mogoče spomniš, da si kdaj želela delati kaj drugače, kot je bilo takrat primerno za deklice? Nekaj stvari si sicer že naštela, mi lahko poveš kaj več?

Ja, te me je ubistvu babaica iz kljubovanja vpisala na balet in sm vbistvi trenirala tekvando in balet istočasno (B16) in po enem časi sem prekla, da je dovolj in sem pustila balet, (B17) je bla zelo besna na mene, ker me je hotla prepičat, da sem deklica ampak se nisem pustila. (A18)

Kaj je bilo to, kar si si ti takrat želela delati drugače?

Takrat sem se čist vrgla v svet borilnih veščin in jih treniram še zdaj ne. (B19)

Torej si pri svojih željah vztrajala in se nisi ozirala na okolico?

Ja, ja sem bla zelo vztrajna in sem še danes. (B20)

Kako so se na to odzvali domači?

Ja čez čas se je sprijaznila, sej ji drugega ni preostalo. (B21) Moj oče je bil čist navdušen in je vsem ponosno razlagal "To je moja hči!", (B22) mama pa se je tud sprijaznila in sprejela. (B23) Pa sej verjetno je blo še dosti malenkosti, ko sem ve vprla, (B24) s katerimi so se domači pač sprijaznili, ker sem bla kot otrok zlo vztrajna in trmasta. (B25)

Kako pa so se na tvoje zanimanje za drugačne aktivnosti odzvali tvoji vrstniki?

Ja med deklicami so me sigurno gledale mal po strani (B26), ker sem se že kot otrok bolj špilala z lego kockami. (B27) Jaz do desetega leta sploh nisem mela nobene barbike. (B28)

Pa je tu ostalo samo pri gledanju postrani, ali so svoje mišljenje izrazile še na kakšen drugačen način?

Ma ene so me gledale postran, (B29) ene so mi praule ti pa nisi punčka, si fantek, (B30) no potem sm jo pa enkrat res bolj močno porinla vstran pa je bla pol tiho ka je res vidla ne, da sem mogoče res bolj fantek. (B31)

Kako pa si se učila svojih spolnih vlog?

Joj, ne vem. Nekako u smislu "go with the flow". Pač sem jih ponotranjila iz okolja. (B32)

3. Če te ne bi nič omejevalo, kakšne bi bile tvoje ambicije o tem, kaj si želiš postati v življenju?

Ma sej tu ge sam mi je čist ok zdaj, sem vseeno prišla do toga kar si sama želim, (A33) ne glede na to, kdo me je omejeval recimo. (A34) Že to je, k sm šla prvo v poklicno šolo, k nisem mela nobene možnosti it kamorkoli naprej, ker je bila triletna in že to, k sm šla na maturitetni tečaj, kjer so me gledali postrani, kao ne moreš ti toga z eno frizersko ne. (A35) No in že s trme sem ga naredla, in pol sem tak šla naprej študirat kar me veselil ne. (A36) Čeprav moj očim še vedno ni navdušen nad tem pa je minilo že pet let nej. (B37)

Aha, dobro, kaj pa bi izpostavila kot glavno oviro v tem procesu?

Očim in mogoče malo družba naokrog, (B38) ker so vsi pričakovali da bom doma prevzela posel, (B39) ker je tudi mama frizerka nej, in so nekak kar predvidevali, da ker mam končano frizersko, da bom tudi jaz ratala frizerka. (B40)

Kako pa so se starši odzivali na tvoje ambicije?

Ja oče je biu čist naudušen, (B41) mama je bla skeptična če bom zmogla, pa naj premislim, (B42) zdaj ej pa čist ok, (B43) očim pa kaj bom s študijem, sej imaš frizersko, (B44) kaj boš nam zdaj denar odžirala, (B45) čeprav se preživljam čist sama, ne vem kje je to pobrau. (B46) Ma ga žuli to, ka ni zdej doma nobenega ki bi pucou pa peglou, pa na deco pazu. (B47)

Kako pa so se odzvali vrstniki? So te podprli?

Ja, pač tisti s kerimi sem si bila v prijateljskih odnosih, (B48) kdo pa ne pa itak nima kaj iskat okol mene. (B49)

4. Aha, dobro. Kaj pa takrat, ko si pričela romantično razmerje z partnerjem? Kako si zbrala partnerja? Na podlagi česa, kaj ti je bilo pomembno?

Ja dosti dam na vrednote, (B50) ka je pošten, (B51) prijazen, (B52) spoštljiv (B53) recimo, mislim ka ga zbiram dost v principu kak moj oče, (B54) kar se mal hecno zdi. (B55) Jaz mam z očetom zlo dober odnos (B56) in mislim da sem pri fantu vedno iskala lastnosti, k jih ima on. (B57) Pač on je takoj pripravljen pomagati, je zelo prijazen, spoštljiv, (B58) on v življenju ne bi recimo ženske udaru, v življenju ne. Pač ima ene lastnosti, k jih iščem v fantu recimo. (B59)

Kaj pa ti je v partnerstvu pomembno in kaj od partnerstva pričakuješ?

Spoštovanje, (B60) pa da si si enakovreden, (B61) pa da partner ne pričakuje tradicionalnosti od mene, (B62) da ženska čisti pa pere pa lika on pa nevem (B63) na kavču leži pa dvigne noge, ko gre ona mimo s sesalcem. (B64)

Kaj menite o enakopravnosti v partnerstvu?

Da je zelo pomembno. (B65) Pa pač tak no, da se mata rada, (B66) da si zaupata, (B67) da sta si v fsem enakovredna. (B68) Pač jest sem prejšnje poletje menjala gume na avtu. (B69)

No ravno to me zanima, kako si s partnerjem razdelita opravila?

Ma glede na čas ponavadi, kak kdo lahko kej naredi, če sem pri njem, pa da delam čez vikend nekaj za fax, pa pravi on ti delaj, pa bom jaz kosilo naredu, potem kasneje pa če more on nekam it pa pač jaz pospravim ne. (B70) Oba delava več al manj vse. (B71)

Kako je do te delitve opravil prišlo?

Ne, ne čist naravno on je že odrastel v taki družini, kjer je mama delala tri izmene, oče je pa pač mogu kuhat ne, pa sej tudi on je delau no, ampak on je delau nekje, k je imel dosti bolj fleksibilen delovni čas. (B72) In on je odraščal tako, da je bilo to čist normalno in potem je tudi nama tako postalo čist običajno. (B73)

Kaj si misliš o vajinem načinu razdeljevanja opravil?

Meni je super in sem z njim zadovoljna. (B74)

5. Mi lahko poveš, kaj si misliš o svojem spolu?

Ma meni je čist tak ok. Ne vem kaj bi povedla. Mi je ok spol, v katerem sem no. (B75)

Kaj pa na splošno o ženskah?

Joj, to bo zdaj tak tolik proti feministično, se mi zdi da smo v okolju kjer se poudarja, da smo ženske enakopravne, praktično bi lahko res ble ampak same z enimi stvarmi tak vlečejo nazaj, (B76) že nevem, njim

se zdi čist samoumnevno, da moški gre pa posodo opere, (B77) a da bi pa one šle pa pokosile travo je pa že bav bav, ker to je moško delo. (B78) To mi je mal tak, še vseeno se znajo dostikrat zagovarjat ja sej sem ženska pa nemrem no. (B79)

Kaj si misliš o moških?

Ma oni so pa dostikrat pa preponosni, (B80) da bi šli kej delat, nekej kar se ne tiče tiste tradicionalne podobe moškega ne, (B81) že jokati jim je izpod časti. Ker so oni moški in je jočejo. (B82)

Zakaj pa misliš, da je do tega prišlo?

Družba (B83) pa pač vzgajani so tako bili in jim je to čist samoumnevno (B84) ka so pač moški tisti močni, (B85) ženske so pa nežne dušice, (B86) ki jih je treba zaščititi in pomagati, ker same boge revice ne zmorejo. (B87)

6. Kaj ti bo pomembno ko boš vzgajala otroke?

Da jih vzgojim tak da bodo znali razmišljati s svojo glavo. (B88) Pač tak, da bodo vedli da majo lahko radi karkoli, (B89) pa da se lahko opredelijo kot želijo, (B90) pa da bodo lahko delali kar želijo, (B91) pač tak, da ne gledajo na pričakovanja družbe, (B92) pa da se bodo zavedali, da jih bom kot starš še vseeno podprla pa mela rada pa tak. (B93)

Se ti zdi pomembno, kakšnega spola bo tvoj otrok?

Ne. Eni mi je popolnoma fseeno. (B94)

Mi lahko poveš kaj več?

Jaz si želim veliko otrok! Štiri če bom le lahko, dečke in deklice, vse pač. (B95)

Ti bo pa vseeno tudi če bodo na koncu vsi enakega spola?

Ne, res ne, samo želim si veliko otrok. (B96) Važno mi je ka bodo zdravi. (B97)

Pa bi od svojih otrok imela drugačna pričakovanja če bodo moškega ali ženskega spola?

Pa nevem, mislim ka ne no. (B98) Pač vseeno je še nekej tega da žensko naučiš kako kosilo skuhat, ampak že pri brati delam to da ga tiram k štedilniki pa je fantek. Tak da ne, mislim da ne bi bilo nič drugače, pač naj vsi zanjo fse pa je. (B99)

7. Kakšna so po tvojem mnenju trenutna družbena pričakovanja do žensk in do moških?

Definitivno opažam, da so se spremenila, (B100) ka niso več tko stroga kot učasih, (B101) se pa vseeno od moških pričakuje, da bodo zaščitniki, da so močni (B102) in bog ne daj, ka bi mela ženska večjo plačo od njih. (B103) Ženske pa so še vseeno usmerjene in vključene v vzgojo otrok, (B104) opažam, da se nekatere ženske tak vržejo v vzgojo otrok, da so že preveč fpete vanjo in je za partnerja privilegij že to, če lahko sodeluje. (B105) Nekaterim partnerjem, ka pa so zlo aktivni v vzgoji otrok pa se družba čudi. (B106) Vloge so še fseeno deljene. (B107) Poznam primer iz naše vasi, kjer je partner tarča posmeha fseh na vasi, ker vsak dan skuha kosilo za famulijo. (B108) Vzgoja otrok, (B109) skrb za gospodinjstvo sta še vedno u ženski domeni, (B110) f moški domeni pa ostaja preživljanje družine (B111) in opravljanje teh težjih opravil okrog hiše. (B112)

Se s pričakovanji, ki veljajo za vaš spol poistovetiš in se z njimi strinjaš?

Delno. Tud jaz vseeno delam fsa zgoraj našteta "ženska opravila" ampak to še ne pomen, ka pričakujem, ka bo to naredil tudi moški. (B113) Meni sicer ni problem skuhati kosila, je pa zaželeno, da to zna storiti tud moški. (B114)

8. Si se kdaj počutila diskriminirano zaradi tega, ker si ženska?

To moram pa prav pomisliti. Prav diskriminirano ma ne, no ali pa ja. (B115)

Kaj se je takrat zgodilo?

Ko sem bila majhna sem želela iti na tekmovanje u borilnih veščinah. In ka ni bilo nobene deklice f moji kategoriji, me niso teli dat med dečke, ker sem deklica. Pa smo bili f isti starostni in težnostni kategoriji. In ka nisem smela tekmovati. (B116)

Kako si se odzvala?

Ja razjezila sem se nej, protestirala sem in odšla s tekmovanja. (B117)

Se ti zdi, da boš kdaj v prihodnosti diskriminirana zaradi svojega spola?

Upam da ne, ampak mislim, da se bo to zgodilo, ne da mislim, sem skoraj sigurna. (B118)

Zakaj?

Zaradi pričakovanj družbe. (B119) Ne vem točno kak, sem pa sigurna, da se bo to zgodilo. (B120) Sama si želim delati f zaporu, kjer po navadi sprejmejo moški kader in mislim, ka je zelo verjetno, ka ne bom prišla na željeno delovno mesto zaradi teka ka sem ženska. (B121) Lahko se zgodi tudi to, ka kot mama ne bom ustrezala tem idealom družbe, ka ne bom vzgajala svojih otrok tak tradicionalno, kot se to pričakuje. (B122)

Kako se boš odzvala? Kako si želiš odzvati?

Ne vem, bo zelo odvisno od situacije. (B123) Če se situacija odvija posamezno oziroma iz oči v oči, mislim ka lahk veliko rešiš s pogovorom, tak da pojasniš svoja stališča in pričakovanja. (B124) Vsak ima sicer pravico do svojega mnenja, ampak to še ne pomeni nej ka je lahko nekdo na podlagi mnenja ali spola diskriminiran. (B125)

9.3 Kodirni listi

9.3.1 Odprto kodiranje intervjuja B

Tabela B

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
B1	<i>Ja po mamini strani, ker sta starša ločena, po mamini strani je bila bolj tradicionalna,</i>	Tradicionalna vzgoja	Vpliv vzgoje	Odraščanje	Uspoljenje
B2	<i>kak je prišu očim k nam domou, še zdaj je tako da z mamou pucave, kuhave, paziva na brata pa sestro.</i>	Z mamou opravljata gospodinjska dela	Vpliv staršev	Odraščanje	Uspoljenje
B3	<i>Moj oče me je pa vzgajal v dečka.</i>	Oče jo je vzgajal bolj fantovsko	Vpliv vzgoje	Odraščanje	Uspoljenje
B4	<i>Ja ne vem, me je recimo pri petih letih vpisal na trening borilnih veščin,</i>	Borilne veščine	Vpliv staršev	Odraščanje	Uspoljenje
B5	<i>ka je moja babico kap ruklna, ker to pač te ni za punčke ne,</i>	Babičino neodobravanje udejstvovanja pri borilnih veščinah	Vpliv pomembnih drugih	Odraščanje	Uspoljenje

B6	<i>pa kaj pa še, ja z njim sem hodla ribe lovit,</i>	Ribolov	Vpliv staršev	Odraščanje	Uspoljenje
B7	<i>pa na vse tekme športne me je zveliku, vse možne.</i>	Šport	Vpliv staršev	Odraščanje	Uspoljenje
B8	<i>Ja meni je blo to takrat super,</i>	Zadovoljstvo z načinom vzgoje	Vpliv osebnega mnenja	Osebnost	Uspoljenje
B9	<i>smem še zdaj bolj taka no da jaz sovražim roza barvo. Vidit je nemrem.</i>	Ne mara roza barve	Vpliv osebnega mnenja	Osebnost	Uspoljenje
B10	<i>Jah rozna za deklice,</i>	Pripisovanje rožnate deklicam	Vpliv sporočil	Odraščanje	Uspoljenje
B11	<i>modra za fantke,</i>	Pripisovanje modre dečkom	Vpliv sporočil	Odraščanje	Uspoljenje
B12	<i>pač tista čist tradicionalna.</i>	Tradicionalna sporočila	Vpliv sporočil	Odraščanje	Uspoljenje
B13	<i>Ja pač s strani babice pa mami pa dedka.</i>	Tradicionalna sporočila	Vpliv sporočil	Odraščanje	Uspoljenje
B14	<i>Oče je pa pač vedno pravu da nej delam kar meni paše ne.</i>	Podporen oče	Vpliv staršev	Odraščanje	Uspoljenje
B15	<i>Podobno. Ker živimo na vasi in je to tak, pač še vseeno je vzgoja dosti bolj tradicionalna kot v mestu. Pač Prekmurje celo je še dosti za svetom.</i>	Na vasi je vzgoja tradicionalna	Vpliv vzgoje	Odraščanje	Uspoljenje
B16	<i>Ja, te me je ubistvu babaica iz kljubovanja vpisala na balet in sm vbistvi trenirala tekvando in balet istočasno</i>	Neodobranje babice in vpis na balet	Vpliv pomembnih drugih	Odraščanje	Uspoljenje
B17	<i>in po enem časi sem prekla, da je dovolj in sem pustila balet,</i>	Opustila je balet	Vpliv želja	Odraščanje	Uspoljenje
B18	<i>je bla zelo besna na mene, ker me je hotla prepričat, da sem deklica ampak se nisem pustila.</i>	Babica jo je hotela usmeriti v dekliske dejavnosti	Vpliv pomembnih drugih	Odraščanje	Uspoljenje

B19	<i>Takrat sem se čist vrgla v svet borilnih veščin in jih treniram še zdaj ne.</i>	Borilne veščine	Vpliv želja	Odraščanje	Uspoljenje
B20	<i>Ja, ja sem bla zelo vztrajna in sem še danes.</i>	Vztrajnost	Vpliv osebnih lastnosti	Osebnost	Uspoljenje
B21	<i>Ja čez čas se je sprijaznila, sej ji drugega ni preostalo.</i>	Mama se je sprijaznila	Vpliv staršev	Podporna socialna mreža	Uspoljenje
B22	<i>Moj oče je bil čist navdušen in je vsem ponosno razlagal "To je moja hči!",</i>	Podporen oče	Vpliv staršev	Podporna socialna mreža	Uspoljenje
B23	<i>mama pa se je tud sprijaznila in sprejela.</i>	Mama se je sprijaznila	Vpliv staršev	Podporna socialna mreža	Uspoljenje
B24	<i>Pa sej verjetno je blo še dosti malenkosti, ko sem ve vprla,</i>	Upornišvo	Vpliv osebnih lastnosti	Osebnost	Uspoljenje
B25	<i>s katerimi so se domači pač sprijaznili, ker sem bla kot otrok zlo vztrajna in trmasta.</i>	Vztrajnost	Vpliv osebnih lastnosti	Osebnost	Uspoljenje
B26	<i>Ja med deklicami so me sigurno gledale mal po strani</i>	Izražanje odstopanj	Vpliv vrstnikov	Nepodporna socialna mreža	Uspoljenje
B27	<i>ker sem se že kot otrok bolj špilala z lego kockami.</i>	Lego kocke	Vpliv igre	Odraščanje	Uspoljenje
B28	<i>Jaz do desetega leta sploh nisem mela nobene barbike.</i>	Pozna izbira "dekliških" igrač	Vpliv igre	Odraščanje	Uspoljenje
B29	<i>Ma ene so me gledale postran,</i>	Izražanje odstopanj	Vpliv vrstnikov	Nepodporna socialna mreža	Uspoljenje
B30	<i>ene so mi praule ti pa nisi punčka, si fantek,</i>	Izražanje odstopanj	Vpliv vrstnikov	Nepodporna socialna mreža	Uspoljenje
B31	<i>no potem sm jo pa enkrat res bolj močno porinla vstran pa je bla pol tiho ka je res vidla ne, da sem mogoče res bolj fantek.</i>	Vrstnikom se je fizično uprla	Vpliv vrstnikov	Nepodporna socialna mreža	Uspoljenje

B32	<i>Joj, ne vem. Nekako u smislu "go with the flow". Pač sem jih ponotranjila iz okolja.</i>	Ponotranjenje spolnih vlog	Okolje	Učenje spolnih vlog	Spolne vloge
B33	<i>Ma sej tu ge sam mi je čist ok zdaj, sem vseeno prišla do toga kar si sama želim,</i>	Prišla je do tega kar si je želela	Vpliv želja	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B34	<i>ne glede na to kdo me je omejeval recimo.</i>	Omejevanje na poti do ciljev	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B35	<i>Že to je k sm šla prvo v poklicno šolo, k nisem mela nobene možnosti it kamorkoli naprej ker je bila triletna in že to k sm šla na maturitetni tečaj kjer so me gledali postrani, kao ne moreš ti toga z eno frizersko ne.</i>	Poklicna srednja šola	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B36	<i>No in že s trme sem ga naredla, in pol sem tak šla naprej študirat, kar me veseli ne.</i>	Študij, ki jo veseli	Dosežek	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B37	<i>Čeprov moj očim še vedno ni navdušen nad tem pa je minilo že pet let nej.</i>	Nepodporen očim	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B38	<i>Očim in mogoče malo družba naokrog,</i>	Nepodporen očim	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B39	<i>ker so vsi pričakovali da bom doma prevzela posel,</i>	Pričakovanja okolice	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B40	<i>ker je tudi mama frizerka nej, in so nekaj kar predvidevali, da ker mam končano frizersko, da bom tudi jaz ratala frizerka.</i>	Predvidevanja okolice	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B41	<i>Ja oče je biu čist naudušen,</i>	Navdušenost očeta	Vpliv staršev	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji

B42	<i>mama je bla skeptična če bom zmogla, pa naj premislim,</i>	Skeptičnost mame	Vpliv staršev	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B43	<i>zdaj ej pa čist ok,</i>	Mamino sprejemanje	Vpliv staršev	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B44	<i>očim pa kaj bom s študijem, sej imaš frizersko,</i>	Nepodporen očim	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B45	<i>kaj boš nam zdaj denar odžirala,</i>	Nepodporen očim	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B46	<i>čeprav se preživljam čist sama, ne vem kje je to pobrau.</i>	Potisnjena v samostojnost	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B47	<i>Ma ga žuli to, ka ni zdej doma nobenega ki bi pucou pa peglou, pa na deco pazu.</i>	Nepodporen očim	Ovire	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B48	<i>Ja, pač tisti s kerimi sem si bila v prijateljskih odnosih,</i>	Podpora vrstnikov	Vpliv vrstnikov	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B49	<i>kdo pa ne pa itak nima kaj iskat okol mene.</i>	Odmik od nepodpornih vrstnikov	Vpliv vrstnikov	Doseženi življenjski cilji	Življenjski cilji
B50	<i>Ja dosti dam na vrednote,</i>	Vrednote	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B51	<i>ka je pošten,</i>	Poštenost	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B52	<i>prijazen,</i>	Prijaznost	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B53	<i>spoštljiv</i>	Spoštovanje	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B54	<i>recimo, mislim ka ga zbiram dost v principi kak moj oče,</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B55	<i>kar se mal hecno zdi.</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B56	<i>Jaz mam z očetom zelo dober odnos</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B57	<i>in mislim da sem pri fantu vedno iskala lastnosti k jih ima on.</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B58	<i>Pač on je takoj pripravljen pomagati, je zelo prijazen, spoštljiv,</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge

B59	<i>on v življenji ne bi recimo ženske udaru, v življenju ne. Pač ima ene lastnosti k jih iščem v fantu recimo.</i>	Po podobi očeta	Iskanje partnerja	Partnerski odnos	Spolne vloge
B60	<i>Spoštovanje,</i>	Spoštovanje	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B61	<i>pa da si si enakovreden,</i>	Enakovrednost	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B62	<i>pa da partner ne pričakuje tradicionalnosti od mene,</i>	Netradicionalnost	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B63	<i>da ženska čisti pa pere pa lika on pa nevem</i>	Pravična delitev opravil	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B64	<i>na kavču leži pa dvigne noge, ko gre ona mimo s sesalcem.</i>	Nestereotipne vloge	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B65	<i>Da je zelo pomembno.</i>	Je pomembna	Enakopravnost v partnerstvu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B66	<i>Pa pač tak no, da se mata rada,</i>	Ljubezen	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B67	<i>da si zaupata,</i>	Zaupanje	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B68	<i>da sta si v fsem enakovredna.</i>	Enakovrednost	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B69	<i>Pač jest sem prejšnje poletje menjala gume na avtu.</i>	Enakovrednost	Pričakovanja v partnerskem odnosu	Partnerski odnos	Spolne vloge
B70	<i>Ma glede na čas ponavadi, kak kdo lahko kej naredi, če sem pri njem, pa da delam čez vikend nekaj za fax, pa pravi on ti delaj, pa bom jaz kosilo naredu, potem kasneje pa če more on nekam it pa pač jaz pospravim ne.</i>	Čas	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
B71	<i>Oba delava več al manj vse.</i>	Enakovredno deljenje opravil	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
B72	<i>Ne, ne čist naravno on je že odrastel v taki družini, kjer je mama delala tri</i>	Deljenje opravil ne glede na spol	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge

	<i>izmene, oče je pa pač mogu kuhat ne, pa sej tudi on je delau no, ampak on je delau nekje k je imel dosti bolj fleksibilen delovni čas.</i>				
B73	<i>In on je odraščal tako, da je bilo to čist normalno in potem je tudi nama tako postalo čist običajno.</i>	Način vzgoje med odraščanjem	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
B74	<i>Meni je super in sem z njim zadovoljna.</i>	Zadovoljstvo z načinom delitve opravil	Delitev domačih opravil	Partnerski odnos	Spolne vloge
B75	<i>Ma meni je čist tak ok. Ne vem kaj bi povedla. Mi je ok spol, v katerem sem no.</i>	Zadovoljstvo s svojim spolom	Ženski spol	Družba	Družbene norme
B76	<i>Joj, to bo zdaj tak tolk proti feministično, se mi zdi da smo v okolju kjer se poudarja, da smo ženske enakopravne, praktično bi lahko res ble ampak same z enimi stvarmi tak vlečejo nazaj,</i>	Ženske ovirajo popolno enakopravnost	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B77	<i>že ne vem, njim se zdi čist samoumevno, da moški gre pa posodo opere,</i>	Ženskam je samoumevno da moški opravlja ženska opravila	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B78	<i>a da bi pa one šle pa pokosile travo je pa že bav bav, ker to je moško delo.</i>	Ženske ne želijo opravljati moških del, ker so "moška" dela	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B79	<i>To mi je mal tak, še vseeno se znajo dostikrat zagovarjat ja sej sem ženska pa nemrem no.</i>	Izgovori žensk	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B80	<i>Ma oni so pa dostikrat pa preponosni,</i>	Preponosnost	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B81	<i>da bi šli kej delat, nekej, kar se ne tiče tiste tradicionalne</i>	Ne želijo opravljati netradicionalnih del	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme

	<i>podobe moškega ne,</i>				
B82	<i>že jokati jim je izpod časti. Ker so oni moški in je jočejo.</i>	Moški ne jokajo	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B83	<i>Družba</i>	Družba vpliva na vedenje osebe	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B84	<i>pa pač vzgajani so tako bili in jim je to čist samoumnevno</i>	Družba vpliva na vzgojo	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B85	<i>ka so pač moški tisti močni,</i>	Moč	Moški spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B86	<i>ženske so pa nežne dušice,</i>	Nežnost	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B87	<i>ki jih je treba zaščititi in pomagati, ker same boge revice ne zmorejo.</i>	Ženske je potrebno zaščititi	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B88	<i>Da jih vzgojim tak da bodo znali razmišljati s svojo glavo.</i>	Razmišljanje s svojo glavo	Lastna vzgoja	Novi vzorci	Uspoljenje naslednje generacije
B89	<i>Pač tak da bodo vedli da majo lahko radi karkoli,</i>	Možnost izbire partnerja	Nova prepričanja	Družbene spremembe	Uspoljenje naslednje generacije
B90	<i>pa da se lahko opredelijo kot želijo,</i>	Svoboda pri samoopredelitvi	Nova prepričanja	Družbene spremembe	Uspoljenje naslednje generacije
B91	<i>pa da bodo lahko delali kar želijo,</i>	Upoštevanje želja otrok	Lastna vzgoja	Novi vzorci	Uspoljenje naslednje generacije
B92	<i>pač tak, da ne gledajo na pričakovanja družbe,</i>	Eliminiranje pričakovanj družbe	Nova prepričanja	Družbene spremembe	Uspoljenje naslednje generacije
B93	<i>pa da se bodo zavedali, da jih bom kot starš še vseeno podprla pa mela rada pa tak.</i>	Podpora otroku	Lastna vzgoja	Novi vzorci	Uspoljenje naslednje generacije
B94	<i>Ne. Eni mi je popolnoma fseeno.</i>	Spol otroka ni pomemben	Vpliv želja	Spol otroka	Uspoljenje naslednje generacije
B95	<i>Jaz si želim veliko otrok! Štiri če bom le lahko, dečke in deklice, vse pač.</i>	Želja po več otrocih	Vpliv želja	Spol otroka	Uspoljenje naslednje generacije

B96	<i>Ne, res ne, samo želim si veliko otrok.</i>	Želja po več otrocih	Vpliv želja	Spol otroka	Uspoljenje naslednje generacije
B97	<i>Važno mi je ka bodo zdravi.</i>	Zdravje otrok	Vpliv želja	Spol otroka	Uspoljenje naslednje generacije
B98	<i>Pa ne vem, mislim ka ne no.</i>	Enaka pričakovanja do obeh spolov	Lastna vzgoja	Novi vzorci	Uspoljenje naslednje generacije
B99	<i>Pač vseeno je še nekej tega da žensko naučiš kako kosilo skuhat, ampak že pri brati delam to da ga tiram k štedilniki pa je fantek. Tak da ne, mislim da ne bi bilo nič drugače, pač naj vsi zanjo fse pa je.</i>	Vsak naj zna vse	Lastna vzgoja	Novi vzorci	Uspoljenje naslednje generacije
B100	<i>Definitivno opažam, da so se spremenila,</i>	Pričakovanja so se spremenila	Mnenje o družbenih pričakovanjih	Osebnost	Družbene norme
B101	<i>ka niso več tko stroga kot učasih,</i>	Niso več tako stroga	Mnenje o družbenih pričakovanjih	Osebnost	Družbene norme
B102	<i>se pa vseeno od moških pričakuje, da bodo zaščitniki, da so močni</i>	Moč	Moški spol	Družba	Družbene norme
B103	<i>in bog ne daj, ka bi mela ženska večjo plačo od njih.</i>	Manjša plača	Ženski spol	Družba	Družbene norme
B104	<i>Ženske pa so še vseeno usmerjene in vključene v vzgojo otrok,</i>	Skrb za otroke	Ženski spol	Družba	Družbene norme
B105	<i>opažam, da se nekatere ženske tak vržejo v vzgojo otrok, da so že preveč fpete vanjo in je za partnerja privilegij že to, če lahko sodeluje.</i>	Nekatere mame toliko prevzemajo vzgojo nase, da se partnerji težko vključijo v vzgojo	Ženski spol	Neenakost spolov	Družbene norme
B106	<i>Nekaterim partnerjem, ka pa so zlo aktivni v vzgoji otrok pa se družba čudi.</i>	Aktivni partnerji so deležni začudenja	Vpliv družbenih pričakovanj	Družba	Družbene norme

B107	<i>Vloge so še fseeno deljene.</i>	Deljenost vlog na ženski in moški spol	Vpliv družbenih pričakovanj	Družba	Družbene norme
B108	<i>Poznam primer iz naše vasi, kjer je partner tarča posmeha fseh na vasi, ker vsak dan skuha kosilo za famulijo.</i>	Aktiven oče je tarča posmeha	Vpliv družbenih pričakovanj	Družba	Družbene norme
B109	<i>Vzgoja otrok,</i>	Skrb za otroke	Ženski spol	Družba	Družbene norme
B110	<i>skrb za gospodinjstvo sta še vedno u ženski domeni</i>	Gospodinjska dela	Ženski spol	Družba	Družbene norme
B111	<i>, f moški domeni pa ostaja preživljanje družine</i>	Finančna podpora	Moški spol	Družba	Družbene norme
B112	<i>in opravljanje teh težjih opravil okrog hiše.</i>	Težja opravila	Moški spol	Družba	Družbene norme
B113	<i>Delno. Tud jaz vseeno delam fsa zgoraj našeta "ženska opravila" ampak to še ne pomen, ka pričakujem, ka bo to naredil tudi moški.</i>	Delno poistovetenje s pričakovanji družbe	Mnenje o družbenih pričakovanjih	Osebnost	Družbene norme
B114	<i>Meni sicer ni problem skuhati kosila, je pa zaželeno, da to zna storiti tud moški.</i>	Kuhanje kosila kot opravilo za oba spola	Mnenje o družbenih pričakovanjih	Osebnost	Družbene norme
B115	<i>To moram pa prav pomisliti. Prav diskriminirano ma ne, no ali pa ja.</i>	Izkušnja diskriminacije na podlagi spola	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B116	<i>Ko sem bila majhna sem želela iti na tekmovanje u borilnih veščinah. In ka ni bilo nobene deklice f moji kategoriji, me niso teli dat med dečke, ker sem deklica. Pa smo bili f isti starostni in težnostni kategoriji.</i>	Diskvalificiranost iz tekmovanja	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge

	<i>In ka nisem smela tekmovati.</i>				
B117	<i>Ja razjezila sem se nej, protestirala sem in odšla s tekmovanja.</i>	Jeza	Odzivi na diskriminacijo	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B118	<i>Upam da ne, ampak mislim, da se bo to zgodilo, ne da mislim, sem skoraj sigurna.</i>	Pričakovanje diskriminacije v prihodnosti	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B119	<i>Zaradi pričakovanj družbe.</i>	Pričakovanje diskriminacije v prihodnosti	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B120	<i>Ne vem točno kak, sem pa sigurna, da se bo to zgodilo.</i>	Pričakovanje diskriminacije v prihodnosti	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B121	<i>Sama si želim delati f zaporu, kjer po navadi sprejmejo moški kader in mislim, ka je zelo verjetno, ka ne bom prišla na željeno delovno mesto zaradi teka ka sem ženska.</i>	Želja po delovnem mestu, ki ga običajno opravlja moški	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B122	<i>Lahko se zgodi tudi to, ka kot mama ne bom ustrezala tem idealom družbe, ka ne bom vzgajala svojih otrok tak tradicionalno, kot se to pričakuje.</i>	Materinsko ne ustrežanje idealom družbe	Ženski spol	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B123	<i>Ne vem, bo zelo odvisno od situacije.</i>	Odvisno od situacije	Odzivi na diskriminacijo	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B124	<i>Če se situacija odvija posamezno oziroma iz oči v oči, mislim ka lahk veliko rešiš s pogovorom, tak da pojasniš svoja stališča in pričakovanja.</i>	Pogovor kot rešitev	Odzivi na diskriminacijo	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge
B125	<i>Vsak ima sicer pravico do svojega mnenja, ampak to še ne pomeni nej ka je lahko nekdo na</i>	Diskriminacija je neopravičljiva	Odzivi na diskriminacijo	Diskriminacija na podlagi spola	Spolne vloge

	<i>podlagi mnenja ali spola diskriminiran.</i>				
--	--	--	--	--	--

9.3.2 Osno kodiranje intervjuja B

Tema: USPOLJENJE

- **Odraščanje**
  - Vpliv vzgoje
    - Tradicionalna vzgoja (B1)
    - Oče jo je vzgajal bolj fantovsko (B3)
    - Na vasi je vzgoja tradicionalna (B15)
  - Vpliv igre
    - Lego kocke (B27)
    - Pozna izbira "dekliških" igrač (B28)
  - Vpliv staršev
    - Z mamo opravljata gospodinjstva dela (B2)
    - Borilne veščine (B4)
    - Ribolov (B6)
    - Šport (B7)
    - Podporen oče (B14)
  - Vpliv sporočil
    - Pripisovanje rožnate deklicam (B10)
    - Pripisovanje modre dečkom (B11)
    - Tradicionalna sporočila (B12), (B13)
  - Vpliv pomembnih drugih
    - Babičino neodobravanje udejstvovanja pri borilnih veščinah (B5)
    - Neodobravanje babice in vpis na balet (B16)
    - Babica jo je hotela usmeriti v dekliške dejavnosti (B18)
  - Vpliv želja
    - Opustila je balet (B17)
    - Borilne veščine (B19)
  - Vpliv staršev
    - Mama se je sprijaznila (B21), (B23), (D28)
    - Podporen oče (B22)
- **Nepodporna socialna mreža**
  - Vpliv vrstnikov
    - Izražanje odstopanj (B26), (B29), (B30)
    - Vrstnikom se je fizično uprla (B31)
- **Osebnost**
  - Vpliv osebnega mnenja
    - Zadovoljstvo z načinom vzgoje (B8)
    - Ne mara roza barve (B9)
  - Vpliv osebnih lastnosti
    - Vztrajnost (B20), (B25)
    - Uporništvu (B24)

Tema: SPOLNE VLOGE

- **Učenje spolnih vlog**
  - Okolje
    - Ponotranjenje spolnih vlog (B32)
- **Partnerski odnos**
  - Iskanje partnerja
    - Vrednote (B50)
    - Poštenost (B51)
    - Prijaznost (B52)
    - Spoštovanje (B53)
    - Po podobi očeta (B54), (B55), (B56), (B57), (B58), (B59)

- Pričakovanja v partnerskem odnosu
  - Spoštovanje (B60)
  - Enakovrednost (B61)
  - Netradicionalnost (B62)
  - Pravična delitev opravil (B63)
  - Nestereotipne vloge (B64)
  - Ljubezen (B66)
  - Enakovrednost (B68), (B69)
- Enakopravnost v partnerstvu
  - Je pomembna (B65)
- Delitev domačih opravil
  - Enakovredno deljenje opravil (B71)
  - Čas (B70)
  - Deljenje opravil ne glede na spol (B72)
  - Način vzgoje med odraščanjem (B73)
  - Zadovoljstvo z načinom delitve opravil (B74)
- **Diskriminacija na podlagi spola**
  - Ženski spol
  - Izkušnja diskriminacije na podlagi spola (B115)
  - Diskvalificiranost iz tekmovanja (B116)
  - Pričakovanje diskriminacije v prihodnosti (B118), (B119), (B120)
  - Želja po delovnem mestu, ki ga običajno opravlja moški (B121)
  - Materinsko neustrezanje idealom družbe (B122)
- Odzivi na diskriminacijo
  - Jeza (B117)
  - Odvisno od situacije (B123)
  - Pogovor kot rešitev (B124)
  - Diskriminacija je neopravičljiva (B125)

Tema: ŽIVLJENJSKI CILJI

- **Doseženi življenjski cilji**
  - Vpliv želja
    - Prišla je do tega kar si je želela (B33)
  - Ovire
    - Omejevanje na poti do ciljev (B34)
    - Poklicna srednja šola (B35)
    - Nepodporen očim (B37), (B38), (B44), (B45), (B47)
    - Pričakovanja okolice (B39)
    - Predvidevanja okolice (B40)
    - Potisnjena v samostojnost (B46)
  - Dosežek
    - Študij, ki jo veseli (B36)
  - Vpliv staršev
    - Navdušenost očeta (B41)
    - Skeptičnost mame (B42)
    - Mamino sprejemanje (B43)
  - Vpliv vrstnikov
    - Podpora vrstnikov (B48)
    - Odmik od nepodpornih vrstnikov (B49)

Tema: DRUŽBENE NORME

- **Družba**
  - Vpliv družbenih pričakovanj
    - Deljenost vlog na ženski in moški spol (B107)
    - Aktivni partnerji so deležni začudenja (B106)
    - Aktiven oče je tarča posmeha (B108)
  - Moški spol
    - Moč (B102)
    - Finančna podpora (B111)
    - Težja opravila (B112)
  - Ženski spol

- Skrb za otroke (B104)
- Manjša plača (B103)
- Gospodinjska dela (B110)
- Zadovoljstvo s svojim spolom (B75)
- **Neenakost spolov**
  - Moški spol
    - Preponosnost (B80)
    - Ne želijo opravljati netradicionalnih del (B81)
    - Moški ne jokajo (B82)
    - Družba vpliva na vedenje osebe (B83)
    - Družba vpliva na vzgojo (B84)
    - Moč (B85)
  - Ženski spol
    - Ženske ovirajo popolno enakopravnost (B76)
    - Ženskam je samoumevno, da moški opravlja ženska opravila (B77)
    - Ženske ne želijo opravljati moških del, ker so "moška" dela (B78)
    - Izgovori žensk (B79)
    - Nežnost (B86)
    - Ženske je potrebno zaščititi (B87)
    - Nekatere mame toliko prevzemajo vzgojo nase, da se partnerji težko vključijo v vzgojo (B105)
- **Osebnost**
  - Mnenje o družbenih pričakovanjih
    - Pričakovanja so se spremenila (B100)
    - Niso več tako stroga (B101)
    - Delno poistovetenje s pričakovanji družbe (B113)
    - Kuhanje kosila kot opravilo za oba spola (B114)

Tema: USPOLJENJE NASLEDNJE GENERACIJE

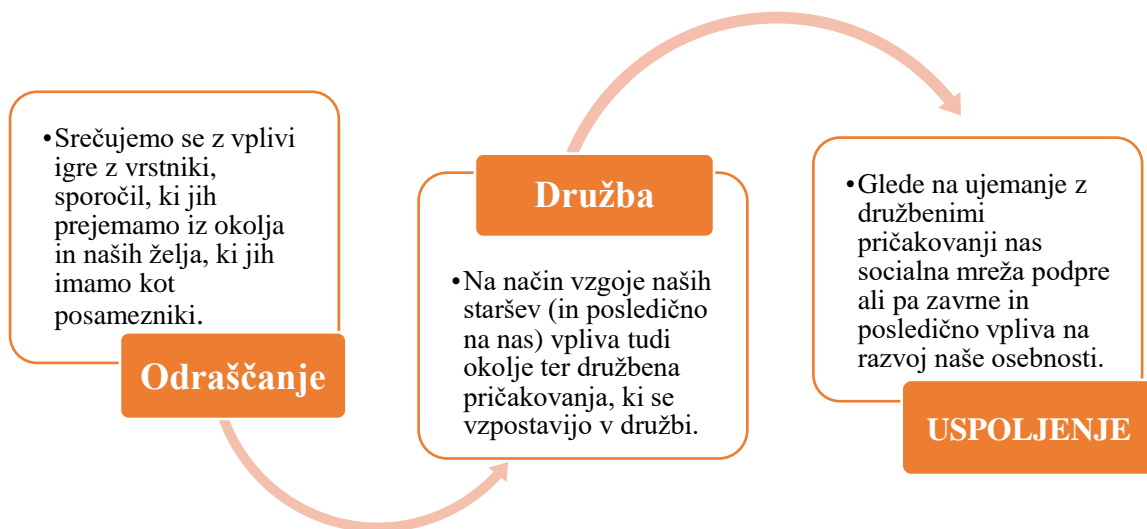
- **Novi vzorci**
  - Lastna vzgoja
    - Enaka pričakovanja do obeh spolov (B98)
    - Razmišljanje s svojo glavo (B88)
    - Upoštevanje želja otrok (B91)
    - Podpora otroku (B93)
    - Vsak naj zna vse (B99)
- **Družbene spremembe**
  - Nova prepričanja
    - Možnost izbire partnerja (B89)
    - Svoboda pri samoopredelitvi (B90)
    - Eliminiranje pričakovanj družbe (B92)
- **Spol otroka**
  - Vpliv želja
    - Spol otroka ni pomemben (B94)
    - Želja po več otrocih (B95), (B96)
    - Zdravje otrok (B97)

9.3.3 Odnosno kodiranje

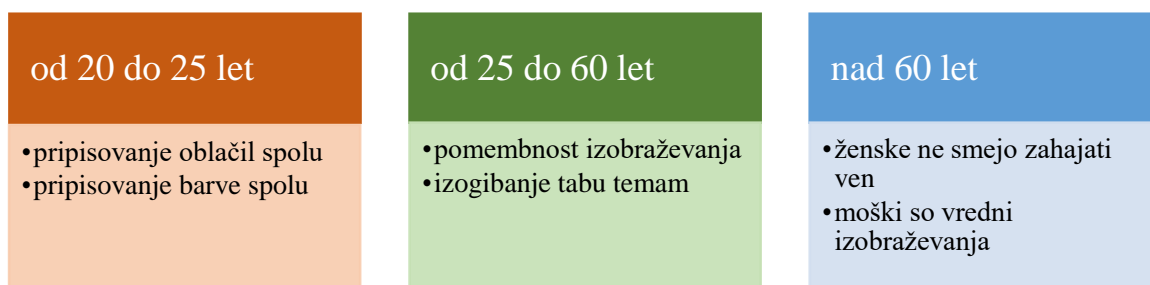
Sheme:

- Prikaz dejavnikov, ki že od zgodnjega otroštva dalje vplivajo na proces uspoljenja glede na družbena pričakovanja.

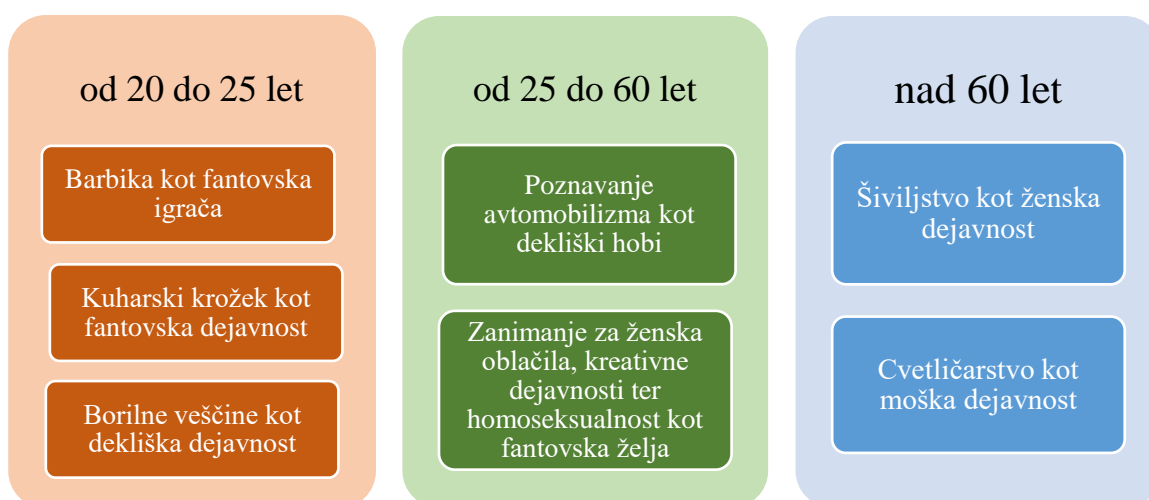
Shema 1: Vpliv uspoljenja na življenje mlajše generacije:

Shema 2: Medgeneracijska razlika v sporočilih, ki so jih prejeli otroci v času odrasčanja:

Shema 3: Medgeneracijski prikaz želja otrok, v času odrasčanja:

Schema 4: Vpliv okolja na proces uspoljenja starejše generacije:

generacija nad 60 let	Okolje kot predstavnik ločnice med pripadniki delavskega ter višjega družbenega razreda.
	Okolje kot razločevalec med zakonskimi ter nezakonskimi otroci.
	Velika potreba po pomoči pri domačih opravilih ter pri skrbi za sorojence, saj so bili starši pogosto odsotni zaradi dela.

- Proces ustvarjanja uspešnega partnerstva, ki zajema čas od začetnih razmišljanj o pričakovanjih v partnerstvu, do delitve domačih opravil.

Schema 5: Iskanje partnerja in pričakovanja v partnerskem odnosu pri mlajši generaciji:

Schema 6: Iskanje partnerja in pričakovanja v partnerskem odnosu pri srednji generaciji:

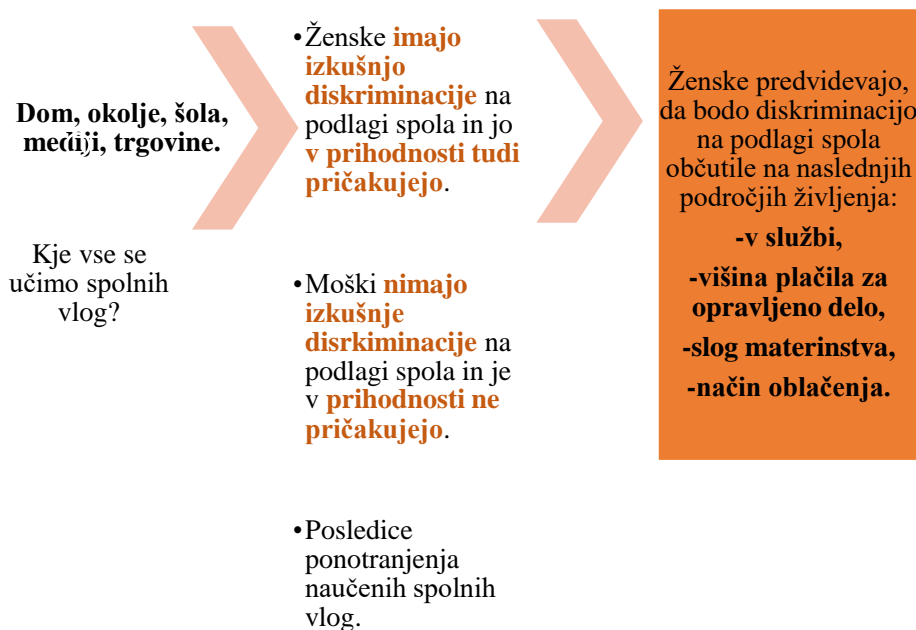

Shema 7: Iskanje partnerja in pričakovanja v partnerskem odnosu pri starejši generaciji:

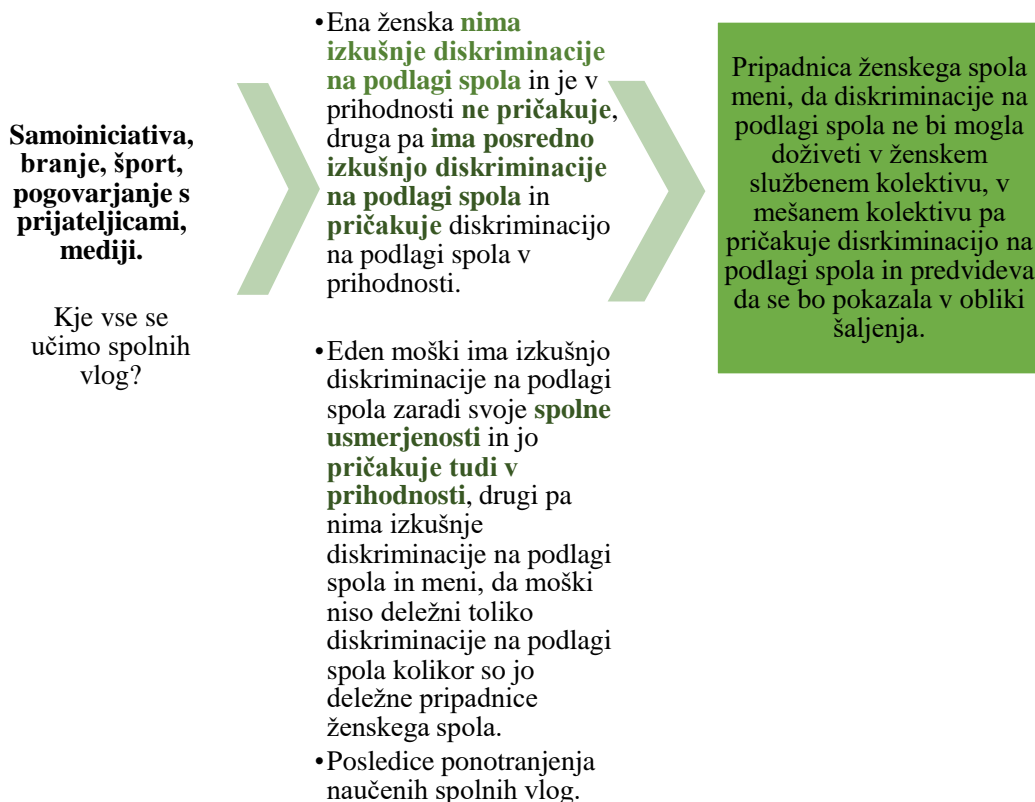

- Prikaz primerov kje vse lahko ponotranjimo spolne vloge in kako ponotranjenje vpliva na občutenje diskriminacije v življenju ter naše prepričanje ali bomo diskriminacijo ponovno doživeli ali ne.

Shema 8: Učenje spolnih vlog in diskriminacije pri mlajši generaciji:

Shema 9: Učenje spolnih vlog in diskriminacije pri srednji generaciji:

Shema 10: Učenje spolnih vlog in diskriminacije pri starejši generaciji:

Samoukost, doma ali v šoli se niso pogovarjali o spolnih vlogah, medijev niso imeli. Preko pogovorov z sodelavkami ali preko najstniškega nagajanja dekletom.

Kje vse se učimo spolnih vlog?

• Ena od žensk trdi, da **nima izkušnje diskriminacije na podlagi spola, čeprav je doživljala nasilje v partnerskem odnosu**, pravi da diskriminacije na podlagi spola v **prihodnosti ne pričakuje**. Druga ženska pa ima **neposredno izkušnjo diskriminacije na podlagi spola**, vendar diskriminacije v **prihodnosti ne pričakuje več zaradi svoje starosti**.

• Moška **nimata izkušnje diskriminacije na podlagi spola** in jo v prihodnosti **ne pričakujeta** (zaradi starosti), eden od moških je pripomnil, da ima njegova **žena več možnosti za diskriminacijo na podlagi spola, ker je ženska**.

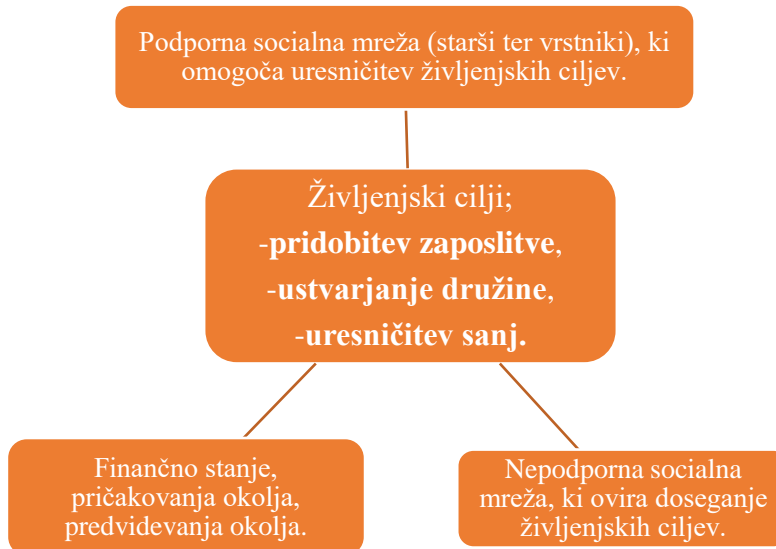
• Posledice ponotranjenja naučenih spolnih vlog.

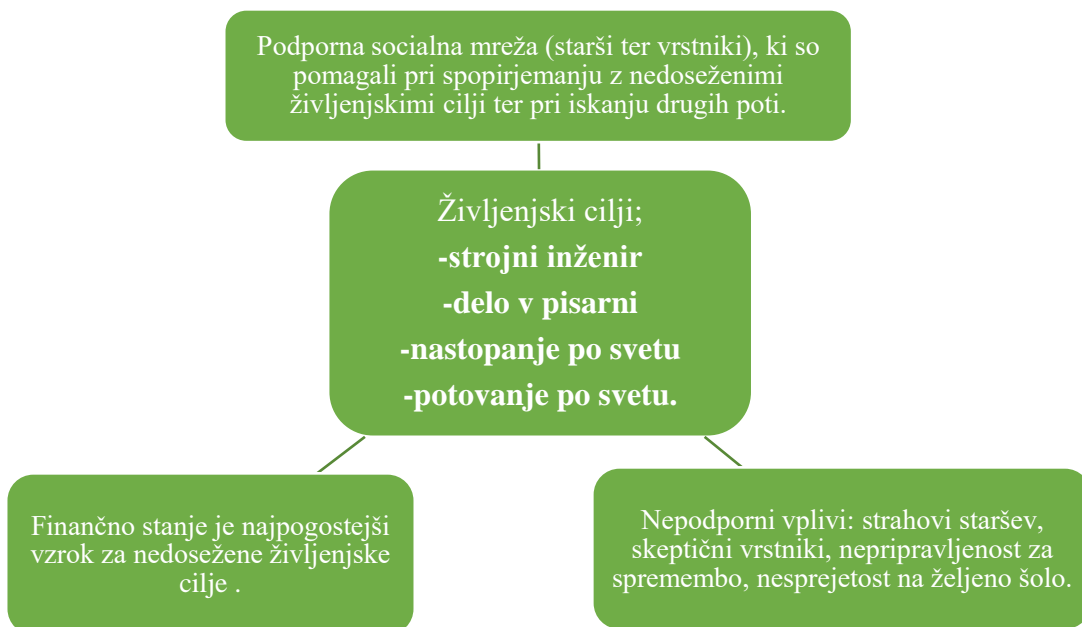
Ženska z neposredno izkušnjo diskriminacije na podlagi spola opisuje, da je diskriminacijo doživela na delovnem mestu, kjer so jo moški neprimerno ogovarjali.

- Primer najpogostejših življenjskih ciljev ter identificiranje glavnih akterjev v podpornih in nepodpornih mrežah.

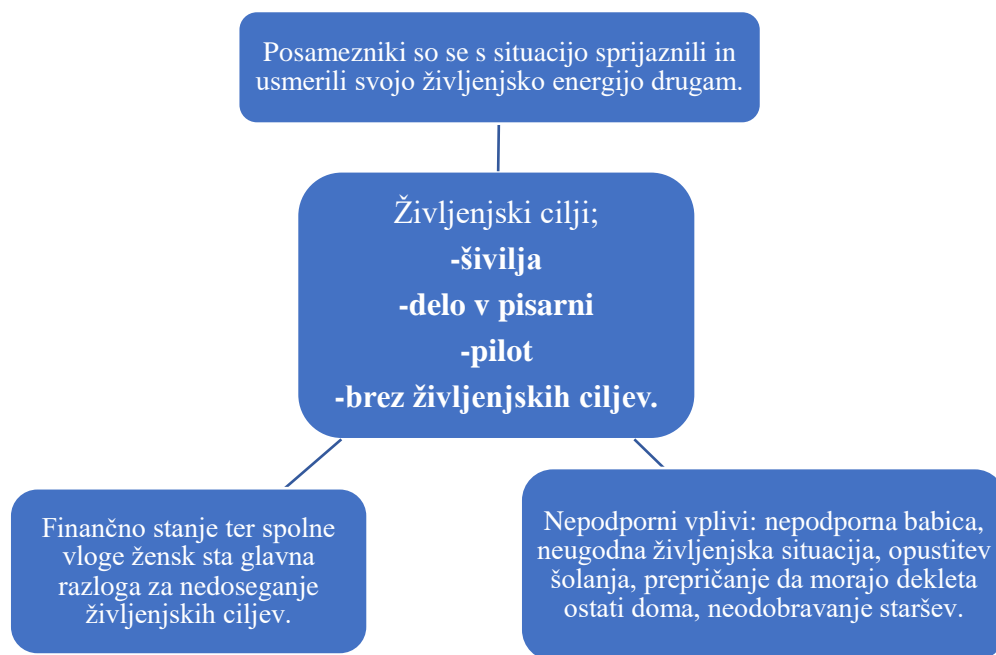
Shema 11: Življenjski cilji mlajše generacije:

Shema 12: Življenjski cilji srednje generacije:

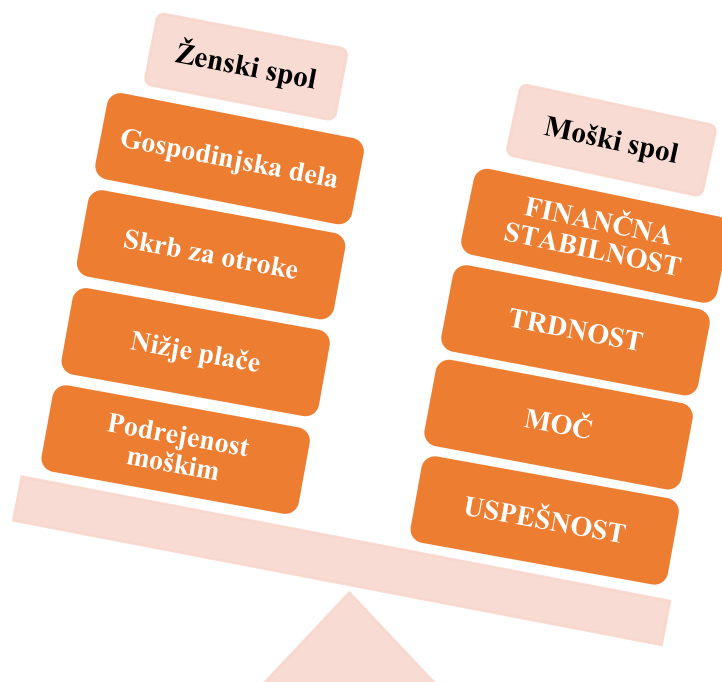

Shema 13: Življenjski cilji starejše generacije :

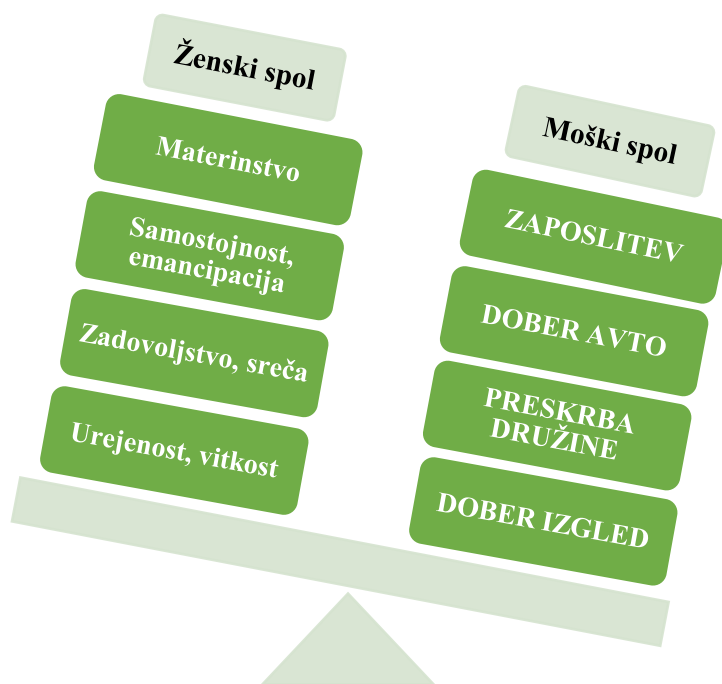

- Prikaz neravnovesja družbenih pričakovanj do moških in žensk v današnji družbi, kjer so moški še vedno videni kot močnejši, kar pripomore k neenakosti spolov.

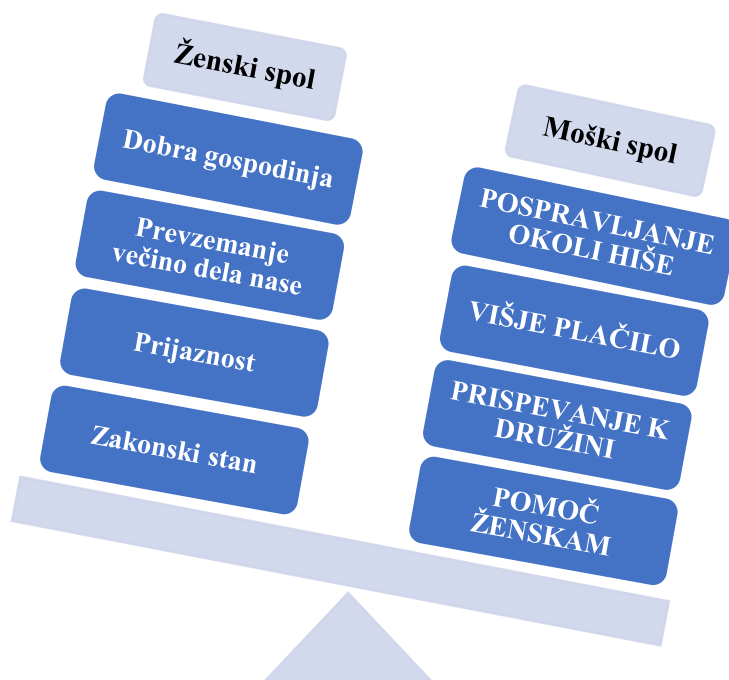
Shema 14: Neenakosti spolov v mlajši generaciji:

Shema 15: Neenakosti spolov v srednji generaciji:

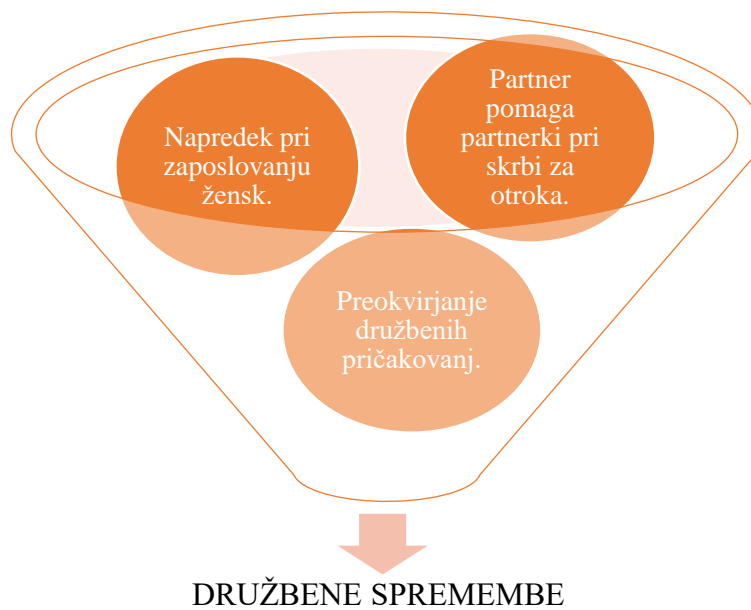

Shema 16: Neenakosti spolov v starejši generaciji:

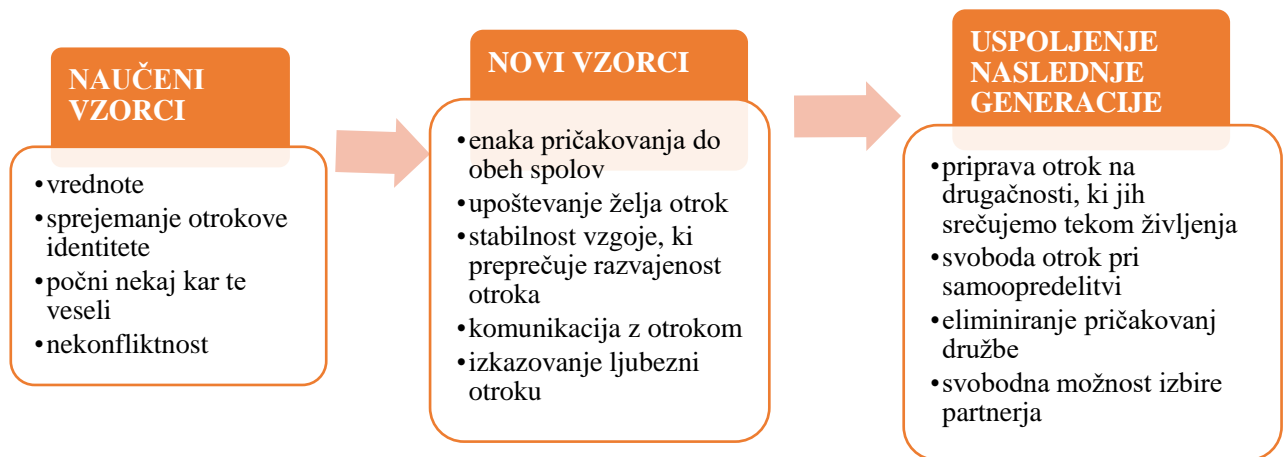
- Posledica neenakosti spolov pripelje do novosti v družbi, ti dejavniki pa tvorijo družbene spremembe.

Shema 17: Družbene spremembe v mlajši generaciji:

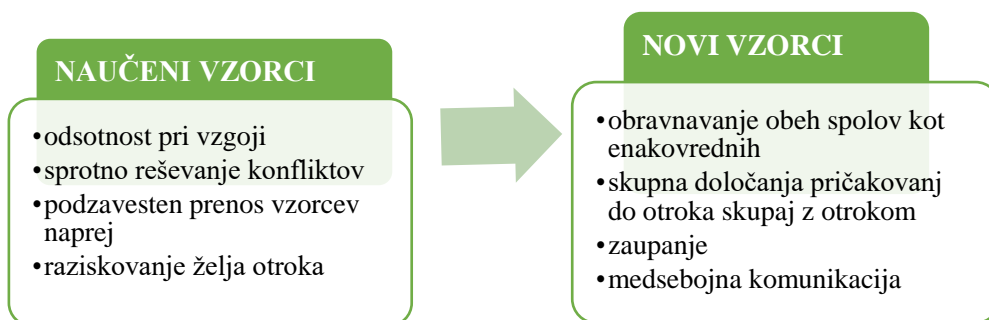
- Primer vpliva več dejavnikov (vzgoje in aktualnih družbenih prepričanj) na uspoljenje naslednje generacije.

Shema 18: Vpliv mlajše generacije na uspoljenje otrok, ki jih bodo imeli v bodočnosti:

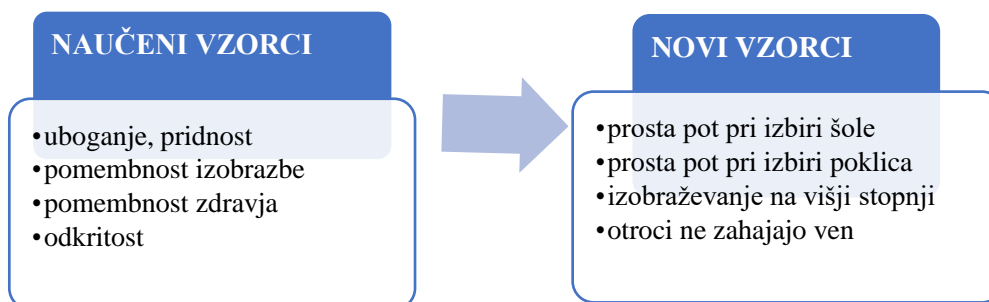

Shema 19: Vpliv srednje generacije na uspoljenje mlajše generacije:

Shema 20: Vpliv starejše generacije na uspoljenje srednje generacije:

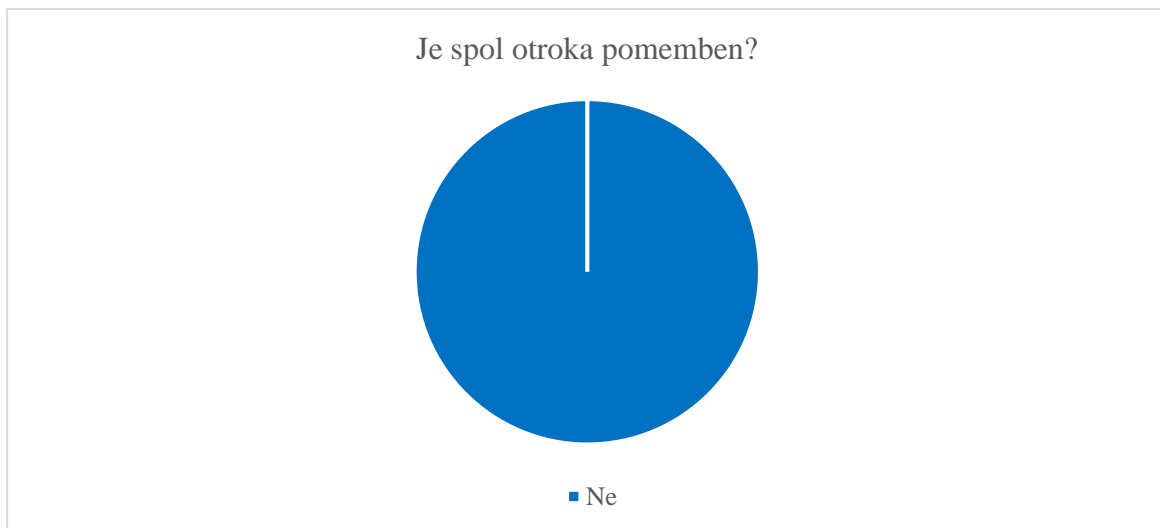
Graf 1: Pomembnost spola otroka mlajši generaciji:

Graf 2: Pomembnost spola otroka srednji generaciji:

Graf 3: Pomembnost spola otroka starejši generaciji:

Graf 4: Pomembnost spola otroka glede na spol starša:

